

การชี้สองสถาน

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด

พิมพ์ครั้งที่ ๑

พุทธศักราช ๒๕๒๑

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
3961128911

การชี้สองสถาน

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด

พิมพ์ครั้งที่ ๑

พุทธศักราช ๒๕๒๑

ชวนพิมพ์
ชวนประหยัด พิมพ์ประทับใจ

ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 469 ถนนพระสุเมรุ ตำบลบวรนิเวศน์ กรุงเทพมหานคร
โทร. 2810541 , 2822114 นาย ชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา พ.ศ.2521

คำปรารภ

ด้วยทางกระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือข้าราชการกระทรวงยุติธรรมที่ต้องประสบปัญหายุ่งยากทางการเงิน และ เพื่อส่งเสริมความรู้ทางสหกรณ์ และ ทางกฎหมายให้แก่สมาชิก ในระยะเริ่มจัดตั้งนี้ สหกรณ์จำเป็นต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก จึงจะทำให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทางกระทรวงยุติธรรมจึงเห็นสมควรที่จะจัดให้มีการพิมพ์หนังสือทางวิชาการกฎหมายออกเผยแพร่ เพื่อหาเงินทุนให้แก่สหกรณ์ และ เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายแก่สมาชิก และ ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายโดยทั่วไปอีกด้วย ซึ่งเมื่อกระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหนังสือเรื่อง *'การซื้อสองสถาน'* ที่ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร เรียบเรียงขึ้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายทั้งหลาย หากได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นแล้ว จักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายในอันที่จะใช้เป็นคู่มือแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน และ เพิ่มพูนความรู้ความคิดให้กว้างขวางออกไป จึงขออนุญาตท่านผู้เรียบเรียงดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก และ ผู้สนใจในราคาพอสมควรในนามของสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด ซึ่งท่านผู้เรียบเรียงก็ยินดีมอบลิขสิทธิ์ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้โดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ

กระทรวงยุติธรรมขอขอบคุณท่านผู้เรียบเรียง ซึ่งแม้จะพ้นจากราชการกระทรวงยุติธรรมไปแล้ว ก็ยังมีกุศลเจตนาสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด และ ต้องการเผยแพร่ความรู้เป็นวิทยาทานแก่ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย กระทรวงยุติธรรมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายทุกท่านสมดังเจตนารมณ์ที่ท่านผู้เขียนได้ตั้งไว้ทุกประการ

(นายศิริ อติโพธิ)
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

คำนำ

เรื่อง การชี้สองสถาน ที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งผู้เขียนกำลังเรียบเรียงอยู่ อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้เขียนติดภารกิจสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินอยู่ระยะหนึ่ง จึงยังไม่สามารถเรียบเรียง คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้เสร็จสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ได้ แม้กระนั้นก็ตาม เนื่องจากผู้เขียนได้เรียบเรียง ส่วนที่ว่าด้วย การชี้สองสถาน เสร็จเรียบร้อยนานแล้ว จึงสมควรจัดพิมพ์ส่วนนี้เผยแพร่ไปพลางก่อน.

อันกระบวนพิจารณาในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการชี้สองสถานนั้น เป็นกระบวนพิจารณาที่สำคัญอย่างยิ่ง และ ถือกันในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายว่า เป็นเรื่องที่ยุ่งยากด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ :

๑. โดยที่คดีแพ่งมักจะมีปัญหาสลับซับซ้อน ทั้งคำคู่ความที่เคลือบคลุมหรือวกวนหรือขาดตกบกพร่องก็มีอยู่เสมอ บางครั้งก็จำเป็นที่ศาลต้องตีความเจตนารมณ์ของคู่ความด้วย จึงเป็นการยากที่จะกำหนดประเด็นข้อพิพาท ทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และ ในปัญหาข้อเท็จจริงให้ถูกต้องและรัดกุมได้.

๒. ผู้ที่จะชี้สองสถานได้ดีจักต้องมีพื้นความรู้กฎหมาย ทั้งในด้านกฎหมายสารบัญญัติ และ ในด้านกฎหมายวิธีสบัญญัติดี และ มีความคิดเห็นในเชิงกฎหมายดีด้วย จึงจะสามารถกำหนดประเด็น และตัดเรื่องที่ไม่ใช่ประเด็นออกได้อย่างถูกต้อง, และ

๓. ปัญหาในการชี้สองสถาน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติของศาลชั้นต้นโดยเฉพาะ จึงไม่ปรากฏแนววินิจฉัยของศาลฎีกาในรายละเอียด ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและ ในปัญหาข้อกฎหมาย อันเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาในศาลชั้นต้นมากนัก ส่วนแนววินิจฉัยของศาลฎีกาโดยทั่วไป อันเกี่ยวกับการชี้สองสถาน มักจะเป็นเรื่องปัญหาข้อกฎหมายที่ขึ้นมาสู่ศาลสูงแล้วเป็นส่วนใหญ่ จึงหาตัวอย่างจริง ๆ เพื่อการศึกษาอย่างละเอียด โดยเริ่มตั้งแต่คำฟ้อง คำให้การ และ การชี้สองสถานได้น้อยมาก นอกจากนั้น ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็ไม่ได้ให้ตัวอย่างจริง ๆ ในทางปฏิบัติมากนัก.

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนจึงได้เรียบเรียง เรื่อง การชี้สองสถาน ขึ้น โดยแยกแยะปัญหาที่เกิดขึ้น และ ให้ข้อพิจารณาเกี่ยวกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง เพื่อจักเป็นแนวทางแก้ไขข้อขัดข้องที่จะพึงมีแก่ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายบ้างไม่มากก็น้อย.

อนึ่ง ทางกระทรวงยุติธรรมกำลังดำเนินการจัดตั้ง สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด ขึ้น เพื่ออนุเคราะห์ข้าราชการกระทรวงยุติธรรมทั้งหลายในยามที่ต้องประสบปัญหายุ่งยากทั้งทางการเงิน และ ทางครอบครัว และในระยะเริ่มจัดตั้งนี้ สหกรณ์จำเป็นต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก จึงจะทำให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าสมควรจัดพิมพ์หนังสือเรื่องการชี้สองสถาน ขึ้นเผยแพร่ เพื่อจัดหาเงินทุนให้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด และเพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายแก่สมาชิก และ แก่ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายโดยทั่วไปอีกโสตหนึ่งด้วย ผู้เขียนเล็งเห็นในกุศลเจตนาของ สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด จึงมอบลิขสิทธิ์เฉพาะการจัดพิมพ์ครั้งนี้ให้ โดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ ทั้งสิ้น.

พร้อมกันนี้ ผู้เขียนใคร่ขอถือโอกาสขอบคุณ นายมานพ นาคทัต นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิต และนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทูเลน แห่งบริษัทไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด ซึ่งช่วยผู้เขียนทั้งด้านการค้นคว้าหาข้อมูล และด้านการเรียบเรียง นอกจากนั้น ผู้เขียนยังได้รับความอนุเคราะห์จากนายสมบูรณ์ บุญภินนท์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์, นายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง, นายสุทิน บัทมราชวิเชียร ผู้พิพากษาประจำกระทรวง, นายวิชา มหาคุณ หัวหน้ากองดำเนินคดีแพ่งและอาญา กรมบังคับคดี และ นายกนก อินทรัมพรรย์ ผู้พิพากษาศาลแขวงสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้กรุณาเอื้อเฟื้อต้นฉบับพร้อมทั้งให้ความเห็น และข้อแนะนำอันมีค่า และเป็นคุณประโยชน์สำหรับการปรับปรุงแก้ไขเรื่องนี้ก่อนพิมพ์เผยแพร่เป็นอันมาก.

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑

สารบาญ

บทนำ ๑

๑. การชี้สองสถานคืออะไร ๔

หลักกฎหมาย ๔

ข้อพิจารณา ๔

(๑) การชี้สองสถานต้องดำเนินตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓ ๔

(๒) ไม่จำเป็นต้องชี้สองสถานในทุกคดี ๕

(๓) การชี้สองสถานทำให้คดีได้เริ่มพิจารณาเร็วขึ้น ๑๑

(๔) การชี้สองสถานควรตั้งประเด็นเป็นข้อ ๆ โดยจัดให้ครบทุกเรื่อง ๑๒

๒. กระบวนพิจารณาก่อนการชี้สองสถาน ๑๖

หลักกฎหมาย ๑๖

ข้อพิจารณา ๑๖

(๑) การให้ตัวความมาศาลและยอมความ ๑๖

(๒) การจัดทำแผนที่พิพาท ๑๗

(๓) การให้คู่ความตรวจพยานหลักฐาน ๑๘

(๔) การแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องและคำให้การ ๑๙

(๕) การตั้งราคาทุนทรัพย์ใหม่ และเรียกค่าขึ้นศาลเพิ่ม ๒๑

๓. การกำหนดวันชี้สองสถาน ๒๒

หลักกฎหมาย ๒๒

ข้อพิจารณา ๒๒

๔. ภารกิจของศาลในการชี้สองสถาน ๒๔

หลักกฎหมาย ๒๔

ข้อพิจารณา ๒๔

(๑) การสอบถามคู่ความและฟังคู่ความแถลง ๒๔
๑. ศาลมีอำนาจสอบถามคู่ความได้ ๒๔
๒. การสอบถามของศาลหรือการแถลงของคู่ความจะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้ ๒๗
๓. ผลของการที่คู่ความแถลงตอบข้อซักถามของศาล ๒๙
๔. เมื่อสอบถามแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งงดสืบพยานได้ ๓๐
๕. ศาลจะวินิจฉัยประเด็นที่สั่งงดให้เป็นโทษแก่คู่ความที่ขอนำสืบไม่ได้ ๓๓
๖. ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่คู่ความแถลงรับ ๓๔
๗. คำแถลงรับของคู่ความร่วมคนหนึ่ง ไม่ผูกพันคู่ความร่วมคนอื่นที่มิได้แถลงรับ ๓๕
(๒) การกะประเด็นข้อพิพาท ๓๕
๑. ความหมายของคำว่าประเด็นข้อพิพาท ๓๖
๒. เรื่องที่ไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงผลแห่งคดีไม่เป็นประเด็นข้อพิพาท ๓๖
๓. ข้อที่ไม่เป็นประเด็น ๓๗
๔. สาเหตุที่ทำให้ประเด็นข้อพิพาทระงับไป ๓๘
๕. ข้ออ้างข้อเถียงที่ไร้สาระไม่เป็นประเด็นข้อพิพาท ๓๙
๖. ประเด็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายหลังการชี้สองสถาน ๓๙
๗. ประเด็นข้อพิพาทในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ๔๐
๘. การกะประเด็นข้อพิพาทในการชี้สองสถานนั้น ควรจะให้ตรงประเด็น และ ชัดเจน ๔๓
๙. ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทไม่ถูกต้อง คู่ความต้องคัดค้านเสียในขณะนั้น ๔๕
(๓) การกำหนดหน้าที่นำสืบ ๕๐
๑. ศาลไม่จำต้องกำหนดหน้าที่นำสืบในทุกคดี ๕๐
๒. การกำหนดหน้าที่นำสืบต้องเป็นไปตามหลักใน ปวพ. มาตรา ๘๔ ๕๑

๓. *กรณีที่จำเลยไม่มีประเด็นจะนำสืบ* ๕๗
๔. *กรณีที่ไม่ต้องนำสืบพยาน* ๕๘
ก. ข้อความในพระราชกำหนดกฎหมาย ๕๘
ข. ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปหรือไม่อาจโต้แย้งได้ ๕๙
ค. ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันหรือถือว่ารับกัน ๖๐
ง. มีข้อสันนิษฐานของกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายนั้น ไม่ต้องนำสืบ ๖๕
๕. *การกำหนดให้คู่ความนำพยานเข้าสืบก่อนหลัง* ๖๖

๕. ผลของการชี้สองสถาน ๗๐
หลักกฎหมาย ๗๐
ข้อพิจารณา ๗๐
(๑) *การนำสืบนอกฟ้องนอกประเด็น ศาลไม่รับฟัง* ๗๐
ก. การนำสืบที่ไม่นอกฟ้องนอกประเด็น ๗๐
การนำสืบมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้างข้อเถียงอันเป็นประเด็นข้อพิพาท ๗๐
การนำสืบมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้างข้อเถียงในฟ้องหรือคำให้การ ๗๑
การนำสืบมูลเหตุหรือรายละเอียดอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้างหรือข้อเถียงซึ่งคู่ความได้แถลงรับกันแล้ว ๗๒
การนำสืบที่สอดคล้องกับข้ออ้างหรือข้อเถียงที่ไม่ชัดเจน ๗๓
การนำสืบสนับสนุนข้ออ้างของตนหรือหักล้างข้ออ้างของอีกฝ่ายหนึ่ง ๗๓
ข. การนำสืบนอกฟ้องนอกประเด็น ๗๔
การนำสืบนอกเหนือไปจากข้ออ้างหรือข้อเถียง ๗๔
การนำสืบที่ขัดกับข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ๗๕
การนำสืบถึงเรื่องที่นอกเหนือเรื่องพิพาท ๗๗
การนำสืบถึงข้ออ้างหรือข้อเถียงอันเกิดขึ้นใหม่ในภายหลัง ๗๗

การนำสืบนอกประเด็นที่ตกลงกัน ๗๘
การนำสืบถึงมูลเหตุอื่น ๗๘
การนำสืบรายละเอียดที่แตกต่างกับข้ออ้างข้อเถียง ๗๘
การนำสืบต้นฉบับพยานเอกสารซึ่งขัดกับสำเนาท้ายฟ้อง ๗๘

(๒) *การแถลงรับของคู่ความ* ๗๙

(๓) *การชี้ขาดตัดสินคดีต้องเป็นไปตามประเด็นข้อพิพาทที่กำหนดไว้* ๘๐

ก. *การชี้ขาดตัดสินคดีที่ไม่นอกฟ้องไม่นอกประเด็น* ๘๐

การชี้ขาดตัดสินคดีตามประเด็นในคำฟ้อง และ คำให้การ ๘๐
การชี้ขาดตัดสินคดีตามคำท้า หรือ ข้อตกลง ๘๐
การชี้ขาดตัดสินคดีตามคำรับของคู่ความ ๘๓
การชี้ขาดตัดสินคดีในวัตถุที่แตกต่างจากคำฟ้อง และ คำให้การ ๘๓
การชี้ขาดตัดสินคดีโดยอาศัยเหตุผลตามทางพิจารณา ๘๔
การใช้ถ้อยคำสำนวนแตกต่างกับที่ใช้ในข้ออ้างข้อเถียง ๘๔

ข. *การชี้ขาดตัดสินคดีที่นอกฟ้องนอกประเด็น* ๘๔

การชี้ขาดตัดสินคดีในประเด็นที่คู่ความไม่ได้อ้าง ๘๔
การชี้ขาดตัดสินคดีนอกคำท้า หรือ ข้อตกลง ๘๖

(๔) *ประเด็นที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน* ๘๘

๖. ตัวอย่างการชี้สองสถาน ๘๙

(๑) *คดีเกี่ยวกับเรื่องละเมิด บุกรุก และ เรียกค่าเสียหาย* ๘๙
(๒) *คดีเกี่ยวกับเรื่องรุกล้ำที่ราชพัสดุ* ๙๑
(๓) *คดีเกี่ยวกับเรื่องฟ้องขับไล่เพราะผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่า* ๙๒
(๔) *คดีเกี่ยวกับเรื่องเรียกเงินตามเช็ค* ๙๔
(๕) *คดีเกี่ยวกับเรื่องละเมิด ซึ่งมีฟ้องแย้ง และ คำให้การแก้ฟ้องแย้งด้วย* ๙๕
(๖) *คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญา และ เบี้ยปรับ* ๙๖

(๗) คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญาเล่นแชร์เบี้ยหวย ๙๙
(๘) คดีเกี่ยวกับเรื่องเครื่องหมายการค้า ๑๐๑
(๙) คดีเกี่ยวกับเรื่องขอให้เพิกถอนหรือทำลายหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดิน และเรียกเงินคืน ๑๐๔
(๑๐) คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญาซื้อขาย และ เรียกดอกเบี้ย ๑๐๗

๗. ข้อพึงระวังในการชี้สองสถาน ๑๑๕
๘. กระบวนพิจารณาหลังการชี้สองสถาน ๑๑๘
หลักกฎหมาย ๑๑๘
ข้อพิจารณา ๑๑๘
(๑) กำหนดวันนัดสืบพยาน ๑๑๘
(๒) การแจ้งกำหนดวันสืบพยานให้คู่ความทราบ ๑๑๘
(๓) การยื่นบัญชีระบุพยาน ๑๑๘

คำพิพากษาศาลฎีกาที่มีเครื่องหมายดอกจัน* ข้างท้าย หมายถึงคำพิพากษาศาลฎีกา ที่วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ในประเด็นที่อ้างถึง

การชี้สองสถาน

บทนำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๒

เมื่อได้ยื่นคำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก้ฟ้องแย้ง ถ้าหากมี แล้ว หรือระยะเวลาเพื่อการยื่นเอกสารเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายยื่นคำขอให้ชี้สองสถาน หรือถ้าศาลเห็นว่าการชี้สองสถานจะกระทำให้การพิจารณาคดีง่ายเข้า ก็ให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวันชี้สองสถาน และส่งให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าสามวัน

ถ้าคู่ความได้ตกลงกันกะประเด็นชี้สองสถาน ก็อาจยื่นคำแถลงร่วมกันชี้แจงข้อตกลงต่อศาล แล้วให้ศาลพิจารณาคดีไปตามนั้น เว้นแต่ศาลเห็นว่าคำแถลงนั้นไม่ถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งยกคำแถลงนั้นเสีย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๓

เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทของคู่ความ ให้ศาลมีการชี้สองสถานโดยตรวจคำคู่ความที่คู่ความยื่นต่อศาล แล้วฟังคำแถลงที่คู่ความทั้งปวงแถลงเอง หรือแถลงโดยตอบคำถามของศาล แล้วให้ศาลจดข้ออ้างข้อเถียงและคำรับของคู่ความเหล่านั้นเทียบกันดู ถ้ามีปัญหาข้อใด ไม่ว่าปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ ให้ศาลจดลงเป็นประเด็นข้อพิพาท แล้วให้ศาลจดลงไว้ในรายงานพิจารณาซึ่งประเด็นข้อพิพาททั้งปวง และถ้าเห็นจำเป็นจะระบุให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้ ให้ศาลอ่านรายงานดังกล่าวแล้วให้คู่ความฟัง และให้คู่ความลงลายมือชื่อตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๙ และ ๕๐ ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีไปตามนั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๔

เมื่อจำเลยได้ยื่นคำให้การแล้ว หรือโจทก์ได้ยื่นคำให้การแก้ฟ้องแย้งแล้ว หรือระยะเวลาเพื่อยื่นคำให้การเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว หรือภายหลังที่ได้ชี้สองสถานแล้ว

แล้วแต่กรณี ให้ศาลออกหมายกำหนดวันสืบพยานส่งให้แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าสามวันถ้าจำเลยมิได้ยื่นคำให้การ ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด

การกำหนดวันสืบพยานนั้น ศาลจะต้องให้ระยะเวลาล่วงพ้นไปไม่ต่ำกว่าสิบวันนับแต่วันยื่นคำให้การ หรือคำให้การแก้ฟ้องแย้ง หรือวันชี้สองสถาน

ข้อพิจารณาเบื้องต้น

กระบวนพิจารณาในคดีแพ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในศาลชั้นต้นก็คือ การชี้สองสถาน เพราะการพิจารณาในศาลชั้นต้นนั้นเองก็ดี การพิจารณาคดีเดียวกันนั้นในชั้นศาลอุทธรณ์ก็ดี ในชั้นศาลฎีกาก็ดี ต้องถือตามประเด็นแห่งคดีซึ่งได้กำหนดไว้ในการชี้สองสถานของศาลชั้นต้นเป็นสำคัญ ถ้าหากศาลชั้นต้นทำการชี้สองสถานไว้ถูกต้องและรัดกุม ย่อมจะช่วยให้การดำเนินคดีของคู่ความและการพิจารณาคดีนั้นในทุกระดับศาลเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว ตรงกันข้าม ถ้าหากศาลชั้นต้นมิได้ชี้สองสถานไว้ในเรื่องที่สมควรต้องจัดทำหรือชี้สองสถานไว้ผิดพลาด โดยกำหนดประเด็นผิดก็ดี หรือเขียนรายงานกระบวนพิจารณาไว้ไม่ชัดแจ้ง ไม่รัดกุมก็ดี มักจะมีข้อยุ่งยากติดตามมาในภายหลัง ไม่เฉพาะแต่ในการพิจารณาในศาลชั้นต้นเท่านั้น หากแต่มีปัญหาติดพันมาถึงการพิจารณาในศาลสูงด้วย ด้วยเหตุที่การชี้สองสถานเป็นการวางรากฐานการดำเนินคดี และการพิจารณาคดีของศาลทุกระดับศาลดังกล่าว จึงสมควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นคู่ความหรือศาล แม้ว่าความรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ ย่อมตกอยู่แก่ศาลชั้นต้นโดยเฉพาะก็ตาม.

ส่วนการดำเนินกระบวนพิจารณาในคดีอาญา ตามกฎหมายไม่มีการชี้สองสถาน เพราะในคดีอาญาไม่มีประเด็นยุ่งยากและสลับซับซ้อนอย่างในคดีแพ่ง แต่ในทางปฏิบัติในการพิจารณาคดีอาญา หลังจากที่ศาลชั้นต้นประทับฟ้องแล้ว ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามจำเลยว่า จำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จำเลยจะให้การต่อสู้อย่างไร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ นั้น มักจะเรียกกันทั่วไปว่าเป็นการชี้สองสถาน ซึ่งความจริงไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องนี้เลย.

อนึ่ง กระบวนพิจารณาชั้นชี้สองสถาน ก็เป็นกระบวนพิจารณาคดีแพ่งที่ได้รับการรับรองว่ามีความสำคัญและยึดถือปฏิบัติมาก่อนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังปรากฏความในหนังสือกฎหมายราชบุรี หน้า ๔๕ ว่า:

'ให้ผู้พิพากษาเล็งดูกระทงใจความซึ่งจะแพ้และชนะหมายให้แม่นแท้แก่ใจ แล้วให้จับเอากระทงความขึ้นวินิจฉัย และข้อความอันใดเป็นแต่ในกิ่งก้านกาฝากสาขาให้พิพากษาชำระตัดรอบเสียให้ย่อยยับ แล้วจับเอาแต่ใจความ แลมีฐานรากแก้วยึดได้แล้ว จึงพิพากษาฆ่าความนั้นตายได้ ฯลฯ'

ในหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๕ ก็กล่าวไว้ว่า:

'ให้อำมาตย์ผู้วินิจฉัยเล็งแลดูต้องคำสำนวนจนทั่ว หยิบใจความและกลพิรุธอันเป็นมลทินนิลโทษแห่งโจทก์แห่งจำเลยนั้นให้ได้ อาศัยพระราชกฤษฎีกาแล้วจึงพิพากษาจับเอาจริงเอาเท็จแห่งโจทก์แห่งจำเลยออกสำแดงให้ปรากฏแจ้งแก่คนทั้งหลาย ให้เห็นผิดและชอบโดยสำนวน จะควรทอดสินไหมทอดพินัยแลลงโทษแก่ผู้กระทำผิดฉันใดให้พิพากษาเด็ดขาด ฯลฯ'

แม้ในเรื่องรามเกียรติ์ ตอนท้าวมาลีวราชว่าความ ก็มีการอ้างถึงกระบวนพิจารณาคดีในเรื่องนี้ ตอนหนึ่งที่เกี่ยวกับการชี้สองสถานว่า:

◎ เมื่อนั้น พระพงษ์พรหมบรมรังสรรค์
ฟังพระรามเรียงคำรำพรรณ ทรงธรรม์เห็นจริงทุกสิ่งไป
ครั้นจะพิพากษาสองสถาน ให้เผชิญพยานยังไม่ได้
ต้องไต่ถามตามบทจะงดไว้ จำจะให้หานางคนกลางมา
เอาถ้อยคำสอบใส่ให้กระจ่าง จึงสืบต่อข้ออ้างไปข้างหน้า ฯลฯ

๑. การชี้สองสถานคืออะไร

หลักกฎหมาย

การชี้สองสถานคือ กระบวนพิจารณาคดีแพ่งในศาลชั้นต้น ภายหลังที่โจทก์ยื่นฟ้องและจำเลยให้การแล้ว เพื่อกะประเด็นแห่งคดีทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ในการนี้ศาลมีอำนาจสอบถาม และรับฟังคำแถลงของคู่ความอันเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี หากจะพึงมี เมื่อศาลกะประเด็นแห่งคดีแล้ว หากเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลย่อมต้องกำหนดหน้าที่นำสืบว่า คู่ความฝ่ายใดต้องนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหลังกันอย่างไร.

ข้อพิจารณา

๑. การชี้สองสถานต้องดำเนินตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓

กระบวนพิจารณาคดีแพ่งในศาลชั้นต้นอันจะเรียกได้ว่ามีการชี้สองสถานนั้น คู่ความหรือศาลต้องได้กระทำการเกี่ยวกับกระบวนพิจารณา ดังที่ได้บัญญัติไว้ใน ปวพ. มาตรา ๑๘๓ กล่าวคือ:

ประการแรก : ศาลตรวจคำคู่ความและอาจสอบถามคู่ความและฟังคู่ความแถลงเพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาท.

ประการที่สอง : การกะหรือตกลงกันในประเด็นข้อพิพาท.

ประการที่สาม : การกำหนดหรือตกลงหน้าที่นำสืบในปัญหาข้อเท็จจริง.

กรณีที่ไม่เป็นการชี้สองสถาน

ถ้าคู่ความหรือศาลได้กระทำการเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาครบสามประการดังกล่าวแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นการชี้สองสถาน ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะได้กระทำในวันนัดพร้อมนัดชี้สองสถาน หรือนัดสืบพยาน วันใดวันหนึ่งก็ตาม ตรงกันข้าม ถ้าหากในวันนัดวันใดวันหนึ่งดังกล่าว มิได้กระทำครบสามประการดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะกระทำในวันนัดชี้สองสถาน การกระทำเช่นว่านั้นก็หาใช่การชี้สองสถานไม่ ทั้งนี้เพราะ ปวพ. มาตรา ๑๘๓ วรรคแรกได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า ในการชี้สองสถานจะต้องมีการกระทำทั้งสามประการนี้ การ

วินิจฉัยเช่นนี้เป็นการตีความกฎหมายโดยเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ปรากฏว่า ศาลพิจารณากะประเด็นข้อพิพาทจากการตรวจคำคู่ความเท่านั้น เพราะคู่ความไม่มาศาลในวันนัดจึงทำการสอบถามไม่ได้ หรือพิจารณาจากคำคู่ความเท่านั้นก็ได้ความชัดเจนพอที่จะกำหนดประเด็นข้อพิพาทแล้ว จึงไม่ได้สอบถามเพราะเห็นว่าไม่จำเป็น เช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะอนุโลมได้ว่าเป็นการชี้สองสถานแล้ว โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำให้การ ซึ่งตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๐ ต้องยื่นก่อนวันชี้สองสถาน (ถ้ามี) หรือวันสืบพยาน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๙๙/๒๔๙๕ คดีที่ศาลนัดชี้สองสถานไว้ ครั้นถึงวันนัดโจทก์จำเลยไม่สามารถตกลงปรองดองกันได้ และร่วมกันแถลงขอให้ศาลพิจารณาคดีไปโดยฝ่ายโจทก์รับเป็นฝ่ายนำสืบก่อนเพียงเท่านี้หาใช่เป็นการชี้สองสถานตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓ ไม่ ฉะนั้นคู่ความจึงมีสิทธิขอแก้ฟ้องหรือคำให้การได้ก่อนวันสืบพยาน ตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๐.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๔/๒๔๙๖ การที่ศาลนัดคู่ความมาพร้อมกัน และมิได้มีการดำเนินกระบวนพิจารณาดังบัญญัติไว้ใน ปวพ. มาตรา ๑๘๓ ไม่เรียกว่ามีการชี้สองสถาน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๑๕/๒๕๐๘ การที่ศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้อง คำให้การและสั่งให้โจทก์นำสืบก่อนโดยไม่ได้กะประเด็นและกำหนดหน้าที่นำสืบลงไป กระบวนพิจารณาที่ศาลกระทำไปเช่นนั้น ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการชี้สองสถาน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๐/๒๕๐๙ ในวันนัดพร้อม ศาลจดรายงานกระบวนพิจารณาว่า *'ประเด็นตกโจทก์นำสืบก่อน ให้นัดสืบพยานโจทก์ ๑๒ ก.พ. ๐๖ เวลา ๘.๓๐ น.'* ดังนี้ ยังไม่ถือว่าเป็นการชี้สองสถาน ตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓.

๒. ไม่จำเป็นต้องชี้สองสถานในทุกคดี

การชี้สองสถานไม่ใช่กระบวนพิจารณาที่ศาลชั้นต้นจำต้องปฏิบัติเสมอไป ถ้าศาลชั้นต้นเห็นว่าการชี้สองสถานจะกระทำให้การพิจารณาคดีง่ายเข้า จึงจะกำหนดให้มีการชี้สองสถาน ตรงกันข้าม ถึงแม้จะมีการชี้สองสถาน ก็จะไม่ทำให้การพิจารณาง่ายเข้า แต่

ประการใดแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีการชี้สองสถาน ดังจะเห็นได้ชัดจากบทบัญญัติแห่ง ปวพ. มาตรา ๑๘๒ และมาตรา ๑๘๓ เช่น :

โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้พร้อมด้วยดอกเบี้ยจากจำเลย จำเลยให้การรับว่าเป็นลูกหนี้โจทก์จริงตามฟ้อง แต่ขอผัดการชำระหนี้ ดังนี้ย่อมเห็นได้ว่า คดีไม่มีประเด็น เพราะจำเลยรับตามฟ้องแล้ว ในคดีเช่นนี้ ศาลสั่งในคำให้การของจำเลยว่า :

'รับเป็นคำให้การ สำเนาให้โจทก์ นัดพร้อมเพื่อทำยอม หรือฟังคำพิพากษา'.

หรือในคดีที่มีจำเลยหลายคน ซึ่งจะต้องรับผิดร่วมกันต่อโจทก์ จำเลยคนหนึ่งขาดนัดยื่นคำให้การดังนี้ ถึงอย่างไรโจทก์ก็จะต้องสืบพยานเต็มตามฟ้องอยู่แล้วสำหรับจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ การชี้สองสถานย่อมไม่ทำให้การพิจารณาคดีรวบรัดหรือสะดวกขึ้นแต่อย่างไร โดยปกติศาลจะสั่งนัดสืบพยานโจทก์ไปเลยทีเดียวแทนที่จะนัดชี้สองสถานเสียก่อน อย่างไรก็ตาม หากมีการชี้สองสถานแล้วจะทำให้การพิจารณาคดีนั้นง่ายเข้า ศาลย่อมจัดให้มีการชี้สองสถานได้เสมอ.

ปัญหา

ก. การชี้สองสถานเป็นดุลพินิจของศาลหรือไม่ ?

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙/๒๕๐๙ การที่ศาลชั้นต้นมิได้ทำการชี้สองสถานในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ และจำเลยต่อสู้ว่าสัญญากู้ท้ายฟ้องนั้นโจทก์ทำขึ้นเอง และลายเซ็นของผู้กู้ไม่ใช่ลายเซ็นของจำเลยนั้น ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย เพราะ ปวพ. มิได้บังคับให้ศาลจำต้องทำการชี้สองสถานเสมอไป.

ขอให้เราพิจารณาต่อไปว่าถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายยื่นคำขอให้ศาลชี้สองสถานแล้ว ศาลจำเป็นต้องทำการชี้สองสถานหรือไม่ ? และคู่ความแต่เพียงฝ่ายเดียว จะขอให้ศาลทำการชี้สองสถานได้หรือไม่ ? บทบัญญัติมาตรา ๑๘๒ วรรคแรกบัญญัติไว้ไม่รัดกุมนัก เมื่อพิเคราะห์เจตนารมณ์ของบทบัญญัติบทนี้แล้ว น่าจะกล่าวได้ว่าศาลมีดุลพินิจที่จะให้มีการชี้สองสถานหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าจะมีคู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาลหรือไม่.

มีคดีเรื่องหนึ่ง ซึ่งศาลควรชี้สองสถานและดำเนินการพิจารณาคดี โดยสืบพยานโจทก์จำเลยต่อไป แต่ศาลชั้นต้นกลับงดชี้สองสถาน และพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยวินิจฉัยว่าฟ้องโจทก์ไม่อาจบังคับจำเลยได้.

ในคดีเรื่องนั้น โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ทั้งสองยืมเงินจำเลยแล้ว มอบนาที่พิพาทให้ทำต่างดอกเบี้ย บัดนี้ โจทก์จะขอชำระหนี้ แต่จำเลยไม่ยอมรับชำระ และอ้างว่าจำเลยได้ขายฝากนาพิพาทให้นายดีไปแล้ว จึงขอให้บังคับจำเลยรับชำระหนี้และคืนนาพิพาท จำเลยปฏิเสธว่า ความจริงโจทก์ทั้งสองขายนาพิพาทให้จำเลย ไม่ใช่ยืมเงิน แล้วมอบนาให้ทำต่างดอกเบี้ย ทั้งจำเลยได้ขายนาพิพาทให้นายดีไปแล้ว ดังนี้ กรณีจึงยังมีประเด็นที่พิพาทกันตามฟ้องและคำให้การดังกล่าวแล้ว ซึ่งถ้าหากว่าเป็นความจริงตามฟ้อง โจทก์ก็มีสิทธิบังคับให้จำเลยรับชำระหนี้เงินยืม แล้วคืนนาพิพาทให้โจทก์ได้ แม้จำเลยจะนำไปขายฝากนายดีก็เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องจัดการเอามาคืนโจทก์ จึงยังอยู่ในวิสัยที่โจทก์จะบังคับจำเลยได้ คดียังไม่ถึงกับบังคับไม่ได้เสียทีเดียว ดังนั้น ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนพิจารณาแล้ว พิพากษาใหม่จึงชอบแล้ว *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๙๔/๒๕๑๔)*

ข. การมีกับการไม่มีการชี้สองสถานมีผลในเชิงคดีแตกต่างกันอย่างไร ?

๑. ในคดีที่ไม่มีปัญหายุ่งยากมากนัก การมีหรือไม่มีการชี้สองสถานอาจจะไม่ทำให้ผลในเชิงคดีแตกต่างกัน แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว คดีแต่ละเรื่องมักจะมีปัญหายุ่งยากพิสดารในตัวเองหากไม่มีการชี้สองสถาน ไม่มีการกำหนดประเด็นแห่งข้อพิพาทที่แน่ชัดแล้ว ประเด็นแห่งข้อพิพาทในคำคู่ความมักจะกว้างขวาง และครอบคลุมทั้งข้อกล่าวอ้างในคำฟ้องและข้อต่อสู้ในคำให้การมากกว่าประเด็นแห่งข้อพิพาทที่ศาลกำหนดในการชี้สองสถาน.

โปรดพิจารณาข้อเท็จจริงใน*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๑๔/๒๕๑๓* ในคดีนั้น โจทก์ฟ้องว่า ที่พิพาทซึ่งเป็นที่ดินมีโฉนดเป็นของโจทก์ โจทก์ซื้อจากผู้มีชื่อ จำเลยเป็นผู้อาศัยเจ้าของเดิมอยู่ จำเลยไม่ยอมออก ขอให้ขับไล่ จำเลยให้การต่อสู้ว่า ที่พิพาทเป็นของจำเลยซึ่งได้มาโดยการครอบครองปรปักษ์ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า ที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์ จำเลยซึ่งอ้างว่าครอบครองโดยปรปักษ์ก็ไม่เคยจดทะเบียน จึงไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้โจทก์ซึ่งได้ที่พิพาทมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๙๙, ๑๓๐๐ จำเลยอุทธรณ์ว่า โจทก์ได้รับโอนที่พิพาทมาโดยไม่สุจริต ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ในประเด็นนี้ ถือว่ามิได้ยก

ประเด็นข้อนี้ขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น จำเลยย่อมไม่อาจยกขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์ได้ ศาลอุทธรณ์จึงไม่รับวินิจฉัยให้ จำเลยฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าปัญหาข้อนี้ถือได้ว่า ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น จำเลยย่อมยกปัญหานี้ขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์ได้ พิพากษาให้ย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยในปัญหาข้อนี้.

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องชี้สองสถานในคดีนี้ เท่าที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกามีแต่เพียงว่า:

'ในวันชี้สองสถาน คู่ความรับกันว่าที่พิพาทมีราคา ๘,๐๐๐ บาท' ส่วนศาลได้ชี้สองสถานกำหนดประเด็นแห่งข้อพิพาทไว้อย่างไรหรือไม่ไม่ปรากฏ พิเคราะห์จากข้อความทั้งหมดในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้แล้ว ข้อเท็จจริงน่าเชื่อว่า ศาลชั้นต้นมิได้ทำการชี้สองสถานหรือกำหนดประเด็นแห่งข้อพิพาทของคดีนี้ไว้เลย ผลแห่งคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลสูงจึงปรากฏตามที่ได้กล่าวแล้ว

ปัญหาน่าคิดในเบื้องต้นก็คือ ถ้าไม่มีการชี้สองสถาน ประเด็นในการพิจารณาจะมีแตกต่างไปจากประเด็นแห่งข้อพิพาทในการชี้สองสถานได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีนี้ จะมีประเด็นเรื่องโจทก์รับโอนที่พิพาทมาโดยสุจริตหรือไม่ ดังที่จำเลยอุทธรณ์.

ประเด็นเรื่องโจทก์รับโอนที่พิพาทมาโดยสุจริตหรือไม่ ไม่ปรากฏในคำฟ้องและคำให้การ ศาลชั้นต้นเป็นผู้ยกขึ้นวินิจฉัยในคำพิพากษาของศาลชั้นต้น การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าปัญหาข้อนี้ถือได้ว่าได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น เข้าใจว่าศาลฎีกาถือว่าเมื่อศาลชั้นต้นได้หยิบยกปัญหานี้ขึ้นวินิจฉัย ก็เท่ากับว่าปัญหานี้ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น ซึ่งแตกต่างจากแนว*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๓/๒๕๑๒, ๙๔๙/๒๕๑๓, ๑๐๒๘/๒๕๑๔ และ ๑๑๖๕/๒๕๑๔* ซึ่งวินิจฉัยเป็นแนวเดียวกันว่า ศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจหยิบยกปัญหาที่มิได้ว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้น หรือปัญหาที่จำเลยมิได้ยกขึ้นต่อสู้ไว้ในศาลชั้นต้นขึ้นว่ากล่าวได้ แม้ศาลอุทธรณ์จะยกขึ้นวินิจฉัยก็เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้.

โดยสรุป ในกรณีที่ไม่มีการชี้สองสถาน ประเด็นแห่งคดีก็จักต้องกำหนดตามคำฟ้องและคำให้การเช่นในกรณีที่มีการชี้สองสถาน แต่ประเด็นอาจแตกต่างไปในแง่ที่ประเด็นนั้นอาจกว้างขวางหรือเคลือบคลุมกว่าที่มีการชี้สองสถาน.

ปัญหาต่อไปคือ ถ้ามีการชี้สองสถานผลแห่งคดีจะเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ในกรณีนี้ถ้ามีการชี้สองสถานกำหนดประเด็นแห่งข้อพิพาทไว้โดยชัดเจน ผลแห่งคดีจะแตกต่างกัน กล่าวคือ:

ประการแรก หากมีกำหนดประเด็นแห่งข้อพิพาทไว้โดยชัดเจนแล้ว คดีเรื่องนี้คงไม่ต้องมีการย้อนสำนวนให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยอีก ดังจะได้กล่าวต่อไปในประการที่สอง ซึ่งหมายความว่า แทนที่คู่ความจะทราบผลของคดีหลังจากขับเคี่ยวกันมาแล้ว ๓ ศาล คู่ความกลับต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีในชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาซ้ำถึงสองครั้ง หรือที่กล่าวกันว่า กว่าจะรู้ผลของคดีต้องสู้กัน ๕–๖ ศาลนั่นเอง.

ประการที่สอง หากศาลได้พิเคราะห์คำฟ้องและคำให้การของคู่ความในคดีนี้โดยละเอียดรอบคอบในชั้นชี้สองสถานแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ศาลอาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้เลยโดยไม่ต้องสืบพยานโจทก์จำเลย โดยเหตุผลที่ว่า คดีเรื่องนี้เป็นการพิพาทแย่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีโฉนด พิเคราะห์คำฟ้องโจทก์และคำให้การจำเลยแล้วคดีคงมีเพียงประเด็นเดียวว่า:

โจทก์หรือจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาท?

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าโจทก์เป็นผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในโฉนด โดยซื้อมาจากเจ้าของเดิม ส่วนจำเลยต่อสู้ว่าได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ จำเลยมิได้ต่อสู้เลยว่า โจทก์รับโอนที่ดินมาโดยไม่สุจริต หรือโดยไม่ได้เสียค่าตอบแทน เมื่อจำเลยมิได้ยกข้อต่อสู้ว่าโจทก์รับโอนที่พิพาทจากเจ้าของเดิมโดยไม่สุจริต ต้องฟังว่าโจทก์รับโอนที่พิพาทจากเจ้าของเดิมโดยสุจริต และได้จดทะเบียนโดยสุจริตแล้ว (*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๐/๒๕๑๒*) เมื่อเป็นเช่นนี้ แม้จำเลยจะนำสืบฟังได้ตามข้อต่อสู้ของจำเลย จำเลยก็ไม่มีทางชนะคดีโจทก์เพราะการที่จำเลยได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์นั้น เป็นการได้ที่ดินมาโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม เมื่อจำเลยยังมิได้จดทะเบียนการได้มา จำเลยย่อมจะยกขึ้นต่อสู้โจทก์ ซึ่งในกรณีนี้เป็นบุคคลภายนอกผู้รับโอนที่ดินมาโดยเสียค่าตอบแทน (ซื้อ) และโดยสุจริตและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๙๙ วรรค ๒ ศาลจึงต้องพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี

แต่ทางเดียว เรื่องทำนองนี้ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้แล้วว่าคดีไม่มีประเด็นจะต้องสืบพยานกันต่อไป แล้วพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๖/๒๔๙๙).*

๒. ในกรณีที่มีการชี้สองสถานย่อมทำให้ประเด็นข้อพิพาทจำกัดและชัดเจนแม้จะครอบคลุมไม่ครบถ้วนตามที่ปรากฏในคำฟ้องและคำให้การก็ต้องถือว่า ประเด็นที่ศาลจะวินิจฉัยมีอยู่เพียงนั้น เพราะคู่ความเห็นชอบตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในคำสั่งชี้สองสถาน มิฉะนั้นก็จะต้องมีการคัดค้านเพื่ออุทธรณ์คำสั่งชี้สองสถานนั้นต่อไป *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๒/๒๔๘๗)* ยิ่งกว่านั้นแม้ว่าประเด็นข้อพิพาทที่ศาลกำหนดนั้นจะผิดแผกหรือเกินเลยไปจากที่ปรากฏในคำฟ้องและคำให้การ ถ้าหากยังคงอยู่ในกรอบของคำขอท้ายฟ้องและเป็นกรณีที่ตีความได้ว่าเป็นการท้าประเด็นหรือท้าพยานกันระหว่างคู่ความแล้ว ก็ยังถือได้ว่าประเด็นแห่งข้อพิพาทที่ศาลกำหนดในการชี้สองสถานนั้นถูกต้อง.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๕/๒๔๙๙ ทนายโจทก์ขอเลื่อนการพิจารณาโดยอ้างว่าตัวโจทก์ซึ่งอ้างตนเองเป็นพยานป่วยหนักมาศาลไม่ได้ จำเลยคัดค้านว่า โจทก์ไม่ป่วย คู่ความจึงท้าประเด็นเป็นข้อแพ้ชนะแห่งคดีกันข้อเดียว โดยจะให้แพทย์ไปตรวจอาการป่วยของโจทก์ ถ้าแพทย์เบิกความสมฝ่ายใดฝ่ายนั้นเป็นผู้ชนะ ดังนี้ เป็นข้อตกลงกันเกี่ยวกับการที่จะดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปอย่างไร จึงมีผลบังคับได้.

นายยล ธีรกุล บรรณาธิการคำพิพากษาฎีกาประจำปี ๒๔๙๙ ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ไว้น่าสนใจมากคือ:

'ตามกฎหมายลักษณะพยาน การท้ากันในศาล ถือว่าคู่ความได้รับกันประการหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิใช่ว่า คู่ความย่อมท้ากันในศาลอย่างไร ๆ ก็ได้ เพราะการพิจารณาของศาลในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ก็คือการค้นคว้าหาความจริงโดยพยานหลักฐาน การพิสูจน์การแพ้ชนะด้วยการดำน้ำลุยไฟ หรือการที่คู่ความท้าต่อสู้ด้วยกำลัง เพื่อให้ศาลตัดสินให้แก่ผู้ชนะนั้นทำไม่ได้แล้ว ฉะนั้นการที่คู่ความท้ากัน ศาลจึงต้องคอยระวังว่า ได้เป็นการท้ากันภายในขอบเขตแห่งการพิจารณาความหรือไม่ ฉะนั้นการท้ากันนี้ ก็คือการที่คู่ความแถลงว่า จะรับกันในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งถ้าอีกฝ่ายหนึ่งจะยอมดำเนินกระบวนพิจารณาเพียงเท่าที่ท้านั้นได้ ถ้าไม่ได้อีกฝ่ายหนึ่งนั้นก็จะยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ฝ่ายนั้นกล่าวอ้าง หรือจะ

กล่าวอีกประการหนึ่ง การท้ากันในศาลก็คือการยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้าง โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อน แต่เงื่อนไขนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวแก่การดำเนินกระบวนพิจารณาความ เช่นการสาบานหรือการเบิกความของพยานปากใดปากหนึ่ง ศาลจะไม่ยอมให้คู่ความท้ากันด้วยเงื่อนไขที่เป็นการเสี่ยงทาย หรือเสี่ยงโชคจากเหตุการณ์อย่างอื่น มิฉะนั้นการท้านั้นอาจไม่ใช่เป็นการพิจารณาของศาล กล่าวคืออาจเป็นการพนันขันต่อกันในศาล ซึ่งเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน โดยท่านอาจารย์ประมูล สุวรรณศร หน้า ๔๔-๔๕).

คำท้าในคดีนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวแก่การขอเลื่อนคดี จึงเป็นข้อตกลงกันเกี่ยวกับการที่จะดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปอย่างไร จึงเป็นคำท้าที่มีผลบังคับได้.

คำท้าของคู่ความที่ศาลรับบังคับบัญชาให้มีตามคำพิพากษาฎีกา ดังนี้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๑๘, ๖๑๙/๒๔๘๒, ๑๔๓/๒๔๘๒, ๖๘/๒๔๘๙, ๓๑๕/๒๔๙๐, ๕๐๒/๒๔๙๐, ๗๔๐/๒๔๙๐, ๓๙๙/๒๔๙๒, ๖๒๑/๒๔๙๒, ๖๓๓/๒๔๙๒, ๑๖๗๐/๒๔๙๓, ๑๔๑๓/๒๔๙๔, ๔๔๕/๒๔๙๕, ๙๑๓/๒๔๙๕, ๗๑๒/๒๔๙๖, ๙๗๔/๒๔๙๗, ๗๐๔/๒๔๙๘.

โปรดดูแนววินิจฉัยของศาลฎีกาในหัวข้อชี้ขาดตัดสินคดีตามคำท้าหรือข้อตกลงกัน.

๓. การชี้สองสถานทำให้คดีได้เริ่มพิจารณาเร็วขึ้น

หนังสือ 'ข่าวศาล' เล่ม ๓ ฉบับที่ ๑๒ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ หน้า ๕๕ ได้ลง *'เรื่องการชี้สองสถานและการนัดพิจารณา'* ชี้แจงเรื่องชี้สองสถานไว้ดังนี้:

'ในการชี้สองสถานนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่การนัดเพื่อให้คดีได้เริ่มพิจารณาโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผู้พิพากษาหัวหน้าซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในศาล ชอบที่จะออกชี้สองสถานเองหรือวันไหนจะทำเองไม่ได้ ก็ควรจะกะให้ผู้พิพากษาผู้มีอาวุโสกว่าลงไปทำแทน ฯลฯ'

'ผู้ชี้สองสถานควรเอาบัญชีนัดความมานัดด้วยตนเอง เพื่อบรรจุความที่มากน้อยเรื่องในวันนัดวันหนึ่ง ๆ ให้พอกำลังผู้พิพากษาในศาลนั้นจักสำเร็จลุล่วงไปได้ในวันนั้น'

'เพื่อที่จะบรรจุความให้เต็มวันนัดทุก ๆ วัน ผู้ชี้สองสถานควรบรรจุคดีลงไปให้เต็มนัดทุก ๆ วัน อย่าละเว้นไว้โดยไม่จำเป็น เพราะจะทำให้ความช้า ฯลฯ' (ประมวลคำสั่งข้อบังคับและระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรม เล่ม ๑ พ.ศ. ๒๔๘๘ หน้า ๔๖๗ พระนคร ๒๔๘๘).

ทั้งนี้เพราะการชี้สองสถานทำให้ทราบได้ทันทีว่า คดีมีความยุ่งยากต้องมีการสืบพยานหรือไม่มากน้อยเพียงใด และทำให้ผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่นัดความสามารถบรรจุความที่จะเริ่มพิจารณาในบัญชีนัดได้ตามความเหมาะสมแก่เวลาในแต่ละวันด้วย เช่น คดีที่มีประเด็นข้อพิพาทเพียงประเด็นเดียวว่าจำเลยกู้เงินโจทก์หรือไม่ แต่จำเลยไม่มีประเด็นที่จะนำสืบได้เพราะจำเลยปฏิเสธลอยๆ ว่าไม่ได้กู้เงินโจทก์เท่านั้น โจทก์จึงมีหน้าที่สืบพยานไปฝ่ายเดียว คดีเช่นนี้ย่อมสามารถนัดแทรกเข้าไปในบัญชีนัดความในวันใดก็ได้อันจะทำให้การพิจารณาได้เริ่มเร็วขึ้น และนับได้ว่าเป็นการเร่งรัดคดีอีกวิธีหนึ่งด้วย.

๔. การชี้สองสถานควรตั้งประเด็นเป็นข้อ ๆ โดยจัดให้ครบทุกเรื่อง

ถ้าหากศาลจะไม่ทำการชี้สองสถาน ก็ควรกล่าวไว้ด้วยว่าไม่จำเป็นต้องทำการชี้สองสถานเพราะเหตุใด แต่ถ้าศาลจะทำการชี้สองสถาน ก็ควรจะตั้งประเด็นไว้เป็นข้อ ๆ ไปโดยจัดให้ครอบคลุมครบทุกเรื่อง.

เคยมีคดีเรื่องหนึ่งซึ่งศาลชี้สองสถานไว้ว่า ประเด็นสำคัญมีอยู่ว่า จำเลยชำระค่าหุ้นให้โจทก์แล้วหรือยัง นอกนั้นเป็นประเด็นหารือบทซึ่งศาลวินิจฉัยได้เอง.

ปัญหาเรื่องนี้อยู่ที่ว่า เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ประเด็นหารือบท หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัญหาข้อกฎหมายมีอะไรบ้าง ในคดีนั้นมีประเด็นอื่นอีกหลายประเด็น เช่น โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ คดีโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเด็นเหล่านี้บางกรณีอาจเป็นปัญหาข้อกฎหมาย บางกรณีอาจเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งต้องนำสืบ หรือศาลอาจสอบถามในชั้นชี้สองสถานได้โดยไม่ต้องนำสืบ.

การตั้งประเด็นคลุม ๆ ไม่เป็นการชี้สองสถาน

มีคดีซึ่งถือไม่ได้ว่ามีการชี้สองสถาน เพราะเป็นการชี้คลุม ๆ ไป ไม่ได้ตั้งประเด็นไว้เป็นข้อ ๆ นั้น ผู้เขียนเห็นว่าหากเป็นคดีที่มีข้อยุ่งยากควรที่จะได้มีการชี้สองสถาน โปรดพิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้ :

(ก) คดียุ่งยากเกี่ยวกับที่ดินเรื่องหนึ่ง ในวันชี้สองสถานศาลสั่งว่า :

'วันนี้นัดชี้สองสถาน ทนายโจทก์ทนายจำเลยมาศาล ทนายโจทก์รับเป็นฝ่ายนำสืบก่อน ให้นัดสืบพยานโจทก์วันที่.....'

กรณีนี้ ยังถือไม่ได้ว่าได้มีการชี้สองสถานและในคดียุ่งยากเกี่ยวกับที่ดินนี้ควรที่จะได้มีการทำแผนที่พิพาทในชั้นชี้สองสถานด้วย.

(ข) ในคดีเรื่องหนึ่งในวันชี้สองสถาน ศาลสั่งว่า:

'พิเคราะห์คำฟ้องโจทก์และคำให้การจำเลยแล้ว จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ทุกประเด็น นอกจากประเด็นเรื่องฟ้องโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่ ซึ่งเป็นประเด็นข้อกฎหมายศาลวินิจฉัยได้เอง โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนทุกประเด็น เสร็จแล้วให้จำเลยนำสืบแก้'.

จะเห็นได้ว่า คำสั่งของศาลเช่นนี้ ไม่อาจทราบได้ว่าในคดีนั้นมีกี่ประเด็น และอะไรบ้าง ยังถือไม่ได้ว่ามีการชี้สองสถาน.

(ค) คดีอีกเรื่องหนึ่ง โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกัดใบหูขาด ทำให้เสียโฉมติดตัวไปตลอดชีวิต โจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส จำเลยรับสารภาพ ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยให้รอการลงโทษจำเลยไว้ ๕ ปี โจทก์ได้รับความเสียหาย เสียค่ายา ค่ารักษาพยาบาล ตลอดจนค่าพาหนะในการนี้เป็นเงินประมาณ ๑,๒๕๐ บาท นอกจากค่าเสียหายดังกล่าว โจทก์ยังได้รับความเสียหายใหญ่หลวงในการต้องสูญเสียหู อันเป็นอวัยวะสำคัญสำหรับบุคคลที่เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร หมดโอกาสที่จะได้รับการพิจารณา เลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่งหน้าที่ชั้นสูงในวงราชการทหาร เป็นการเสียหายอันใหญ่หลวงในชีวิต โจทก์ขอเรียกค่าเสียหาย ๖๐,๐๐๐ บาท.

โจทก์ได้แจ้งผลแห่งการละเมิด และขอให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์เพื่อไม่ต้องนำคดีมาฟ้องศาล จำเลยรับทราบแล้ว และรับว่าจะชดใช้ให้ แต่ประวิงเรื่อยมา จนคดีโจทก์ใกล้จะขาดอายุความจำเลยก็ไม่ได้ใช้ให้ โจทก์จึงต้องฟ้อง.

จำเลยให้การรับว่า เกิดเหตุในวันที่โจทก์ฟ้อง แต่เหตุที่เกิดเป็นคดีขึ้น เนื่องจากโจทก์เองเป็นฝ่ายก่อให้เกิดขึ้น โดยโจทก์ได้ประพฤติตนผิดระเบียบ และก้าวก่ายหน้าที่การงานเกี่ยวกับการติดตั้งโทรศัพท์ของจำเลย และจำเลยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งโจทก์ไม่มีหน้าที่อย่างไร จำเลยทักท้วง และอธิบายให้โจทก์ฟังว่าเป็นงานในหน้าที่ของจำเลย การที่โจทก์ประพฤติตนเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้หลายประการ โจทก์พูด

จาด่าว่าและท้าทายจำเลยในเรื่องนี้และเรื่องอื่น แล้วได้ใช้ของแข็งคือสายเคเบิลโทรศัพท์ขว้างมายังจำเลย จำเลยจึงจำเป็นต้องเข้าป้องกันตัวโดยเข้าประชิดตัวโจทก์ หลังจากนั้นก็ได้เกิดการต่อสู้กันขึ้นระหว่างโจทก์กับจำเลย จำเลยถูกโจทก์ตีด้วยเก้าอี้อย่างแรง จนกระดูกหัวไหล่ซ้ายหลุด จำเลยปฏิเสธว่า ในวันเกิดเหตุ จำเลยมิได้บีบคอและใช้ปากกัดใบหูข้างขวาของโจทก์ หูโจทก์ขาดโดยการกระทำของโจทก์เอง.

เหตุที่เกิดโจทก์เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น จนกระทั่งเกิดการวิวาทชกต่อยกันโดยความสมัครใจของโจทก์ จำเลยมิใช่ผู้กระทำละเมิด และไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายต่อโจทก์.

หากศาลฟังว่า การกระทำของจำเลยเป็นละเมิด โจทก์ก็ไม่มีสิทธิจะเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้ เพราะเป็นการสมัครใจวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน อันเป็นการละเมิดด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทั้งโจทก์และจำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น.

สำหรับเรื่องคดีอาญา จำเลยจำเป็นต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการศึกษา เพื่อให้เรื่องคดีอาญาเสร็จสิ้นไป มิให้เสียเวลาของศาล และไม่ต้องการที่จะให้มีเรื่องบาดหมางใจกับโจทก์อีกต่อไป เพราะถ้าจำเลยต่อสู้คดีไป ถ้าหากศาลฟังว่าเป็นการสมัครใจต่อสู้ทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันแล้ว ทั้งโจทก์และจำเลยก็ต้องถูกออกจากราชการ จำเลยจึงขอรับผิดแต่ฝ่ายเดียว เพื่อเป็นการแสดงน้ำใจต่อฝ่ายโจทก์ และเพื่อขอความปรานีต่อศาล.

การที่โจทก์มาฟ้อง เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย.

โจทก์ไม่เสียหายเท่าที่ฟ้อง ค่ายา และค่ารักษาพยาบาล ค่าพาหนะไม่เกิน ๑๐๐ บาท ค่าเสียหายเนื่องจากใบหูขาด ขัดขวางความเจริญก้าวหน้า ไม่ทำให้ขัดขวางความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของนายทหาร เสียหายไม่เกิน ๕๐๐ บาท.

โจทก์ไม่เคยทวงถาม จำเลยไม่เคยยอมรับกับโจทก์หรือบุคคลใดว่าจะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์เลย.

เรื่องนี้ ศาลชั้นต้นสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

'นัดชี้วันนี้ ผู้รับมอบฉันทะโจทก์ และทนายจำเลยมาศาล พูดจาปรองดองกันยังไม่ได้จึงให้ดำเนินการพิจารณาไป

โจทก์กล่าวหาว่าจำเลยกระทำละเมิด เรียกค่าสินไหมทดแทน จำเลยปฏิเสธความรับผิด จึงให้โจทก์นำสืบก่อน แล้วจำเลยสืบแก้'.

ผู้เขียนเห็นว่า ประเด็นข้อพิพาทที่ศาลกะ ตลอดจนหน้าที่นำสืบก็ถูกต้อง แต่ถ้อยคำไม่รัดกุมและแจ่มแจ้งนัก การตั้งประเด็นข้อพิพาทสมควรตั้งในรูปคำถาม สำหรับเรื่องนี้ควรกะประเด็นข้อพิพาท และกำหนดหน้าที่นำสืบว่า:

๑. *จำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์โดยกัดใบหูโจทก์ขาดหรือไม่?*

๒. *ค่าเสียหายมีเพียงใด?*

โจทก์นำสืบก่อนทั้ง ๒ ประเด็น แล้วจำเลยสืบแก้.

ในการชี้สองสถานนั้น จักต้องอ่านทั้งคำฟ้องและคำให้การอย่างพินิจพิเคราะห์โดยตลอด และจับประเด็นข้อพิพาทให้ได้.

๒. กระบวนพิจารณาก่อนการชี้สองสถาน

หลักกฎหมาย

ก่อนวันชี้สองสถานหรือในวันชี้สองสถานนั้นเอง ศาลอาจดำเนินกระบวนพิจารณาบางประการเพื่อให้คดีเสร็จการพิจารณา หรือให้การพิจารณาคดีง่ายเข้าก็ได้.

ข้อพิจารณา

(๑) การให้ตัวความมาศาลและยอมความ

ปวพ. มาตรา ๑๙ บัญญัติว่า 'ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่า คู่ความนั้น ๆ จะได้มีทนายความว่าความแก้ต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลง หรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง'.

จริงอยู่ตาม ปวพ. มาตรา ๒๐ ศาลอาจจะไกล่เกลี่ยเปรียบเทียบให้คู่ความหาทางตกลงกันเพื่อประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้นได้ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใดก็ตาม แต่โอกาสที่ดีที่สุดที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความรอมชอมกันได้ก็คือในวันชี้สองสถาน ในกรณีที่ตัวความเองไม่ได้มาศาล ศาลอาจมีคำสั่งให้ตัวความมาศาลตาม ปวพ. มาตรา ๑๙ ก็ได้ ถ้าตัวความขัดขืนไม่มาศาลย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา ๓๑ (๕) แต่ถ้าเป็นทนายความ ทนายความนั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีนี้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๒/๒๕๐๗ ทนายความไม่มีฐานะเป็นคู่ความตามความในมาตรา ๑๙ ดังนั้น แม้ทนายความจะได้รับคำสั่งให้มาศาล แล้วไม่มา ทนายความก็ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตาม ปวพ. มาตรา ๓๑ (๕).

อนึ่ง เนื่องจากในทางปฏิบัติในวันชี้สองสถานปรากฏว่า ส่วนมากทนายความมาศาล แต่คู่ความไม่มา เป็นเหตุให้การเปรียบเทียบและสอบถามของศาลไม่ประสบผลสำเร็จ

จึงได้มีข้อเสนอแนะในเรื่องทางแก้คดีชักช้าว่า สมควรวางระเบียบให้ศาลสั่งในคำให้การเมื่อนัดชี้สองสถานว่า ให้โจทก์จำเลยมาศาลในวันนัดชี้สองสถานนั้นด้วย และให้ศาลทำการเปรียบเทียบอย่างเต็มที่ด้วยเสมอไป ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ (คู่มือตุลาการ ภาคปฏิบัติ รวบรวมเรียบเรียงโดยคณะผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่น ๑๐, พระนคร, ๒๕๑๑, หน้า ๓๐๒).

(๒) การจัดทำแผนที่พิพาท

ก่อนชี้สองสถาน ในคดีเกี่ยวกับที่ดิน ศาลอาจนัดให้คู่ความทุกฝ่ายมาพร้อมกันเพื่อพิจารณาว่า สมควรมีการจัดทำแผนที่พิพาทหรือไม่ เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแล้ว ศาลเห็นว่า การทำแผนที่พิพาทจะทำให้การพิจารณาคดีนั้น ตลอดจนการบังคับคดีสะดวกแล้ว ศาลอาจสั่งให้มีการทำแผนที่พิพาทได้ โดยปกติศาลสั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินเป็นผู้จัดทำ แต่คู่ความอาจจัดหาช่างแผนที่อื่นมาจัดทำ โดยตกลงกันเลือกเอาช่างคนใดคนหนึ่งหรือ เลือกกันมาฝ่ายละหนึ่งคนก็ได้.

ในการทำแผนที่พิพาท คู่ความแต่ละฝ่ายจะเป็นผู้นำชี้เขตที่ดินที่พิพาท และหากที่ดินที่พิพาทมีโฉนด ก็จะต้องมีการตรวจสอบแผนที่พิพาทกับแผนที่หลังโฉนดด้วย โดยระบุเขตที่ดินที่พิพาทโดยละเอียดและชัดเจนด้วย นอกจากนั้น ศาลจะกำหนดเรื่องค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการทำแผนที่พิพาทไว้ด้วยว่า ให้ฝ่ายใดเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายไปก่อน ส่วนฝ่ายใดเป็นฝ่ายเสียในเมื่อคดีถึงที่สุด อาจกำหนดไว้เลย หรือ รอไว้เมื่อพิพากษาคดีก็ได้ ซึ่งโดยปกติ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าฤชาธรรมเนียมประเภทหนึ่ง ซึ่งคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเป็นผู้เสีย.

เมื่อพนักงานที่ดินจัดทำแผนที่พิพาทเสร็จเรียบร้อยและส่งศาลแล้ว โดยปกติศาลก็จะนัดให้คู่ความมาตรวจ และ รับรองแผนที่พิพาทอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นในวันนัดชี้สองสถานนั้นเอง หรือก่อนหน้านั้น ก็แล้วแต่ศาลจะเห็นว่าสะดวก.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๙/๒๕๑๒ แผนที่พิพาทในคดีนี้ ศาลชั้นต้นสั่งให้เจ้าพนักงานทำขึ้นเพื่อประกอบการชี้สองสถาน หาใช่สั่งให้ทำ เพราะคู่ความท้ากันขอให้ทำ และขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีตามรูปแผนที่ให้เป็นตามคำท้าของคู่ความไม่ นอกจากนี้ เมื่อเจ้าพนักงานได้ทำแผนที่มาแล้ว แม้คู่ความจะรับรองว่าแผนที่ถูกต้องก็ตาม แต่

ก็ปรากฏว่าคู่ความยังมีข้อโต้เถียงกันเกี่ยวกับเส้นเขตในแผนที่พิพาทอยู่ โดยโจทก์ว่าเส้นเขตคือเส้นสีแดง จำเลยว่าเส้นเขตคือเส้นสีดำตามที่จำเลยนำรังวัดและปักหลักไม้ไว้ คำรับรองของคู่ความว่าแผนที่ถูกต้องตามรูปที่ดินและเส้นเขตที่พิพาทที่โจทก์จำเลยนำชี้เท่านั้น ส่วนเส้นเขตที่พิพาทที่โจทก์จำเลยนำชี้ จะถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของฝ่ายใดยังไม่เป็นที่ยุติ ศาลจะรับฟังว่าที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์ และตัดสินชี้ขาดคดีไปว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์โดยทันทียังไม่ได้ จำเป็นที่ศาลจะต้องฟังพยานหลักฐานอื่นต่อไปให้สิ้นกระแสความเสียก่อน จึงจะวินิจฉัยได้ว่าที่พิพาทเป็นของฝ่ายใด.

มีคำพิพากษาศาลฎีกาอยู่เรื่องหนึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการทำแผนที่พิพาทในคดีที่จำเป็นต้องทราบแน่นอนว่าที่พิพาทกว้างขวางเท่าใด หรืออยู่ ณ ที่ใด.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๖๗/๒๕๑๙ โจทก์ฟ้องขอให้ศาลแสดงว่าที่พิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์โดยการครอบครองโดยปรปักษ์ แม้คดีฟังได้ว่าโจทก์ครอบครองที่พิพาทจริง แต่เมื่อโจทก์มิได้ขอให้ทำแผนที่พิพาท และการนำสืบของโจทก์ไม่ได้ความชัดเจนว่าที่พิพาทกว้างยาวด้านละเท่าใด หรือมีจุดหมายใดที่พอจะถือเป็นแนวเขตให้สามารถบังคับคดีกันได้ จึงถือว่าโจทก์นำสืบไม่สมฟ้อง ต้องพิพากษายกฟ้อง.

อนึ่ง ในการบันทึกรายงานกระบวนพิจารณาของศาลนั้น ศาลพึงพิถีพิถันในเรื่องเนื้อหา และถ้อยคำของเรื่องที่บันทึกและบันทึกเฉพาะเรื่องที่จำเป็นในกระบวนพิจารณาเท่านั้น ในเรื่องจัดทำแผนที่กลางนี้ก็เช่นเดียวกัน.

โปรดพิจารณารายงานกระบวนพิจารณาของศาลฉบับข้างล่างนี้ :

'นัดพร้อม ศาลปรองดองแล้ว ไม่มีทางตกลงกัน โจทก์จะให้ทำแผนที่กลาง จำเลยว่า ทำก็ได้ โจทก์เสียเงินเอง โจทก์เกี่ยงเสียคนละครึ่ง จำเลยไม่ยินยอม เมื่อไม่ตกลงกัน ก็ไม่ต้องทำ'.

ศาลไม่น่าจะบันทึกเป็นเชิงบ่น ดังที่ปรากฏในประโยคท้ายที่ว่า *'ก็ไม่ต้องทำ'* นั้น น่าจะแก้เป็นว่า *'จึงให้ดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป'* หรือ *'จึงทำการชี้สองสถานต่อไป'*.

(๓) การให้คู่ความตรวจพยานหลักฐาน

ก่อนการชี้สองสถาน หากพยานหลักฐานที่คู่ความแต่ละฝ่ายอ้างอิงเป็นเอกสารสำคัญ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการพิจารณา เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ

หรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจนัดให้คู่ความมาศาลพร้อมกันเพื่อตรวจพยานหลักฐานสำคัญนั้นเสียก่อนว่ามีพยานหลักฐานใดที่คู่ความอาจยอมรับกันได้ จะได้แถลงรับกันในวันชี้สองสถาน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๙/๒๕๑๑ คดีมีข้อเท็จจริงว่า โจทก์ฟ้องเรียกมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอ้างว่า เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ หากจำเลยมีพินัยกรรมของเจ้ามรดก พินัยกรรมก็ปลอม จำเลยต่อสู้ว่า มีพินัยกรรมของเจ้ามรดก ดังนี้ โจทก์ยื่นคำร้องขอให้จำเลยส่งต้นฉบับพินัยกรรมต่อศาลก่อนวันชี้สองสถาน เพื่อโจทก์จะได้ตรวจสอบลายมือชื่อในพินัยกรรมจากผู้รู้ลายมือของผู้ทำพินัยกรรมได้.

(๔) **การแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องและคำให้การ**

การแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องและคำให้การตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๐ วรรค ๒ ถ้ามีสิทธิกระทำได้ ก็ต้องยื่นก่อนวันชี้สองสถาน หรือถ้าไม่มีการชี้สองสถาน ต้องยื่นก่อนวันสืบพยานเว้นแต่จะเป็นเรื่องอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือไม่อาจยื่นคำร้องขอแก้ไขได้ก่อนวันนั้น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๓/๒๕๑๐ จำเลยให้การว่า สัญญากู้ที่โจทก์ฟ้องนั้นเป็นสัญญาปลอม หลังวันชี้สองสถานจำเลยขอเพิ่มเติมคำให้การเดิม แสดงความเป็นมาของสัญญาปลอมนั้นความเป็นมาของสัญญาปลอมนั้นเป็นอย่างไร จำเลยย่อมทราบได้ดีก่อนวันชี้สองสถาน เมื่อจำเลยยื่นภายหลังวันชี้สองสถาน และคดีไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คำร้องของจำเลยจึงต้องยกเสีย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๐ (๒).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๔๕/๒๕๑๐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๐ (๒) มิได้ถือเอากำหนดเวลาที่คู่ความฝ่ายที่ขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การอาจยื่นคำร้องได้ก่อนการชี้สองสถาน หรือก่อนกำหนดเวลาชี้สองสถานเป็นเกณฑ์ แต่มาตรา ๑๘๐ (๒) ถือเอากำหนดที่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนวันชี้สองสถาน เหตุนี้หากจำเลยทราบเหตุที่จะขอแก้คำให้การในวันชี้สองสถานนั้นเอง แม้จะทราบก่อนกำหนดเวลาที่เริ่มมีการชี้สองสถาน ก็ไม่เป็นเหตุที่จะไม่อนุญาตให้แก้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๐/๒๕๑๑ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้านเช่าเลขที่ ๑ และ ๑/๑ และออกจากอู่ซ่อมรถยนต์ของโจทก์ จำเลยต่อสู้ว่า บ้านเลขที่ ๑/๑ และอู่ซ่อมรถยนต์เป็นของจำเลยดังนี้ ถ้าโจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีในข้อนี้ โจทก์ก็อาจยื่นคำร้องขอแก้ฟ้องได้ก่อนวันชี้สองสถาน แต่โจทก์ก็หาได้ทำไม่ การที่โจทก์แถลงในวันชี้สองสถานว่า เพื่อตัดปัญหาในการโต้เถียงกรรมสิทธิ์ในอู่รถยนต์ โจทก์ยอมยกกรรมสิทธิ์ในอู่รถยนต์ให้เป็นของจำเลย ดังนี้ จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เพิ่งมีขึ้นโดยโจทก์ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนวันชี้สองสถานหาได้ไม่ เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องขอแก้ฟ้องภายหลังการชี้สองสถาน ศาลก็ชอบที่จะสั่งยกคำร้องของโจทก์ เมื่อไม่อนุญาตให้โจทก์ยื่นคำร้องขอแก้ฟ้อง ก็ต้องถือตามฟ้องเดิม.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๕๘/๒๕๑๔ เมื่อจำเลยทั้งสองยื่นคำให้การ ปรากฏตามคำให้การข้อ ๒ ว่า ไม่รับรองข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์ โดยอ้างว่าบริษัทจำเลยที่ ๑ ได้จ่ายเงินให้นายย่งกิตต์ตัวแทนโดยปริยายของบริษัทโจทก์ไปหลายครั้ง แต่ไม่ทราบจำนวนเงินที่จะบรรยายให้การละเอียดมาในขณะนี้ได้ทัน จะต้องใช้เวลาตรวจสอบทางธนาคารและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งแสดงว่าจำเลยยังมีข้อต่อสู้อย่างอื่นอีก โดยจำเลยยังไม่อาจยื่นได้ก่อนวันชี้สองสถาน ครั้นเมื่อศาลชี้สองสถานแล้ว จำเลยจึงยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การว่า จากการตรวจสอบปรากฏว่าบริษัทจำเลยที่ ๑ ได้ชำระเงินให้บริษัทโจทก์ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยเช็ค ๔ ฉบับ เป็นเงิน ๑,๗๕๐,๐๐๐ บาท รายละเอียดตามคำร้องและนายย่งกิตต์ได้รับเงินตามเช็คฉบับดังกล่าวไปจากธนาคารแล้ว จำนวนหนี้ตามฟ้องจึงเกินอยู่ ๑,๗๕๐,๐๐๐ บาท ความตามที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว เป็นเรื่องที่จำเลยเพิ่งทราบภายหลังจากการชี้สองสถานแล้ว ฉะนั้น จำเลยจึงมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การหลังจากชี้สองสถานแล้วได้ เพราะเป็นข้อที่จำเลยไม่อาจยื่นคำร้องนั้นได้ก่อนวันชี้สองสถาน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๕/๒๕๑๕ โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่จำเลยทำละเมิด อายุความย่อมสะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปโดยประการอื่น โจทก์จึงชอบที่จะเสนอคำฟ้องเพิ่มเติมได้แม้จะพ้น ๑ ปี นับแต่วันละเมิด ในเมื่อฟ้องเพิ่มเติมนั้นเกี่ยวกับฟ้องเดิม และได้ยื่นก่อนวันชี้สองสถาน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๖/๒๕๑๘ คดีไม่มีการชี้สองสถาน คู่ความมีสิทธิขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การได้ก่อนวันสืบพยาน.

(๕) การตั้งราคาทุนทรัพย์ใหม่และเรียกค่าขึ้นศาลเพิ่ม

ก่อนการชี้สองสถาน ศาลอาจสอบถามราคาทรัพย์ที่พิพาท เมื่อคู่ความตกลงกันว่าทรัพย์พิพาทมีราคาเท่าใด ถ้าโจทก์ตีราคาทุนทรัพย์มาไม่ครบถ้วน ศาลก็อาจสั่งให้โจทก์เสียค่าขึ้นศาลเพิ่มในราคาทุนทรัพย์ดังกล่าว.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๙/๒๕๑๗ โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยบุกรุกที่ดินของโจทก์เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑ งาน ๕๐ ตารางวา ราคา ๒,๐๐๐ บาท แม้เมื่อไปทำแผนที่พิพาทที่ดินที่โจทก์ชี้ว่าจำเลยบุกรุกคิดเป็นเนื้อที่ได้ถึง ๑ ไร่ ๓ งาน ๖๔ ตารางวา ราคา ๗,๐๐๐ บาท แต่เมื่อสภาพและทิศทางของที่ดินโจทก์นำชี้ว่าจำเลยบุกรุกนั้น ก็ตรงกับที่ที่โจทก์บรรยายในฟ้องนั่นเอง มิได้นอกเหนือหรือเกินไปจากฟ้อง โจทก์จึงไม่ต้องขอเพิ่มเติมฟ้องในส่วนนี้ ข้อที่ไม่ตรงกันคือจำนวนเนื้อที่ซึ่งโจทก์ประมาณไว้คลาดเคลื่อนเท่านั้น ซึ่งมิใช่ข้อสำคัญ เมื่อรังวัดและคำนวณได้เนื้อที่ที่แน่นอนแล้ว ศาลตีราคาตามเนื้อที่ที่แท้จริง และเรียกค่าขึ้นศาลเพิ่ม ก็ไม่เป็นการเรียกค่าขึ้นศาลเพิ่มนอกเหนือไปจากที่ฟ้อง เพราะโจทก์ชี้ที่พิพาทเกินฟ้องแต่อย่างใด.

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961128911

๓. การกำหนดวันชี้สองสถาน

หลักกฎหมาย

ถ้าหากศาลเห็นสมควรจะให้มีการชี้สองสถานคดีใด ศาลต้องมีคำสั่งกำหนดให้มีการชี้สองสถาน และส่งคำสั่งนั้นให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าสามวัน.

ข้อพิจารณา

วิธีปฏิบัติในการแจ้งกำหนดวันชี้สองสถานแก่คู่ความ

คำสั่งศาลที่ให้มีการชี้สองสถาน ทางปฏิบัติศาลจะสั่งในคำให้การ และกำหนดวันชี้สองสถานด้วย แต่จะต้องให้คู่ความทั้งสองฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าสามวัน เช่น ศาลรับคำให้การของจำเลย เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ถ้าศาลเห็นสมควรให้มีการชี้สองสถานก็จะสั่งในคำให้การว่า:

'รับเป็นคำให้การ สำเนาให้โจทก์ นัดชี้สองสถาน วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๕ เวลา ๑๓.๐๐ น.'

แต่ทางปฏิบัติของศาลแพ่ง ศาลจะสั่งว่า:

'รับเป็นคำให้การ สำเนาให้โจทก์ นัดชี้สองสถาน' เท่านั้น.

ทั้งนี้ เพราะว่าศาลแพ่งมีความมาก ไม่อาจนัดชี้สองสถานเป็นเวลากระชั้นเช่นนี้ได้ เจ้าหน้าที่ฟ้องจะกำหนดวันนัดในบัญชีนัดให้จำเลยลงชื่อรับทราบไว้ ครั้นโจทก์มาขอรับคำให้การ ก็จะให้โจทก์ลงนามรับทราบวันนัดไว้ในบัญชีนัดเช่นเดียวกัน จึงไม่ต้องออกหมายนัดไปให้คู่ความทราบ อย่างไรก็ดี บางกรณีศาลจะออกหมายนัดไปให้คู่ความทราบ เช่น กรณีเลื่อนการนัดชี้สองสถานเป็นต้น.

มีผู้เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาการพิจารณาคดีชักช้าว่า การชี้สองสถานบางครั้งต้องนัดโดยกำหนดเวลานานตามบัญชีว่างในบัญชีนัด ดังนี้ เพื่อแก้ปัญหาการพิจารณาคดีชักช้า ถ้าปรากฏว่า คู่ความและทนายความมาศาลพร้อมกันก่อนวันนัดชี้สองสถาน ศาลก็สมควรทำการชี้สองสถานไปเสียเลย แต่ศาลต้องจดรายงานกระบวนพิจารณาร่นวันกำหนดนัดชี้สองสถานเดิมไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติก็เคยมีบางศาลได้กระทำเช่นนี้ (**คู่มือตุลาการภาค**

ปฏิบัติ รวบรวมเรียบเรียงโดยคณะผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่น ๑๐, พระนคร, ๒๕๑๑ หน้า ๓๐๕).

ปัญหา

โจทก์ไม่มาในวันนัดชี้สองสถาน

มีปัญหาน่าคิดว่า เมื่อศาลกำหนดวันชี้สองสถาน และคู่ความลงนามทราบวันนัดแล้ว โจทก์ไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน จะถือว่าทิ้งฟ้อง ตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๔ (๒) ได้หรือไม่?

ในทางปฏิบัติ ศาลแพ่งไม่ถือว่า โจทก์ทิ้งฟ้อง การปฏิบัติดังกล่าว ก็มีเหตุผลอยู่ เพราะในการชี้สองสถานนั้น ศาลอาจจะกะประเด็นและกำหนดหน้าที่นำสืบไปโดยที่คู่ความไม่อยู่ต่อหน้าศาลก็ได้ จริงอยู่ที่ว่าในกรณีที่คู่ความไม่มาศาลนั้น ศาลย่อมขาดโอกาสที่จะสอบถามคู่ความและฟังคู่ความแถลงเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทไป ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะสอบถามคู่ความเพื่อประโยชน์แก่การชี้สองสถานและนัดให้คู่ความมาศาล หากโจทก์ทราบนัดแล้วไม่มาศาล และไม่ได้แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบ ศาลน่าจะสั่งจำหน่ายคดี เพราะโจทก์ทิ้งฟ้องได้ ตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๔ (๒) ประกอบกับมาตรา ๑๓๒ (๑).

อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานไว้แล้วตาม*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๗/๒๕๑๔* ว่า ศาลกำหนดวันชี้สองสถานให้คู่ความทราบวันนัดแล้ว ครั้นถึงกำหนดวันนัด โจทก์ไม่มาศาลเช่นนี้ กรณียังถือไม่ได้ว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง.

๔. ภารกิจของศาลในการชี้สองสถาน

ภารกิจของศาลในการชี้สองสถานแยกออกได้เป็น ๓ ประการ คือ:

๑. การตรวจคำคู่ความ สอบถามคู่ความ และ ฟังคู่ความแถลง.

๒. การกะประเด็นข้อพิพาททั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และ ปัญหาข้อเท็จจริง.

๓. การกำหนดหน้าที่นำสืบในปัญหาข้อเท็จจริง.

(๑) การตรวจคำคู่ความ การสอบถามคู่ความ และ ฟังคู่ความแถลง

ภารกิจประการแรกของศาลในการชี้สองสถาน คือ การตรวจคำคู่ความและสอบถามคู่ความและฟังคู่ความแถลงเพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาท ทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และ ปัญหาข้อเท็จจริง.

หลักกฎหมาย

เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทของคู่ความให้ศาลมีการชี้สองสถาน โดยตรวจคำคู่ความที่คู่ความยื่นต่อศาล แล้วฟังคำแถลงที่คู่ความทั้งปวงแถลงเอง หรือแถลงโดยตอบคำถามของศาล.

ข้อพิจารณา

๑. ศาลมีอำนาจสอบถามคู่ความได้

ศาลอาจเห็นสมควรเอง หรือ โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งร้องขอ ให้สอบถามคู่ความในชั้นชี้สองสถานเพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๖/๒๔๙๒ หากโจทก์เห็นว่า ข้อต่อสู้ของจำเลยยังไม่ชัด เพื่อที่โจทก์จะได้สืบหักล้างเสียก่อนในกรณีที่โจทก์เป็นฝ่ายนำสืบก่อนเช่นนี้ โจทก์ชอบที่จะขอต่อศาลให้สอบถามจำเลยในชั้นชี้สองสถาน เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทตามมาตรา ๑๘๓.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๙/๒๔๙๒ โจทก์อ้องว่ามีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของอ้อยร่วมกับจำเลย ขอแบ่งค่าอ้อยซึ่งจำเลยขายได้ อันเป็นส่วนของโจทก์ครึ่งหนึ่ง ดังนี้ย่อม

เป็นพ้องที่สมบูรณ์ ตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๒ ไม่จำต้องกล่าวว่าเป็นเจ้าของร่วมกันโดยทางใด ซึ่งเป็นรายละเอียดที่โจทก์จะต้องนำสืบในชั้นพิจารณาต่อไป ถ้าจำเลยต้องการทราบรายละเอียดในข้อนี้ ในวันชี้สองสถานหรือก่อนวันนั้น จำเลยมีสิทธิขอให้ศาลสอบถามโจทก์ให้แถลงในข้อนี้ได้ จำเลยเพิ่งจะมาคัดค้านในตอนสืบพยานโจทก์ไปแล้ว ย่อมทำไม่ได้.

ข้อควรระวังในการสอบถามคู่ความ

การที่ศาลสอบถามคู่ความเพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทนี้ ศาลจักต้องระมัดระวัง มิให้การสอบถามนั้น เป็นการให้เปรียบคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในเชิงคดี อาทิ พ้องโจทก์เคลือบคลุมอยู่แล้ว และจำเลยก็ต่อสู้ในข้อนี้ หากศาลจะสอบถามโจทก์ให้ชัดเจนขึ้น จำเลยย่อมเสียเปรียบ ตรงกันข้าม ถ้าพ้องโจทก์ไม่ชัดเจนก็จริงอยู่ แต่ก็ไม่เคลือบคลุม และ จำเลยมิได้หลงข้อต่อสู้ เพื่อให้การพิจารณาคดีสะดวก ศาลอาจสอบถามในข้อไม่ชัดเจนนั้นได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๒๖/๒๔๙๗ โจทก์พ้องว่าตามวันเดือนปีที่กล่าวในพ้องนั้น เรือนของโจทก์ถูกไฟไหม้ จำเลยได้มาช่วยขนของไปเก็บไว้ที่เรือนจำเลย วันต่อมาจำเลยได้เอาเรือมาดของโจทก์ไปอีกลำหนึ่ง ครั้นโจทก์ทวงคืน จำเลยไม่ยอมคืนให้ จึงขอให้ศาลบังคับ จำเลยต่อสู้ข้อหนึ่งว่า เรือมาดหนึ่งลำนั้นในพ้องไม่ปรากฏว่า จำเลยเอาไปแต่เมื่อใด ศาลชั้นต้นอาศัยอำนาจ ตาม ปวพ. มาตรา ๑๘ สั่งโจทก์ให้ทำคำชี้แจงขึ้นมาให้ชัดภายใน ๓ วัน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าพ้องของโจทก์ในข้อนี้ไม่เคลือบคลุม ถ้าศาลเห็นสมควรจะให้ชัดยิ่งขึ้นก็ควรจะใช้ ปวพ. มาตรา ๑๘๓ หาใช่ ปวพ. มาตรา ๑๘ ไม่.

นอกจากนี้ให้ดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖/๒๔๘๙.*

ผลของการที่คู่ความไม่แถลงตอบข้อสอบถามของศาล

เมื่อศาลสอบถามคู่ความ เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาท คู่ความมีหน้าที่ต้องแถลง หากไม่แถลง ถือว่า ไม่มีประเด็นในคดีในเรื่องที่ศาลสอบถามนั้น และถ้าคดีไม่มีประเด็นข้อพิพาทในข้อเท็จจริงอื่นอีก ศาลอาจสั่งให้งดสืบพยานได้.

เช่น จำเลยต่อสู้ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้คืน ว่า ไม่ได้กู้เงินโจทก์ ถ้าหากกู้ก็ได้ใช้คืนแล้ว ดังนี้ จะเห็นได้ว่า ข้อเท็จจริงจะเป็นจริงทั้งสองนัยดังที่จำเลยต่อสู้ไม่ได้ ศาลย่อมมีอำนาจสอบถามให้จำเลยเลือกเอาข้อต่อสู้แต่เพียงประการใดประการหนึ่งในสองประการนี้ได้ ถ้าจำเลยไม่ยอมเลือก แต่จะต่อสู้ทั้งสองประการ ย่อมถือได้ว่า จำเลยไม่มีประเด็นจะสืบ.

อย่างไรก็ตาม ในปัญหานี้มีท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นว่าศาลไม่ควรจะต้องสอบถามจำเลยให้เลือกข้อต่อสู้ทางใดทางหนึ่งอีก เพราะจำเลยเองต่อสู้คดีมาโดยไม่สุจริต การต่อสู้แบบวัวพันหลักเช่นนี้ จำเลยจงใจอยู่แล้ว เหตุใดจึงจะทำให้จำเลยได้เปรียบในเชิงคดีต่อไปอีก ย่อมจะไม่เป็นธรรมแก่โจทก์ ควรจะถือได้เลยว่า จำเลยไม่มีประเด็นจะสืบ ควรให้โจทก์สืบไปแต่ฝ่ายเดียว.

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า ในบางกรณีจำเลยอาจจงใจต่อสู้คดีโดยไม่สุจริตได้ แต่ก็อาจมีบางกรณีที่จำเลยไม่จงใจเช่นนั้น เพราะถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว การต่อสู้คดีในทำนองนี้หาเป็นประโยชน์ต่อจำเลยในทางใดทางหนึ่งไม่ ศาลควรสอบถามให้จำเลยเลือกเอาได้เพื่อให้โอกาสจำเลยใคร่ครวญอีกครั้งหนึ่ง.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๗๒/๒๔๙๒ ข้อเท็จจริงมีว่า โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืนจากจำเลย จำเลยต่อสู้ว่า ได้จ่ายเงินให้แก่คนของโจทก์ จึงขอหักหนี้ ศาลสอบถามโจทก์ โจทก์แถลงเพียงว่า โจทก์เห็นว่าไม่เกี่ยวกับจำนวนเงินที่โจทก์ฟ้อง ฉะนั้น การที่โจทก์นำสืบว่าได้ฝากเงินจำเลยไป เงินที่ผู้แทนโจทก์ได้รับคือ เงินของโจทก์รายนี้เอง ดังนี้ถือว่าเป็นการสืบนอกประเด็นย่อมรับฟังไม่ได้.

ข้อที่สมควรพิจารณาประกอบด้วยคือ กรณีที่คู่ความไม่ยอมแถลงข้อเท็จจริงในชั้นชี้สองสถานหรือชั้นสืบพยานจะมีผลอย่างไร ?

เรื่องนี้มี*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๕๑-๗๕๒/๒๕๐๙* ซึ่งวินิจฉัยว่า ศาลชั้นต้นมีอำนาจตัดหรืองดสืบพยานตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยไม่ชักช้าในคดีนั้น ศาลสอบถามทนายโจทก์ว่าจะสืบพยานต่อไปในข้อใด และทนายโจทก์แถลงว่ายังแถลงไม่ได้ ขอสงวนไว้ก่อน แม้ทนายอีกฝ่ายหนึ่งแถลงว่า พยานที่จะสืบข้อใด หากรับ

ข้อเท็จจริงได้ ก็จะรับ เพื่อมิให้คดีล่าช้า ทนายโจทก์ก็ยังยืนยันเช่นเดิม ดังนี้การที่ทนายโจทก์ไม่แถลงให้ศาลทราบ เป็นการประวิงคดีให้ชักช้า ศาลชั้นต้นชอบที่จะงดสืบพยานโจทก์ต่อไปได้.

ศาลไม่ควรสอบรายละเอียด เมื่อข้ออ้างและข้อต่อสู้ชัดเจนดีแล้ว

เมื่อคำฟ้องหรือคำให้การได้กล่าวอ้าง หรือ ต่อสู้ชัดเจนดีแล้ว ศาลก็ไม่ควรสอบถามรายละเอียดอันเป็นเรื่องที่คู่ความจะได้นำสืบต่อไป เช่น โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำนองจำเลยต่อสู้ว่า สัญญาจำนองทำกันหลอก ๆ ไม่มีการชำระเงินกันจริง เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าไม่มีมูลหนี้ต่อไป ชอบที่จำเลยจะนำสืบ เพื่อให้ได้ความจริงตามข้อต่อสู้ของตน ไม่มีความจำเป็น ที่ศาลจะต้องสอบถามโจทก์ เกี่ยวกับรายละเอียดที่โจทก์อ้างว่า ได้จ่ายเงินไปให้ล่วงหน้าครบถ้วนแล้ว เพราะเป็นเรื่องที่คู่ความมีสิทธิที่จะนำสืบต่อไป.

๒. การสอบถามของศาลหรือการแถลงของคู่ความจะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้

การสอบถามของศาลหรือการแถลงของคู่ความ อาจจะทำเพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาท โดยการแถลงรับกัน หรือ ตกลงกันสละประเด็น แต่จะกระทำเพื่อตั้งประเด็นใหม่ในชั้นชี้สองสถาน โดยไม่มีการขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องหรือคำให้การนั้นหาได้ไม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๒/๒๕๑๐ การที่ศาลจะกำหนดประเด็นตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓ นั้น ย่อมจะต้องกำหนดตามประเด็นที่คู่ความยกขึ้นกล่าวอ้างในคำฟ้อง และคำให้การเท่านั้น การสอบถามของศาลตามมาตรานี้ ก็เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นที่โต้เถียงกัน จะสอบถามแล้วตั้งประเด็นขึ้นใหม่หาได้ไม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๐๘/๒๔๘๗ วินิจฉัยว่า การที่โจทก์ฟ้องว่า มีภาระจำยอมเหนือที่ดินที่จำเลยรับโอนมาแล้ว จำเลยละเมิดภาระจำยอม ขอให้จำเลยปฏิบัติตามภาระจำยอมแม้โจทก์ไม่บรรยายว่า จำเลยรับโอนที่ดินโดยสุจริต ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ประเด็นเรื่องสุจริตหรือไม่ เป็นหน้าที่ของจำเลยต้องอ้าง และโจทก์ก็อาจตั้งประเด็นต่อสู้จำเลยในวันชี้สองสถานได้.

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๘๓ ประกอบกับคำวิเคราะห์ศัพท์มาตรา ๑ (๕) และ (๖) แล้ว อาจกล่าวได้ว่าคำวินิจฉัยใน *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๒/๒๕๑๐*

น่าจะถูกต้องแล้ว เพราะว่าเฉพาะคำฟ้องและคำให้การ ซึ่งเป็นคำคู่ความเท่านั้นที่จะตั้งประเด็นระหว่างคู่ความได้ นอกจากนั้น *บทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๘๓ ก็กล่าวไว้ชัดแจ้งแล้วว่าการสอบถามของศาลในชั้นชี้สองสถานก็เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทเท่านั้น ประเด็นข้อพิพาทต้องมีอยู่แล้วในคำฟ้องประกอบกับคำให้การ จะมีการตั้งประเด็นใหม่ได้ ก็ต่อเมื่อมีการขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องหรือคำให้การ ซึ่งโดยปกติ ก็จะต้องทำก่อนวันชี้สองสถานตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๐.*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๐๘/๒๔๙๗ น่าจะถูกกลับแล้วโดย *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๒/๒๕๑๐.*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๔๔/๒๕๑๓ สิทธิของผู้ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สิทธิอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม อันมิได้จดทะเบียนมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว ตามมาตรา ๑๒๙๙ วรรค ๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ถ้าคู่ความมิได้ตั้งประเด็นยกเป็นข้อต่อสู้ไว้ในคำฟ้อง คำให้การ ย่อมไม่เป็นประเด็นที่ศาลอุทธรณ์จะยกขึ้นวินิจฉัยปรับแก่คดีได้ ทั้งไม่ใช่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน.

ปัญหา

ศาลตั้งประเด็นขึ้นใหม่จากคำให้การจำเลยและคำแถลงของโจทก์ได้หรือไม่?

โจทก์ฟ้องเรียกมรดกของ ก. จากจำเลยในฐานที่โจทก์เป็นทายาทของ ก. และจำเลยครอบครองทรัพย์นั้นอยู่ จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์เป็นทายาทจริง แต่โจทก์ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลย โดยจำเลยชำระเงินให้โจทก์ส่วนหนึ่งเพื่อที่พิพาทแล้ว โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้อง ในชั้นชี้สองสถาน โจทก์แถลงว่า ตนได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้กับจำเลยจริง แต่ทำไปเพราะถูกหลอกลวง.

ศาลจะตั้งประเด็นว่า โจทก์ได้ถูกจำเลยหลอกลวงให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือไม่?

หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ศาลตั้งประเด็นจากคำให้การจำเลย และคำแถลงของโจทก์ในชั้นชี้สองสถานได้หรือไม่?

ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่ามีการตั้งประเด็นจากคำแถลงในชั้นชี้สองสถานได้ ผู้เขียนเห็นว่า สำหรับในคดีนี้ ความจริงประเด็นก็มาจากคำฟ้องและคำให้การนั้นเอง คือ สัญญาประนีประนอมยอมความใช้บังคับได้หรือไม่ แต่เมื่อเอาคำแถลงของโจทก์ในชั้นชี้สองสถานมาพิจารณาด้วย ประเด็นจึงแคบและชัดเจนขึ้น การที่ศาลชี้และกะประเด็นไว้เช่นนั้น น่าจะถูกต้องแล้ว เพราะ (๑) ประเด็นเกิดจากคำฟ้องและคำให้การนั้นเอง และ (๒) ประเด็นชัดเจนและแคบเข้า.

โดยสรุป น่าจะกล่าวได้ว่าจะมีการตั้งประเด็นใหม่ในชั้นชี้สองสถาน นอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องและคำให้การ โดยไม่มีการขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำให้การไม่ได้.

๓. ผลของการที่คู่ความแถลงตอบข้อสอบถามของศาล.

เมื่อศาลได้สอบถามให้คู่ความแถลง หรือ เมื่อคู่ความได้แถลงเองแล้ว อาจทำให้คดีไม่มีประเด็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัย หรือเป็นเหตุให้ศาลสั่งงดสืบพยานในประเด็นข้อหนึ่งข้อใดก็ได้.

ก. ถ้าศาลเห็นว่าจากคำแถลงรับของโจทก์ คดีไม่มีประเด็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัยต่อไป ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องไปได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๗๖/๒๔๙๔ โจทก์ฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากบ้านเช่าของโจทก์โดยอ้างว่า จำเลยอยู่โดยไม่มีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการละเมิดต่อโจทก์ จำเลยต่อสู้ว่า จำเลยเองเป็นมารดาของผู้เช่ารายนี้ และจำเลยอาศัยอยู่ในฐานะเป็นบริวารของผู้เช่าดังนี้ เมื่อโจทก์แถลงรับว่า ความจริงจำเลยเป็นมารดาของผู้เช่าบ้านรายนี้ และได้อยู่ร่วมกับผู้เช่าในบ้านนี้ตั้งแต่เดิมมา ภายหลังผู้เช่าไม่มีตัวอยู่ในบ้านนี้ โจทก์จึงบอกเลิกการเช่า แต่ไม่มีผู้ใดรับหนังสือบอกเลิกการเช่าไว้ ดังนี้ คดีย่อมฟังได้ว่าจำเลยอยู่โดยอาศัยสิทธิที่บุตรได้เช่าโจทก์อยู่ หาใช่อยู่โดยละเมิดต่อโจทก์ไม่ เมื่อไม่มีการละเมิดสิทธิโจทก์แต่อย่างใด ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องเสียได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๔๕/๒๔๘๒ พ้องว่าจำเลยบุกรุก แต่โจทก์กลับแถลงรับว่า จำเลยครอบครองที่นั้นโดยอาศัยอำนาจสัญญาซื้อขาย เป็นพ้องที่ไม่มีมูลคดี ที่จะว่ากล่าวเอากับจำเลย เพราะไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย.

ข. ถ้าศาลเห็นว่าจากข้อต่อสู้ของจำเลยไม่มีประเด็นที่คู่ความฝ่ายใดต้องนำสืบ ศาลย่อมวินิจฉัยคดีไปได้เลย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๖/๒๔๙๙ โจทก์กล่าวในพ้องได้ความว่า โจทก์ได้ซื้อที่มีโฉนดมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนและจดทะเบียนแล้ว จำเลยต่อสู้แต่เพียงว่าได้ครอบครองมากว่า ๑๐ ปี ไม่ได้ต่อสู้ว่าโจทก์ได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต เช่นนี้ คดีย่อมไม่มีประเด็นจะต้องนำสืบต่อไป.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๗๘/๒๕๑๗ โจทก์พ้องเรียกเงินตามเช็คซึ่งในรายการผู้รับเงินลงไว้ว่า *'จ่ายเพื่อประกันหนี้ให้นางเต็มเหงี่ยน (โจทก์) หรือ ผู้ถือ ๒๒,๔๐๐ บาท'* จำเลยต่อสู้เป็นประเด็นไว้ในคำให้การว่า จำเลยได้ออกเช็คเพื่อเป็นหลักประกัน มิใช่จ่ายเงินตามเช็คเพื่อชำระหนี้ให้โจทก์ ดังนี้ แม้จำเลยจะนำสืบพ้งได้ตามข้อต่อสู้ จำเลยก็หาพ้นความรับผิดไม่ เพราะการออกเช็คเพื่อค้ำประกันลูกหนี้ ก็เป็นการออกเช็คโดยเจตนาจะให้ผูกพันและชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย โดยลูกหนี้มีมูลหนี้ต่อโจทก์จริง จำเลยได้ลงวันที่สั่งจ่ายเงินตามเช็คที่แน่นอนแล้ว เมื่อโจทก์นำเช็คไปขึ้นเงินไม่ได้ จำเลยก็ต้องรับผิดที่ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานจึงเป็นการชอบ.

๔. เมื่อสอบถามแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งงดสืบพยานได้.

เมื่อศาลชั้นต้นสอบถามคู่ความแล้ว เห็นว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทระหว่างโจทก์จำเลยตามที่แถลงต่อศาล เพียงพอแก่การวินิจฉัยของศาล โดยไม่จำต้องให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดอีกแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งงดสืบพยาน และชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปได้เลย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๐/๒๕๐๓ โจทก์พ้องขับไล่จำเลยออกจากที่เช่า จำเลยให้การว่า เดิมที่ ๆ เช่ากันเป็นของจำเลย จำเลยกู้เงินโจทก์แล้ว จำเลยไม่มีเงินใช้ให้ จำเลยจึงเอาเรือนกับที่ดินจำนองโจทก์ไว้ ต่อมาโจทก์ว่าจำเลยขาดส่งดอกเบี้ย จึงให้จำเลย

ทำหนังสือเช่า จำเลยก็ทำให้ ตอนที่โจทก์ขับไล่นี้ จำเลยจึงรู้ ที่ทำจำนองนั้น โจทก์ได้บอกพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าเป็นการซื้อขาย ทำให้จำเลยเข้าใจผิดในสาระสำคัญในชั้นพิจารณา จำเลยแถลงรับว่า จำเลยทำหนังสือสัญญาเช่าบ้านให้โจทก์จริง จะขอสืบพยานเพียงว่า เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่า ๑ ปีแล้ว โจทก์ยอมให้จำเลยอยู่ในบ้านเช่าต่อไป และว่า นอกจากนี้ จำเลยไม่มีพยานสืบ ดังนี้ จึงเท่ากับว่า จำเลยไม่ขอต่อสู้เรื่องเข้าใจผิดในสาระสำคัญของสัญญาจำนองว่าเป็นสัญญาขาย เมื่อศาลสั่งงดสืบพยานจำเลยในข้อนี้เสีย จึงเป็นการชอบด้วยกระบวนพิจารณาแล้ว.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙๒/๒๕๐๘ มีปัญหาว่าศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานโจทก์จำเลยนั้นเป็นการถูกต้องหรือไม่ และคดีโจทก์ขาดอายุความฟ้องร้องหรือไม่นั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์เป็นบุคคลผู้เป็นพ่อค้า (ค้าน้ำมันเชื้อเพลิง) ตาม ปพพ. มาตรา ๑๖๕ (๑) จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าน้ำมันที่จำเลยซื้อไปจากโจทก์ภายในกำหนดอายุความ ๒ ปี เว้นแต่จะมีเหตุที่จะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่เมื่อโจทก์ว่าผู้ที่ชำระหนี้ไม่ใช่จำเลย และไม่ได้ยืนยันว่า คนที่นำเงินไปชำระเป็นตัวแทนของจำเลยอันจะพอถือได้ว่า จำเลยได้รับสภาพหนี้ตาม ปพพ. มาตรา ๑๗๒ ก็ไม่มีเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง คดีโจทก์จึงขาดอายุความฟ้องร้อง ตามที่ศาลล่างยกฟ้องโจทก์นั้นชอบแล้ว.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๑๖/๒๕๐๗, ๑๒๒๕/๒๕๐๘, ๑๑๔๑-๑๑๕๗/๒๕๐๙* และ *๔๘๘/๒๔๘๐*.

ในคดีเรื่องหนึ่งมีประเด็นเรื่องฟ้องซ้ำ คู่ความมิได้ขอให้ศาลสั่งตามมาตรา ๒๔ ปวพ. แต่เมื่อศาลสอบข้อเท็จจริงแล้ว ศาลสั่งเองในชั้นชี้สองสถานว่า ฟ้องโจทก์ไม่ใช่ฟ้องซ้ำ แล้วในคำพิพากษายังท้าวความอีกว่า ศาลเห็นว่าไม่ใช่ฟ้องซ้ำ ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องฟ้องซ้ำเป็นประเด็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัยในคำพิพากษา หรือถ้าศาลเห็นว่าฟ้องโจทก์เป็นฟ้องซ้ำ ศาลจะสั่งตามมาตรา ๒๔ ปวพ. โดยยกฟ้องโจทก์ไปเลย ศาลก็ยังสั่งเองได้ แต่ศาลไม่น่าจะสั่งเช่นนี้ เพราะเท่ากับวินิจฉัยเรื่องเดียวกันถึง ๒ ครั้ง ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง คำสั่งในชั้นชี้สองสถานดังกล่าวขัดกับ ปวพ. มาตรา ๑๓๑ (๒) ที่ว่า **'ในเรื่องประเด็นแห่งคดี ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาด โดยทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่ง'** คำสั่งตามมาตรา ๑๓๑ (๒) นี้เป็นคำสั่งชี้ขาดคดีไม่ใช่คำสั่งในระหว่างพิจารณาเช่นคำสั่งในชั้นชี้สองสถาน.

แต่ถ้าข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นที่พิพาทยังไม่ยุติ ศาลจะสั่งให้งดสืบพยานไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๐/๒๕๐๘ เมื่อข้อความในสัญญาฉบับเดียวกันขัดแย้งกันเอง และไม่ชัดเจนพอที่ศาลจะวินิจฉัยเจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญาได้ ศาลจะให้งดสืบพยานโจทก์จำเลยเสีย โดยพิจารณาแต่เพียงตัวสัญญาเท่านั้นย่อมไม่ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลต้องสืบพยานต่อไปตามข้อต่อสู้ของจำเลย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๓๔/๒๕๑๖ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยอ้างว่า ที่พิพาทเป็นของโจทก์ จำเลยให้การต่อสู้ว่า ที่พิพาทเป็นทางสาธารณะ ถ้าฟังได้ตามข้อต่อสู้ของจำเลย โจทก์ก็ไม่มีอำนาจฟ้อง เพียงแต่จำเลยรับในชั้นชี้สองสถานว่า ได้ทำสัญญาเช่ากับโจทก์จริง ยังไม่พอฟังว่า ที่พิพาทเป็นของโจทก์ไม่ใช่ทางสาธารณะ การที่ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานทั้งสองฝ่ายแล้ว พิพากษาขับไล่จำเลย จึงเป็นการไม่ชอบ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๓๙/๒๕๑๖ โจทก์ผู้ให้เช่าฟ้องขับไล่จำเลยผู้เช่าออกจากที่เช่าซึ่งเป็นที่ดินมีโฉนด อ้างว่าโจทก์เป็นเจ้าของที่ดิน มิได้อ้างถึงสิทธิอื่นใดในการให้เช่าที่ดิน เมื่อจำเลยให้การว่า ที่ดินเป็นที่สาธารณประโยชน์ไม่ใช่ที่โจทก์ คดีย่อมมีประเด็นโต้เถียงกันอยู่ ศาลจะงดสืบพยาน แล้วพิพากษาคดีไปเลยหาชอบไม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๑๒/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องว่า ได้ซื้อที่พิพาทมาโดยสุจริต จำเลยคัดค้านการรังวัดสอบเขตโฉนดที่พิพาท ขอให้ศาลพิพากษาว่า ที่ดินเป็นของโจทก์ห้ามจำเลยเกี่ยวข้อง จำเลยให้การว่า ได้ครอบครองที่พิพาทมาประมาณ ๓๐ ปีเศษ โดยความสงบ เปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดหรือไม่ ไม่รับรอง และโจทก์ซื้อที่พิพาทโดยไม่สุจริต ดังนี้ แม้ต่อมาจำเลยแถลงรับว่า ที่พิพาทเป็นของโจทก์ ก็มิทำให้ประเด็นข้อต่อสู้เรื่องการครอบครองปรปักษ์จนได้กรรมสิทธิ์ของจำเลยต้องระงับไป เพราะการครอบครองปรปักษ์จะเกิดขึ้นได้ ก็แต่ในที่ดินของผู้อื่น ทั้งจำเลยก็ไม่ได้สละประเด็นเรื่องโจทก์ซื้อที่พิพาทโดยไม่สุจริต การที่ศาลชั้นต้นถือเอาคำแถลงรับของจำเลยดังกล่าว มาสั่งงดสืบพยานโจทก์จำเลย จึงไม่ชอบ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๙๓/๒๕๑๙ แม้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่าจะเป็นผู้ให้เช่าได้ก็จริง แต่เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยโดยสัญญาเช่าท้ายฟ้องระบุ

ชัดว่า ห้องที่โจทก์ให้จำเลยเช่าเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิ์อื่น เป็นการยืนยันว่าโจทก์มีอำนาจให้เช่าเพราะโจทก์เป็นเจ้าของแต่อย่างเดียว จำเลยจึงให้การต่อสู้ว่าโจทก์ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ จำเลยทำสัญญาเช่ากับโจทก์เพราะสำคัญผิดว่าโจทก์มีสิทธิให้จำเลยเช่า ความจริงโจทก์ไม่มีสิทธิให้เช่าและไม่มีสิทธิเก็บค่าเช่า ทั้งจำเลยได้เอาค่าเช่าไปชำระแก่ อ. เจ้าของแท้จริงโดยตรงแล้ว มิได้ผิดนัดผิดสัญญา ดังนี้ ศาลควรจะต้องฟังข้อเท็จจริงเสียก่อนว่า หากโจทก์ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ โจทก์มีสิทธิให้เช่าห้องพิพาทได้หรือไม่ จะสั่งงดสืบพยานเสียนั้นไม่ชอบ (อ้างนัย *คำพิพากษาศาลฎีกาที่* ๑๑๖๖-๑๑๖๘/๒๕๐๙).

๕. ศาลจะวินิจฉัยประเด็นที่สั่งให้งดสืบพยานให้เป็นโทษแก่คู่ความที่ขอนำสืบไม่ได้.

เมื่อศาลชั้นต้นสอบถามคู่ความแล้ว และศาลเองสั่งให้งดสืบพยานในประเด็นบางข้อ โดยคู่ความมิได้แถลงว่า ไม่ติดใจสืบพยาน ศาลจะวินิจฉัยในประเด็นข้อที่ศาลสั่งงดให้เป็นโทษแก่คู่ความที่ขอนำสืบ โดยอ้างว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่มีพยานมาสืบในประเด็นนั้นไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๕/๒๕๐๒ ศาลชั้นต้นสอบถามคู่ความแล้ว ให้งดสืบพยานในประเด็นบางข้อ โดยคู่ความไม่ได้แถลงว่า ไม่ติดใจสืบพยาน ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นโทษแก่คู่ความฝ่ายใดว่า ไม่นำพยานมาหรือยกเอาคำพยานที่ได้สืบในประเด็นข้ออื่นมาวินิจฉัยในประเด็นที่สั่งให้งดสืบพยานหาชอบไม่ จึงต้องยกคำพิพากษาแล้วให้พิจารณาพิพากษาใหม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐/๒๕๑๘ โจทก์ฟ้องว่า จำเลยผิดสัญญาสมรสขอให้คืนของหมั้นและใช้ค่าเสียหาย ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส เงินรับไหว้ และสร้อยคอที่โจทก์ที่ ๒ ซื้อให้โจทก์ที่ ๓ จำเลยให้การต่อสู้ว่า จำเลยไม่ได้ผิดสัญญาสมรส โจทก์มิได้เสียหายตามฟ้อง วันชี้สองสถานคู่ความแถลงรับข้อเท็จจริงกันว่า ในประเด็นค่าเสียหายทั้งหมดตามฟ้องโจทก์ ฝ่ายจำเลยตกลงยินยอมให้ศาลชี้ขาดไปตามฟ้อง ตามสิทธิในกฎหมาย โดยจำเลยยอมสละข้อเท็จจริง ที่ยกเป็นข้อต่อสู้ในคำให้การ ดังนี้ถือว่า เฉพาะเหตุ

ประเด็นเรื่องค่าเสียหายเท่านั้นที่จำเลยยอมให้ศาลชี้ขาดไปได้ โดยจำเลยยอมสละข้อเท็จจริงที่ยกเป็นข้อต่อสู้ในคำให้การ แต่ประเด็นเรื่องผิดสัญญาสมรส จำเลยหาได้สละข้อต่อสู้อย่างใดไม่ โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบให้เห็นว่า จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาสมรส เมื่อศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยาน โจทก์มิได้โต้แย้งคัดค้านประการใดว่า โจทก์ยังติดใจสืบพยานในประเด็นข้อนี้อยู่ และ โจทก์ก็มิได้นำสืบข้อเท็จจริงตามที่กล่าวอ้างในฟ้องของตน จึงจะฟังว่า จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาสมรสไม่ได้.

๖. ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่คู่ความแถลงรับ.

เมื่อคู่ความแถลงรับข้อเท็จจริงกันแล้ว แถลงของคสืบพยาน ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่คู่ความแถลงรับกันนั้น แต่ถ้าคู่ความแถลงรับกันโดยความสำคัญผิด ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความแถลงใหม่ และ มีคำสั่งในเรื่องหน้าที่นำสืบใหม่อีกได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๗๐/๒๔๙๙ ข้อเท็จจริงมีว่า จำเลยให้การปฏิเสธการกู้ยืมตามฟ้อง ต่อมาในชั้นพิจารณาตอนแรก จำเลยแถลงรับข้อเท็จจริง โดยความเข้าใจผิดว่า จำเลยลงชื่อในสัญญากู้ตามฟ้องจริง ศาลจึงมีคำสั่งให้จำเลยนำสืบก่อน ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องว่า ที่แถลงไปนั้นคลาดเคลื่อน จำเลยขอตรวจดูต้นฉบับเอกสาร ครั้นตรวจเอกสารสัญญากู้แล้ว จำเลยปฏิเสธว่า ไม่ใช่ลายมือจำเลยในสัญญากู้นั้น ดังนี้นับว่า จำเลยปฏิเสธเอกสารที่โจทก์อ้าง ศาลย่อมมีคำสั่งในหน้าที่นำสืบใหม่ โดยให้โจทก์เป็นฝ่ายนำสืบก่อนได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๙๗/๒๕๑๑ ข้อเท็จจริงมีว่า เมื่อโจทก์จำเลยแถลงรับข้อเท็จจริงบางข้อแล้ว ต่างก็แถลงไม่ขอสืบพยาน โดยจำเลยขออ้างสำนวนคดีแพ่งอีกสามสำนวนประกอบการพิจารณาของศาล ดังนี้การฟังข้อเท็จจริงในเรื่องสิทธิในที่พิพาทก็ต้องฟังตามข้อวินิจฉัยในสำนวนทั้งสามนั้นมาเป็นหลักการพิจารณาคดีนี้อีก เมื่อคดีก่อนศาลชี้ขาดว่าที่พิพาทไม่ใช่ที่ที่ ก. ครอบครองทำประโยชน์แล้ว จำเลยร่วมซึ่งต่อมาขายที่พิพาทให้ภริยาจำเลยเข้าจับจองกันเอง คดีถึงที่สุดแล้วเช่นนี้ ในการวินิจฉัยคดีนี้ก็ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ที่ศาลชี้ขาดมาแล้วในคดีก่อนนั้น โจทก์จึงต้องแพ้คดีจำเลย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๑๔/๒๕๑๙ เมื่อจำเลยแถลงยอมรับแล้วว่า โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาททุกฉบับ แม้จะปรากฏจากเช็คพิพาทว่าเป็นเช็คระบุชื่อผู้รับเงิน และ ขีดฆ่าคำว่า หรือ ผู้ถือ ทั้งผู้รับเงินตามเช็คแต่ละฉบับมิได้สลักหลังให้โจทก์ก็ตาม ก็จะถือว่าโจทก์มิใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่ เพราะประเด็นที่ว่าโจทก์เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เป็นอันยุติตามที่จำเลยยอมรับแล้ว.

๗. คำแถลงรับรองของคู่ความร่วมคนหนึ่งไม่ผูกพันคู่ความร่วมคนอื่นที่มิได้แถลงรับ.

การที่คู่ความร่วมคนหนึ่งแถลงอย่างไร ย่อมไม่ผูกพันคู่ความร่วมคนอื่น ถ้าคู่ความร่วมคนอื่นนั้นมิได้แถลงรับตามนั้น (ปวพ. มาตรา ๕๙).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔/๒๔๘๗ จำเลยคนหนึ่งแถลงอย่างใด ย่อมไม่ผูกมัดจำเลยอื่น ในเมื่อจำเลยอื่นไม่ได้ยอมรับตามนั้น.

(๒) การกะประเด็นข้อพิพาท

ภารกิจประการที่สองของศาลในการชี้สองสถาน ได้แก่ การกะประเด็นข้อพิพาท ทั้งปัญหาข้อกฎหมาย และ ปัญหาข้อเท็จจริง.

หลักกฎหมาย

เมื่อศาลได้สอบถามคู่ความ และฟังคู่ความแถลง เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทแล้ว ต้องจดข้ออ้างข้อเถียงและคำรับของคู่ความเหล่านั้นเทียบเคียงกันดู ถ้ามีปัญหาข้อใด ไม่ว่าปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ และปัญหาข้อนั้นจะมีผลทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะหรือแพ้คดีทั้งหมดหรือบางส่วน ศาลต้องจดลงไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท และจดไว้ในรายงานกระบวนพิจารณา ซึ่งประเด็นข้อพิพาททั้งปวง แล้วศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีไปตามนั้น แต่คู่ความอาจยื่นคำแถลงร่วมกันชี้แจงข้อตกลงการกะประเด็นชี้สองสถานต่อศาล ให้ศาลพิจารณาคดีไปตามนั้น เว้นแต่ถ้าศาลเห็นว่าคำแถลงนั้นไม่ถูกต้อง ศาลย่อมมีอำนาจที่จะมีคำสั่งยกคำแถลงนั้นเสีย.

ข้อพิจารณา

๑. ความหมายของคำว่าประเด็นข้อพิพาท.

ประเด็นข้อพิพาท หมายถึง ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างและอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ และปัญหานั้นเกิดขึ้นจากข้ออ้างข้อเถียงตามฟ้องและคำให้การของคู่ความ ทั้งปัญหานั้นจะมีผลทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะหรือแพ้คดีทั้งหมดหรือ บางส่วน ศาลจะจดลงไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๑/๒๕๑๑ ถ้ามีปัญหาข้อใดในคดี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หากคู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง และอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ ย่อมเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาท แต่ถ้าปัญหาข้อใดที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับแล้ว ย่อมไม่เกิดเป็นประเด็นข้อพิพาท เพราะเป็นอันฟังได้ตามที่รับกันนั้น.

ข้ออ้างตามฟ้องก็ดี หรือข้อเถียงตามคำให้การก็ดี ต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่านั้น ในกรณีที่เป็นคำฟ้องตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๒ หรือต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น ในกรณีที่เป็นคำให้การตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๗ มิฉะนั้นอาจเป็นฟ้องเคลือบคลุม หรือคำให้การไม่ชัดแจ้งแล้วแต่กรณี อันอาจเป็นเหตุให้คดีไม่มีประเด็นก็ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๘/๒๔๙๕ คำให้การของจำเลยที่ตัดฟ้องว่า โจทก์ไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะลงนามแทนสำนักนายกรัฐมนตรีได้นั้น ย่อมไม่ทำให้เกิดประเด็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัย เพราะจำเลยหาได้ยกข้อเท็จจริงอย่างใดขึ้นกล่าวอ้างให้เป็นประเด็น เพื่อให้ได้วินิจฉัยไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือเนื่องด้วยพฤติการณ์อย่างใด โจทก์จึงไม่มีอำนาจ และการไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น คือ กฎหมายบทใดข้อใด แม้ข้อเท็จจริงบางอย่างศาลรับรู้ได้เอง แต่คู่ความจะต้องกล่าวอ้างข้อเท็จจริงนั้นให้เป็นประเด็นขึ้นมาในคดี แม้แต่ข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นต่อสู้ ก็จะต้องอ้างเช่นเดียวกัน.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๔/๒๕๐๙*.

๒. เรื่องที่ไม่กระทบถึงผลแห่งคดี ไม่เป็นประเด็นข้อพิพาท.

คารมที่คู่ความยกขึ้นอ้างเป็นข้อโต้เถียงข้อแย้งนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นประเด็นข้อพิพาทเสมอไป *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๐๑)*.

การที่โจทก์กล่าวอ้าง และ จำเลยปฏิเสธ จะถือเอาเป็นประเด็นข้อพิพาททุกข้อนั้นไม่ถูกต้อง ควรจะพิจารณาด้วยว่า ข้ออ้าง และ ข้อเถียงนั้นเป็นข้อแพ้ชนะทั้งหมด หรือบางส่วน หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มีผลกระทบกระเทือนถึงผลแห่งคดีด้วยหรือไม่ จึงจะชอบ.

ในคดีหนึ่ง โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยส่งมอบที่ดินตามโฉนดให้โจทก์ โจทก์มิได้ฟ้องเรียกเงินที่ให้แล้ว ๓๐๐,๐๐๐ บาทคืน หรือฟ้องเรียกค่าเสียหาย ตอนหนึ่งในฟ้องโจทก์กล่าวว่า ได้ให้เงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท แก่จำเลยเป็นเงินกินเปล่าแล้ว ส่วนจำเลยโต้แย้งว่าเงินจำนวนนั้นจำเลยได้รับจริง แต่โจทก์ให้เป็นเงินการกุศลบำรุงวัดจำเลย ดังนี้เรื่องเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ไม่เป็นประเด็น เพราะไม่ใช่ข้อแพ้ชนะ หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ถึงเงินจำนวนนี้จะเป็นของผู้ใด ก็ไม่กระทบกระเทือนผลแห่งคดีนี้.

๓. ข้อที่ไม่เป็นประเด็น.

ข้อที่ไม่มีในคำฟ้องหรือคำให้การ หรือ ขัดกันกับข้ออ้างหรือข้อเถียงในคำฟ้องหรือ คำให้การย่อมไม่เป็นประเด็น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๘/๒๕๐๘ โจทก์ฟ้องขอแบ่งมรดกที่ดินของ ด. ผู้ตาย จำเลยให้การว่า ด. ยกที่ดินให้จำเลยก่อนตาย ศาลกะประเด็นข้อนำสืบว่า ด. ยกที่ดินให้จำเลยจริงหรือไม่ ดังนี้ ศาลจะฟังข้อเท็จจริงจากพยานจำเลยว่า ด. ครอบครองที่ดินแทนจำเลยไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องนอกประเด็น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๘๔/๒๕๐๙ ข้อที่ว่าจำเลยที่ ๑ ยอมให้จำเลยที่ ๒, ๓ เข้าอยู่ในที่ดินเพื่อกรีดยางของโจทก์ ไม่ปรากฏในคำฟ้องของโจทก์ จึงไม่มีประเด็นที่ศาลจะพึงวินิจฉัย.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๙๑/๒๕๐๘*.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๙๘-๑๐๐๐/๒๕๐๙ ข้อที่ว่าสัญญาเช่าได้เปลี่ยนแปลงแล้ว เพราะที่ปฏิบัติมา เจ้าของผู้ให้เช่าเป็นผู้มาเก็บค่าเช่าเอง โดยมิได้ถือเอาตามสัญญา จำเลย

ไม่ได้ยกข้อเท็จจริงอันนี้ขึ้นต่อสู้เป็นประเด็นไว้ และฟ้องก็ไม่ได้บรรยายว่า ผู้ให้เช่าเป็นผู้ไปเก็บค่าเช่าเองจริง จึงไม่มีประเด็นจะต้องวินิจฉัย.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๒/๒๕๑๐.*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๗๓/๒๕๑๐ ตามคำให้การของจำเลย จำเลยได้ยอมรับถึงการบอกกล่าวเลิกสัญญาจากโจทก์แล้ว แต่จำเลยมีข้อต่อสู้บางประการ จึงไม่มีประเด็นว่า จำเลยไม่เคยได้รับคำบอกกล่าวหรือไม่ ครั้นเวลาพิจารณา จำเลยกลับเบิกความว่าไม่เคยรับหนังสือบอกกล่าวเลิกสัญญาเช่า ดังนี้ เป็นการสืบนอกประเด็นข้อต่อสู้ ขัดกับที่จำเลยได้ยื่นคำให้การไว้.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๘/๒๕๐๘.*

๔. สาเหตุที่ทำให้ประเด็นข้อพิพาทระงับไป.

การที่ศาลสอบถามตามข้ออ้างหรือข้อเถียงของคู่ความก็ดี การแถลงของคู่ความก็ดี ถ้าปรากฏว่า คู่ความไม่ตอบคำถามของศาลหรือไม่ปฏิเสธหรือไม่ให้การถึง หรือ ไม่โต้เถียงหรือแถลงรับ อาจทำให้ประเด็นข้อพิพาทหมดไป หรือ เหลือเพียงบางประเด็น หรือ ทำให้ไม่เป็นประเด็นข้อพิพาทก็ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๔๕/๒๔๘๒ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบุกรุก แต่โจทก์กลับรับว่า จำเลยครอบครองที่นั้นโดยอาศัยอำนาจสัญญาซื้อขาย เป็นฟ้องที่ไม่มีมูลคดีที่จะว่ากล่าวเอากับจำเลย เพราะไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๕/๒๔๘๖ การตั้งผู้จัดการจะเป็นการถูกต้องหรือไม่นั้น ถ้าคู่ความไม่โต้เถียง ศาลก็ไม่ต้องวินิจฉัย เพราะนอกประเด็น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๔๔/๒๕๐๙ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบีดกั้นคู หรือลำราง พิพาท จำเลยให้การรับว่าบีดจริง แต่บีดกั้นคู หรือลำรางในที่ดินของจำเลยดังนี้ จึงไม่มีประเด็นจะต้องสืบในข้อที่ว่าจำเลยบีดกั้นคู หรือลำรางหรือไม่.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๘/๒๔๘๐, ๒๕๖/๒๔๘๘, ๗๖๘/๒๔๙๐, ๗๔๑/๒๔๙๘,* และ *๑๑๘๙/๒๔๙๙.*

๕. ข้ออ้างข้อเถียงที่ไร้สาระไม่เป็นประเด็นข้อพิพาท.

ข้อโต้เถียงของคู่ความที่ยกขึ้นอ้างโต้เถียงกัน ถ้าไร้สาระ ย่อมไม่เป็นประเด็นข้อพิพาท.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๐๑ คารมที่คู่ความยกขึ้นอ้างโต้แย้งกันไม่จำต้องเป็นประเด็นแห่งคดีเสมอไป ถ้าไร้สาระ ศาลก็ไม่จำต้องยกขึ้นกล่าวถึง.

๖. ประเด็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายหลังการชี้สองสถาน.

ในคดีแพ่งประเด็นข้อพิพาทอาจเกิดขึ้นภายหลังการชี้สองสถานก็ได้ ถ้าได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำให้การ แต่การกระทำเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตจากศาลแล้วด้วย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๓/๒๔๘๐ โจทก์ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็กจากจำเลย ฟ้องตั้งแต่เด็กยังไม่เกิด ระหว่างพิจารณา เมื่อเด็กเกิดแล้ว โจทก์ฟ้องเพิ่มเติมความข้อนี้อีก จำเลยไม่คัดค้าน ศาลชั้นต้นอนุญาต ดังนี้แม้ฟ้องเดิมจะไม่มีมูล เพราะเด็กยังไม่เกิด แต่เมื่อได้ฟ้องเพิ่มเติมแล้ว ก็มีผลให้สิทธิฟ้องร้องย้อนต้นขึ้นไปตั้งแต่แรกฟ้อง เพราะคดีแพ่ง จะเกิดประเด็นขึ้นเมื่อใดก็ได้.

ข้อสังเกต ข้อความในตอนท้ายคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ว่า *'เพราะคดีแพ่งจะเกิดประเด็นขึ้นเมื่อใดก็ได้'* นั้นเป็นข้อความที่ไม่น่าจะปรากฏในคำวินิจฉัย เพราะอาจทำให้ฉงนได้ ในคดีแพ่งจะเกิดประเด็นขึ้นได้ ก็ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้เท่านั้น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๘/๒๔๙๗ ข้อที่ผู้ร้องขัดทรัพย์ขอเพิ่มเติมคำร้องขัดทรัพย์ เพื่อแก้ข้อต่อสู้ของโจทก์ แต่ศาลไม่อนุญาตให้เพิ่มเติม ก็ไม่เป็นประเด็น ที่จะสืบได้เช่นกัน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๕๖/๒๕๑๐ จำเลยให้การแก้ฟ้องเดิมของโจทก์ว่า คดีโจทก์ขาดอายุความ โจทก์เพิ่มเติมฟ้องว่า คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ เพราะจำเลยได้ชำระหนี้โจทก์สองคราว เป็นการชำระหนี้บางส่วน อายุความสะดุดหยุดลง จำเลยให้การปฏิเสธไม่รับรอง คดีจึงมีประเด็นว่า จำเลยได้ชำระหนี้ให้ดังโจทก์อ้างหรือไม่ ซึ่งโจทก์ย่อมนำสืบได้ และโจทก์มีหน้าที่นำสืบได้ตามประเด็นนี้เท่านั้น.

๗. ประเด็นข้อพิพาทในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.

ในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตาม ปวอ. มาตรา ๔๖ ดังนี้ ถ้าศาลฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาเป็นประการใดแล้ว ข้อเท็จจริงเช่นว่านี้ก็ไม่เป็นประเด็นข้อพิพาทในคดีแพ่งอีกต่อไป.

*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗/๒๔๙๑** ปรากฏว่าในกรณีเดียวกันนี้อัยการศาลทหารกรุงเทพฯ ได้ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกและทำให้เสียทรัพย์แล้ว ศาลชั้นต้นชี้ขาดข้อเท็จจริงว่า *'ผู้เสียหายไม่รู้ว่าเขตโฉนดของตนอยู่แค่ไหน จำเลยจะบุกรุกเข้าไปหรือเปล่าก็ไม่รู้ ที่หาว่าจำเลยบุกรุกเข้าไปก็เพราะสังเกตไว้ เข้าใจเอาเท่านั้น ฟังไม่ได้แน่นอนว่ารุกที่ดินของผู้เสียหาย ฯลฯ'* ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นว่า ศาลไม่ได้ชี้ขาดว่า จำเลยไม่ได้รุกที่ดินของผู้เสียหายคือโจทก์ในคดีนี้ เป็นแต่ว่าโจทก์ไม่รู้เขตที่ คือนำสืบไม่ชัดว่าที่ดินของโจทก์แค่ไหน จึงลงโทษในทางอาญาเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ตามที่ศาลล่างรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งมา จึงเป็นการชอบแล้ว.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๕/๒๕๐๙ คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาโจทก์ว่าในการวินิจฉัยว่า จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปตามฟ้องคดีนี้ ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๑๑/๒๕๐๖ และ ๗๐๙/๒๕๐๖ ของศาลชั้นต้นหรือไม่ ศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่า การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาดังที่บัญญัติไว้ใน ปวอ. มาตรา ๔๖.

คดีนี้เดิมโจทก์ฟ้องจำเลยตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๑๑/๒๕๐๖ หาว่า จำเลยกู้เงินโจทก์ไป ๒ คราว รวมเป็นเงิน ๗,๕๐๐ บาท จำเลยค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ย และกลับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ๑ แปลงให้ อ. บุตรจำเลยเป็นการโกงเจ้าหนี้ จำเลยให้การปฏิเสธต่อสู้ว่า สัญญากู้ทั้ง ๒ ฉบับเป็นเอกสารปลอม จำเลยไม่ได้กู้ ไม่ได้รับเงิน แล้วจำเลยกลับฟ้องโจทก์ในทางอาญาหาว่าปลอมหนังสือและใช้หนังสือปลอม (สัญญากู้) โจทก์ชิงฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญา อีกสำนวนหนึ่งหาว่า ฟ้องเท็จตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๐๙/๒๕๐๖ คดีที่จำเลยฟ้องโจทก์หาว่า ปลอมหนังสือ และใช้หนังสือปลอม จำเลย

ถอนฟ้องไป คดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๑๑/๒๕๐๖ ซึ่งโจทก์ฟ้องจำเลยหาว่า โกงเจ้าหนี้ และคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๐๙/๒๕๐๖ ซึ่งโจทก์ฟ้องจำเลยหาว่า ฟ้องเท็จ เป็นอันถึงที่สุดตามคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งวินิจฉัยฟังข้อเท็จจริงตรงกันว่า จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไป ๒ คราว ตามสัญญากู้ที่โจทก์อ้าง และ จำเลยยังมิได้ชำระต้นเงิน และดอกเบี้ยให้โจทก์ ตามฟ้องที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๑๑/๒๕๐๖ มีประเด็นโดยตรงว่าจำเลยได้โกงเจ้าหนี้หรือไม่ และ ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๐๙/๒๕๐๖ มีประเด็นโดยตรงว่า จำเลยได้เอาความเท็จมาฟ้องต่อศาลหรือไม่ ส่วนจำเลยกู้เงินโจทก์ไปจริงหรือไม่ มิใช่ประเด็นโดยตรงนั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย เพราะในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๑๑ /๒๕๐๖ และ ๗๐๙/๒๕๐๖ ศาลฎีกาได้ยกประเด็นว่าจำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปตามสัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องหรือไม่ขึ้นวินิจฉัยก่อน เมื่อวินิจฉัยฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปจริงตามสัญญากู้ทั้ง ๒ คราว และ ค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ยอยู่ตามฟ้องแล้ว จึงได้วินิจฉัยต่อไปว่าการกระทำของจำเลยเป็นการโกงเจ้าหนี้หรือไม่ และ เป็นฟ้องเท็จหรือไม่ ฉะนั้นประเด็นว่า จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปตามสัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องหรือไม่ จึงเป็นประเด็นโดยตรงที่ศาลหยิบยกขึ้นวินิฉัยในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๐๙/๒๕๐๖ และ ๗๑๑/๒๕๐๖ การที่โจทก์ฟ้องจำเลยตามคดีนี้ ขอให้ชำระเงินกู้และดอกเบี้ยคราวเดียวกัน จึงเป็นการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญา ฉะนั้นในการพิพากษาคดีนี้ ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๗๑๑/๒๕๐๖ และ ๗๐๙/๒๕๐๖ ว่าจำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปจริง ยังคงค้างต้นเงินและดอกเบี้ยตามฟ้อง.

ข้อสังเกต

ผู้เขียนไม่เห็นด้วยตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกานี้ เพราะประเด็นแห่งข้อพิพาทในคดีอาญาและคดีแพ่งต่างกัน ดังที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้ และที่ว่า ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้น น่าจะหมายความเฉพาะในเรื่องที่ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาประเด็นข้อพิพาทเป็นประเด็นเดียวกันเท่านั้น การตีความ ปวอ. มาตรา ๔๖ ซึ่งจำกัดสิทธิของคู่ความในคดีแพ่งที่จะนำสืบในประเด็นแห่งคดีเช่นนี้ ย่อมต้องตีความโดยเคร่งครัด.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๕/๒๕๐๙ จำเลยออกเช็คสั่งจ่ายเงินสดจำนวนหนึ่ง แล้ว ส. นำเช็คดังกล่าวมาแลกเงินจากโจทก์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ค. โจทก์สั่งจ่ายเงินจำนวนนั้นให้ ส. รับไป โจทก์นำเช็คเข้าบัญชีห้างหุ้นส่วนจำกัด ค. แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญา ศาลอาญาพิพากษายกฟ้อง วินิจฉัยว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายตาม ปวอ. เพราะโจทก์ไม่ใช่ผู้ทรงเช็ค ผู้ทรงเช็คพิพาท เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ค. ดังนี้ เมื่อโจทก์มาฟ้องคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็คโจทก์ได้บรรยายฟ้องมีความเช่นเดียวกับคำฟ้องคดีอาญา มิได้มีข้อความเพิ่มเติมแสดงว่า เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้วโจทก์ต้องใช้เงินให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ค. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ค. จึงโอนเช็คพิพาทให้โจทก์จัดการเอง เป็นการที่โจทก์ได้เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทขึ้นด้วยนั้น คดีจึงไม่มีประเด็นที่โจทก์จะนำสืบดังกล่าวนี้ได้ เพราะคำพิพากษาในส่วนอาญาได้วินิจฉัยและฟังตามบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งมาแล้วว่าโจทก์ไม่ใช่ผู้ทรง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลจำต้องถือตาม ปวอ. มาตรา ๔๖ บังคับไว้.

นอกจากนี้ โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๕/๒๕๐๙.*

*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๗๔/๒๕๑๒** โจทก์ฟ้องว่าจำเลยจุดไฟเผาไม้แห้งและหญ้า แล้วไฟลุกลามเข้าไปในสวนยางของโจทก์ โจทก์เรียกค่าเสียหาย ตามคำพิพากษาคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๑๐/๒๕๐๘ ของศาลทหารมณฑลทหารบกที่ ๕ (ศาลจังหวัดกระบี่) ได้วินิจฉัยไว้ว่า โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานมาสืบให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำผิดตามที่โจทก์ฟ้อง แม้โจทก์จะส่งคำให้การชั้นสอบสวนของนาย ก. และ ข. ซึ่งในชั้นสอบสวนพยานทั้งสองปากนี้รู้เห็นการกระทำผิดของจำเลย แต่ในชั้นศาลโจทก์ไม่ได้ตัวมาสืบ ศาลจึงไม่รับฟังคำให้การชั้นสอบสวนเพราะจำเลยไม่มีโอกาสซักค้าน นอกจากนี้ พยานประกอบแวดล้อมของโจทก์ก็รับฟังได้เพียงว่า ไฟได้ไหม้สวนยางของผู้เสียหายเท่านั้น ผู้เสียหายว่าได้พบจำเลยในวันเกิดเหตุโดยจำเลยช่วยดับไฟด้วย จำเลยก็ว่าในวันเกิดเหตุ จำเลยอยู่ที่บ้านนาย ค. จึงเป็นการขัดกันอยู่ พยานโจทก์จึงตกอยู่ในความสงสัยไม่แน่ใจว่า จำเลยเป็นผู้กระทำผิด จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีแก่จำเลย ตาม ปวอ. มาตรา ๒๒๗ พิพากษายกฟ้องโจทก์ ดังนี้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นว่า ในคดีอาญานั้น

ศาลได้สืบพยานโจทก์จำเลยและได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นของคดีแล้วว่า โจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่า จำเลยได้กระทำผิดตามโจทก์ฟ้อง ฉะนั้นในการพิพากษาคดีนี้ซึ่งเป็นคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตาม ปวอ. มาตรา ๔๖ โดยต้องฟังข้อเท็จจริงตามคดีส่วนอาญาว่า โจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำผิดตามที่โจทก์ฟ้อง ที่โจทก์นำสืบในคดีนี้ว่า จำเลยได้กระทำผิดหรือกระทำละเมิดต่อโจทก์นั้นศาลจะรับฟังไม่ได้ เพราะขัดกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาดังกล่าวแล้ว คดีฟังไม่ได้ว่าจำเลยได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ดังฟ้อง.

๘. การกะประเด็นข้อพิพาทในการชี้สองสถานนั้น ควรจะให้ตรงประเด็นและชัดเจน.

เช่น โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลย จำเลยต่อสู้กรรมสิทธิ์ ประเด็นควรจะเป็นว่า *'ที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือไม่'* ไม่ใช่ชี้ว่า *'ที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือของจำเลย'*.

ในคดีร้องขัดทรัพย์ ถ้าจะตั้งประเด็นตามตัวบทใน ปวพ. มาตรา ๒๘๘ ก็จะเป็นว่า: *'ทรัพย์ที่พิพาทเป็นของจำเลยหรือไม่'* แต่การตั้งประเด็นเช่นนี้ ก็จะขัดกับตัวบทใน ปวพ. มาตรา ๔๕ ซึ่งเป็นแม่บทในเรื่องนี้ จึงควรจะเป็นว่า: *'ทรัพย์ที่พิพาทเป็นของผู้ร้องหรือของจำเลย'* ตามที่ ปวพ. มาตรา ๒๘๘ อ้างถึงมาตรา ๔๕ ไว้แล้วในตอนต้นมาตรา.

แต่ในบางกรณีก็ไม่อาจจะชี้ให้ตรงประเด็นและชัดเจนได้ เช่นในคดีหนึ่ง จำเลยต่อสู้ไม่ตรงตามที่โจทก์ฟ้อง แต่ก็ไม่นอกประเด็นเสียทีเดียว กล่าวคือในคดีนั้นโจทก์ฟ้องจำเลยให้รับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากยานพาหนะ ที่จำเลยรับผิดชอบ ชนอาคารของโจทก์เสียหาย ในฟ้องข้อหนึ่งมีความว่า.'

'จำเลยเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด ได้รับสัมปทานการเดินรถบนถนนหลวงทั่วราชอาณาจักรมีหน้าที่ควบคุมการเดินรถโดยสารในสายสัมปทานดังกล่าวแต่ผู้เดียว หนังสือรับรองของหอทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง โจทก์จะอ้างและส่งในวันนัดพิจารณา.'

จำเลยให้การในเรื่องนี้ว่า: *'จำเลยปฏิเสธว่า จำเลยมิได้เป็นเจ้าของรถยนต์โดยสารคันหมายเลขทะเบียน* $\frac{ก.}{ท.}$ *จ. ๒๗๙๕ บ.ข.ส. ๓๘–๑๒ ดังที่โจทก์ฟ้อง และคนขับรถยนต์โดยสารไม่ได้เป็นลูกจ้างของจำเลยแต่ประการใด จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดต่อโจทก์.'*

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

'จำเลยต้องรับผิดเพื่อละเมิดตามฟ้องโจทก์หรือไม่?'

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า ศาลชั้นต้นไม่อาจชี้สองสถานให้ชัดเจนกว่านี้ได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดประเด็นคลุมไปเช่นนั้น.

ในอีกคดีหนึ่ง โจทก์ฟ้องว่าจำเลยซื้อสินค้า และไม่ชำระราคา จึงฟ้อง จำเลยให้การว่า จำเลยขอปฏิเสธ ไม่ได้ซื้อสินค้าเชื่อจากโจทก์ แต่ซื้อเชื่อไปจากภริยาโจทก์.

ศาลชั้นต้นจะกำหนดประเด็นในชั้นชี้สองสถานอย่างไร?

เรื่องนี้มีสองความเห็น คือ:

ความเห็นแรก เห็นว่า ในกรณีนี้จำเลยไม่ได้ปฏิเสธว่า ได้ชำระราคาแล้ว จึงต้องถือว่ายังไม่ได้ชำระ และเมื่อตามกฎหมายสารบัญญัติ (ขณะนั้น) สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ แม้จำเลยจะซื้อสินค้าเชื่อไปจากภรรยาของโจทก์ก็ตาม สามีผู้เป็นโจทก์ย่อมฟ้องจำเลยได้ และจำเลยต้องรับผิดเต็มตามฟ้อง กรณีไม่จำเป็นต้องมีการชี้สองสถาน เป็นแต่เพียงนัดพร้อมหรือฟังคำพิพากษาเท่านั้น ถ้าหากจำเลยจะอ้างว่า โจทก์ผู้เป็นสามีของผู้ขายสินค้าเชื่อให้แก่ตนไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะภริยาผู้เป็นผู้ขายเป็นตัวการเอง และไม่เกี่ยวกับสามีเลย เป็นต้นว่า ภริยาได้รับมอบหมายจากสามีให้ประกอบกิจการค้าแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการสินส่วนตัวของภริยาโจทก์ จำเลยก็ต้องต่อสู้ไว้ ในคำให้การให้ชัดแจ้ง มิฉะนั้นไม่มีประเด็น.

ความเห็นที่สอง เป็นความเห็นของผู้เขียนเองว่า ในชั้นชี้สองสถาน ศาลควรสอบถามจำเลยให้ได้ความแน่นอนว่า จำเลยอ้างว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องนั้นเพราะเหตุใดจริงอยู่ที่คำให้การของจำเลยไม่แจ้งชัดในเรื่องนี้ แต่จะถือว่า ไม่เป็นประเด็นเสียทีเดียวน่าจะไม่ได้ เพราะจำเลยก็ปฏิเสธแต่แรกแล้ว เป็นแต่เพียง เหตุแห่งการปฏิเสธเท่านั้นไม่ชัดเจน ถ้าจำเลยแถลงอ้างเหตุ เป็นต้นว่า ภริยาโจทก์แยกจากโจทก์ ออกมาค้าขายต่างหากนานแล้ว อย่างนี้ย่อมถือได้ว่า ประเด็นแห่งข้อพิพาทที่ศาลควรกำหนดในชั้นชี้สองสถาน คือ:

๑. *โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่?, และ*

๒. *ถ้ามี, จำเลยยังไม่ได้ชำระราคาจริงหรือไม่?*

ตรงกันข้าม ถ้าจำเลยแถลงยืนยันว่า ขอถือตามคำให้การเดิมนั้นทุกประการ เห็นว่าประเด็นข้อพิพาทก็คือ :

'จำเลยซื้อสินค้าเชื่อไปจากโจทก์ และ ยังไม่ชำระราคาจริงหรือไม่?'

ตามประเด็นที่กำหนดนี้ น่าจะต้องถือว่า จำเลยไม่มีประเด็นจะสืบ โจทก์น่าจะสืบฝ่ายเดียว เพราะจำเลยจะสืบพยานอะไรอีก นอกจากที่ให้การไว้ ย่อมเป็นเรื่องนอกประเด็น และ ถ้าสืบได้เท่าที่ให้การไว้ จำเลยก็ไม่มีทางจะชนะคดีได้เลย.

๕. ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทไม่ถูกต้อง คู่ความต้องคัดค้านเสียในขณะนั้น.

การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะต้องเป็นไปตามประเด็นที่ศาลชั้นต้นได้กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาในศาลชั้นต้น หรือ ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลฎีกา ถ้าคู่ความฝ่ายใดเห็นว่า การกำหนดประเด็นข้อพิพาทไม่ถูกต้องประการใด ก็ต้องคัดค้านเสียในขณะที่มีการชี้สองสถานนั้นเอง เพราะถือว่าเป็นคำสั่งในระหว่างพิจารณา จะยกขึ้นคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกาไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๒๐/๒๕๑๗ การที่ศาลชั้นต้นชี้สองสถานว่า จำเลยไม่ได้ฟ้องแย้งขอไถ่ถอนทรัพย์พิพาท จึงไม่มีประเด็นในข้อที่ว่า จำเลยได้ใช้สิทธิไถ่ถอนภายในกำหนดหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องกำหนดประเด็นข้อพิพาทตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓ ถ้าจำเลยเห็นว่า ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทไม่ถูกต้องประการใด ก็ชอบที่จะคัดค้านในขณะนั้น แต่จำเลยมิได้คัดค้านว่าไม่ถูกต้องประการใด ประเด็นข้อพิพาทจึงต้องเป็นไปตามที่ศาลชั้นต้นกำหนด จำเลยจะยกขึ้นคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้.

ข้อสังเกต ในกรณีที่คู่ความไม่ได้คัดค้านการกำหนดประเด็นข้อพิพาทของศาลชั้นต้นในขณะชี้สองสถาน หากแต่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หลังจากการชี้สองสถานนั้น ศาลชั้นต้นเองก็ดี คู่ความก็ดีเห็นว่าการชี้สองสถานผิดพลาดไปอย่างใดอย่างหนึ่ง จะปฏิบัติอย่างไร? การชี้สองสถานที่ผิดพลาดนั้นย่อมถือได้ว่า เป็นการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม ปวพ. มาตรา ๒๗ ซึ่งศาลชั้นต้นเองมีอำนาจสั่งเพิกถอนการชี้สองสถานนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วนแล้ว หรือ สั่งแก้ไข หรือ มีคำสั่งในเรื่องนั้นใหม่อย่างไรก็ได้ ตามที่ศาล

เห็นสมควร แต่ศาลจักต้องระมัดระวังมิให้เกิดความไม่เป็นธรรมด้วยประการต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการแก้ไขคำสั่งชี้สองสถานนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าได้มีการดำเนินกระบวนพิจารณาไปตามการชี้สองสถานนั้น ๆ แล้ว ส่วนกรณีที่คู่ความคัดค้านการชี้สองสถานนั้น คู่ความจะยกขึ้นค้านเมื่อใดก็ได้ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นทราบข้อผิดพลาดในการชี้สองสถานนั้น แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องมิได้ดำเนินการอันใดขึ้นหลังจากที่ทราบว่า การชี้สองสถานนั้นผิดพลาด หรือ คู่ความฝ่ายนั้นต้องมิได้ให้สัตยาบันแก่การชี้สองสถานที่ผิดพลาดนั้น ถ้าหากศาลไม่ยินยอมแก้ไขการชี้สองสถานตามที่คู่ความโต้แย้ง คู่ความฝ่ายที่โต้แย้งย่อมอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา หรือ คำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีนั้นตาม ปวพ. มาตรา ๒๗ ประกอบกับมาตรา ๒๒๖.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๑๐/๒๕๑๗ จำเลยให้การต่อสู้ด้วยว่า พ้องโจทก์เคลือบคลุม แต่ในชั้นพิจารณา ศาลชั้นต้นมิได้กำหนดเป็นประเด็นไว้ด้วย จำเลยมิได้คัดค้านว่าประเด็นที่ศาลชั้นต้นกำหนดนั้นไม่ถูกต้อง แม้จำเลยได้อุทธรณ์ข้อนี้ด้วย และ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยให้ จำเลยฎีกาต่อมา ศาลฎีกาก็ไม่รับวินิจฉัย เพราะไม่เป็นประเด็นที่ได้ว่ากล่าวกันมาในศาลชั้นต้น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๘/๒๕๑๙ โจทก์พ้องว่า จำเลยเช่าตึกแถวของโจทก์มีกำหนด ๑๐ ปี บัดนี้ครบกำหนดและโจทก์บอกยกเลิกการเช่าแล้วขอให้ขับไล่ แม้จำเลยให้การและพ้องแย้งไว้ว่า ตามสัญญาเช่าข้อ ๑๒ โจทก์ให้คำมั่นแก่จำเลยว่า เมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลง โจทก์ยอมให้จำเลยขอเช่าต่อไปได้อีก และจำเลยได้บอกกล่าวแก่โจทก์ขอทำสัญญาเช่าต่อไปอีก ๑๐ ปี โจทก์ตกลงแล้ว สัญญาเช่าจึงมีต่อไป ขอให้ยกพ้องโจทก์ และ บังคับโจทก์ทำหนังสือจดทะเบียนการเช่าให้จำเลย ซึ่งโจทก์ให้การแก้พ้องแย้งปฏิเสธความข้อนี้ก็ตาม แต่เมื่อในวันชี้สองสถาน ศาลชั้นต้นมิได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทตามสัญญาข้อ ๑๒ ไว้ และจำเลยมิได้โต้แย้ง ครั้นศาลชั้นต้นพิพากษาขับไล่จำเลย จำเลยจึงอุทธรณ์ปัญหาข้อนี้ว่า ศาลชั้นต้นมิได้วินิจฉัยปัญหาข้อนี้ให้ ขอให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยให้ ซึ่งเป็นข้อกฎหมายว่า ศาลชั้นต้นพิพากษาคดีครบทุกประเด็นที่พิพาทกันหรือไม่ หาได้ไม่ต้องห้ามตาม ปวพ. มาตรา ๒๒๖.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๙๙/๒๕๑๘ โจทก์ฟ้องว่าเมื่อปี ๒๔๘๗ ย. ได้ยกที่ดินให้ จ. พ. และ โจทก์ที่ ๓ โดยให้โจทก์ที่ ๒ มีสิทธิเก็บกิน ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๐ จ. ยกที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้โจทก์ที่ ๒ และใน พ.ศ. ๒๕๑๓ พ. ขายที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้แก่โจทก์ที่ ๑ ประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๕ จำเลยได้ทำรั้วรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของโจทก์ โจทก์ทักท้วง จำเลยหยุดทำ ต่อมาเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๐ จำเลยทำรั้วขึ้นใหม่ต่อจากที่ทำไว้รุกล้ำเข้ามาในที่ดินของโจทก์ เนื้อที่ประมาณ ๒ ตารางวา โจทก์ห้ามก็ไม่เชื่อฟัง ขอให้จำเลยรื้อถอนรั้วที่รุกล้ำ จำเลยให้การต่อสู้ว่า จำเลยได้ครอบครองที่ดินพิพาทมาเกิน ๑๐ ปี ได้กรรมสิทธิ์โดยทางครอบครองแล้ว ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า:

'ฝ่ายจำเลยได้ครอบครองที่ดินพิพาทโดยปรปักษ์มาดังข้อต่อสู้หรือไม่?'

ดังนี้ ตามคำฟ้องของโจทก์มิได้กล่าวอ้างว่า โจทก์ที่ ๑ ได้ซื้อที่พิพาทเฉพาะส่วนของ พ. มาโดยสุจริตและจดทะเบียนโดยสุจริต จำเลยจึงมิได้ต่อสู้ว่าโจทก์ที่ ๑ ซื้อที่ดินพิพาทเฉพาะส่วนดังกล่าวไว้โดยไม่สุจริต ประเด็นข้อพิพาทจึงมีประเด็นเดียวตามที่ศาลชั้นต้นกำหนด และ ไม่มีประเด็นเรื่องโจทก์ที่ ๑ ซื้อที่พิพาทเฉพาะส่วนของ พ. ไว้โดยสุจริต และจดทะเบียนโดยสุจริตหรือไม่ การที่ศาลชั้นต้นหยิบยกข้อที่ไม่มีประเด็นดังกล่าวขึ้นวินิจฉัย จึงเป็นการวินิจฉัยนอกฟ้องนอกประเด็นไม่ชอบด้วย ปวพ. มาตรา ๑๔๒ แม้ศาลชั้นต้นจะหยิบยกประเด็นข้อนี้ขึ้นวินิจฉัย ก็ต้องถือว่าไม่มีประเด็นในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา คู่ความจะหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นอุทธรณ์ฎีกาต่อมา หาได้ไม่ และ แม้ศาลอุทธรณ์จะวินิจฉัยในประเด็นข้อนี้ ก็เป็นการวินิจฉัยที่ไม่ชอบ ศาลฎีกาจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในปัญหาที่เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว (อ้าง *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๕๘/๒๕๑๑*).

ปัญหา

๑. ประเด็นจะเกิดขึ้นในชั้นศาลฎีกาได้หรือไม่?

เนื่องจาก เรื่องประเด็นนี้เป็นหัวใจของคดีแพ่งโดยตรง เมื่อพิจารณาเรื่องประเด็นนี้ จึงควรพิจารณาสำหรับชั้นศาลอุทธรณ์ และ ชั้นศาลฎีกาด้วย.

ในคดีเรื่องหนึ่ง จำเลยต่อสู้ในคำให้การว่า (๑) ฟ้องโจทก์เคลือบคลุม และโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลชั้นต้นงดสืบพยาน และ ตัดสินว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ยกฟ้อง โจทก์

อุทธรณ์อ้างว่าตนมีอำนาจพ้อง และกล่าวอ้างถึงข้อต่อสู้เรื่องพ้องเคลือบคลุม จำเลยแก้อุทธรณ์ว่า โจทก์ไม่มีอำนาจพ้อง แต่มิได้อ้างถึงเรื่องพ้องเคลือบคลุม ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า โจทก์มีอำนาจพ้อง จำเลยฎีกาว่า (๑) โจทก์ไม่มีอำนาจพ้อง และ (๒) พ้องโจทก์เคลือบคลุม จำเลยฎีกาข้อ ๒ ได้หรือไม่?

ผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้ โดยที่ขัดต่อ ปวพ. มาตรา ๒๔๙ เพราะเรื่องพ้องเคลือบคลุมไม่เป็นประเด็นที่ได้ว่ากันมาแต่ในชั้นอุทธรณ์ แต่มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าได้ เพราะชั้นอุทธรณ์ฎีกาไม่เหมือนชั้นยื่นคำให้การ ผู้เขียนเห็นว่าไม่แตกต่างกัน และอีกประการหนึ่ง ปัญหาเรื่องพ้องเคลือบคลุมนี้ ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วว่า ไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลจะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยเองไม่ได้.

ในอีกคดีหนึ่ง โจทก์พ้องจำเลยเรียกค่าเสียหายเพื่อละเมิด จำเลยต่อสู้ว่า ไม่ได้ละเมิด ถ้าถือเป็นละเมิด ค่าเสียหายของโจทก์ก็ไม่มากเท่าที่พ้อง ศาลชั้นต้นตัดสินให้โจทก์ชนะ และ ให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเต็มตามพ้อง จำเลยอุทธรณ์ให้ยกพ้องโจทก์ และ อุทธรณ์ว่าค่าเสียหายของโจทก์ไม่มากเท่าที่พ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายกพ้องโจทก์เรื่องอำนาจพ้อง ประเด็นเรื่องค่าเสียหายไม่จำต้องวินิจฉัย โจทก์ฎีกา จำเลยแก้ฎีกา ให้ยกพ้อง แต่ไม่ได้ฎีกาคัดค้านเรื่องค่าเสียหาย ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าโจทก์มีอำนาจพ้อง ปัญหามีว่าในชั้นฎีกามีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยเรื่องค่าเสียหายหรือไม่ หรือถือว่า ประเด็นข้อนี้ยุติตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว ?

ปัญหานี้มี ๒ ความเห็น คือ *ความเห็นแรก* เห็นว่า ประเด็นข้อนี้ยุติแล้วตั้งแต่ชั้นศาลชั้นต้น เพราะจำเลยไม่ได้ต่อสู้หรือคัดค้านโดยแจ้งชัดในชั้นฎีกา.

ความเห็นที่สอง ผู้เขียนเองเห็นว่า ยังคงมีประเด็นเรื่องค่าเสียหายอยู่ เพราะถ้าจะว่ากันโดยเคร่งครัด หากศาลฎีกาจะพิพากษากลับ ก็ควรจะต้องยกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ และย้อนสำนวนนี้ไปให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาประเด็นเรื่องค่าเสียหายใหม่ เพราะศาลอุทธรณ์พิพากษายกพ้องโจทก์ เรื่องอำนาจพ้อง ซึ่งศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย และยังมิได้วินิจฉัยเรื่องค่าเสียหายเลย แต่ศาลฎีกาก็มีทางเลือก เมื่อมีการสืบพยานประเด็นข้อนี้จนสิ้น

กระแสความแล้ว ศาลฎีกาจะวินิจฉัยไปเลยก็ได้ ส่วนจำเลยนั้นจะให้ฎีกาอย่างไรอีก ในเมื่อจำเลยก็พอใจคำพิพากษาศาลอุทธรณ์อยู่แล้ว และขอให้ศาลฎีกาพิพากษายืน.

๒. ถ้าข้ออ้างของโจทก์ขัดกันเอง จะชี้สองสถานอย่างไร ?

ในคดีหนึ่ง เรื่องฟ้องละเมิดเรียกค่าเสียหายเนื่องจากจำเลยปิดกั้นทางถนนซอย ทำให้โจทก์เสียหาย ถนนในซอยนั้นโจทก์อ้างว่าเป็น (๑) กรรมสิทธิ์รวม (๒) ทางจำเป็น (๓) ภาระจำยอม จำเลยให้การต่อสู้ว่าฟ้องเคลือบคลุม.

จะเห็นได้ว่าข้ออ้างของโจทก์ทั้ง ๓ ข้อ ขัดกันเอง ถ้าเป็นทางหนึ่งแล้ว จะเป็นอีกทางหนึ่งไม่ได้เป็นอันขาด เวลาศาลชั้นต้นชี้สองสถานจะทำอย่างไร ?

ผู้เขียนเห็นว่า แนวที่ควรถือปฏิบัติก็คือ ต้องพยายามให้โจทก์สละข้อหาที่ขัดแย้งกัน ปัญหาต่อไปมีว่า ถ้าโจทก์สละข้อหาข้างเดียว แต่จำเลยไม่สละข้อต่อสู้เรื่องฟ้องเคลือบคลุมด้วย โจทก์เห็นว่าตนเสียเปรียบ จะทำอย่างไร เรื่องเช่นนี้ถ้า *'ขิงก็รา ข่าก็แรง'* ก็ต้องตั้งประเด็นไปทุกข้อ แต่ศาลควรพยายามหาทางรอมชอม เพราะถึงอย่างไร ก็ไม่เป็นผลดีแก่โจทก์แน่ในการยืนยันเช่นนั้น.

๓. ถ้าโจทก์มีคำขอมาหลายข้อ และคำขอเหล่านั้นไม่ขัดกัน จะยกเป็นประเด็นได้หรือไม่ ?

ในฟ้องของโจทก์ คำขอข้อแรกมีว่า ให้ปฏิบัติตามสัญญา โดยให้จำเลยโอนทรัพย์พิพาทให้แก่โจทก์ตามสัญญา คำขอข้อต่อมามีว่า ถ้าบังคับจำเลยตามคำขอข้อแรกไม่ได้ ให้บังคับให้จำเลยคืนเงินที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยไปบางส่วนแล้วดังนี้ จะเป็นประเด็นทั้งสองประเด็นหรือไม่ ? ฟ้องไม่ปรากฏว่ามีการเลิกสัญญา การฟ้องในกรณีเช่นนี้ จะถือว่าเป็นการบอกเลิกสัญญาด้วยหรือไม่ ?

ผู้เขียนเห็นว่า ยกเป็นประเด็นทั้งสองประเด็นได้ เพราะคำขอไม่ได้ขัดกัน หากทำตามคำขอข้อแรกไม่ได้แล้ว จึงขอตามข้อสอง ถ้าทำตามข้อแรกในคดีก็เสร็จกันไป.

กรณีเช่นนี้ยังไม่น่าจะถือว่า เป็นการบอกเลิกสัญญาโดยทันที เท่ากับว่าเป็นการฟ้องขอให้ปฏิบัติตามสัญญาก่อน หากปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ จึงขอเลิกสัญญา.

๔. ถ้าศาลชั้นต้นตั้งประเด็นขาดไปบางประเด็น แต่พิพากษาครบทุกประเด็น ศาลสูงต้องตัดสินทุกประเด็นหรือไม่ ?

ในคดีหนึ่ง

(๑) ศาลชั้นต้นตั้งประเด็นขาดไปจากที่โจทก์ฟ้อง และ จำเลยให้การต่อสู้คดี ๑ ประเด็น แต่ไม่มีคู่ความฝ่ายใดคัดค้านคำสั่งศาลไว้ในชั้นศาลชั้นต้น.

(๒) ศาลชั้นต้นพิพากษาครบทุกประเด็นเต็มตามฟ้องและคำให้การ.

(๓) ศาลอุทธรณ์พิพากษาครบทุกประเด็น.

(๔) คู่ความฎีกาว่าศาลอุทธรณ์ตัดสินนอกประเด็น.

(๕) ปัญหามีว่าในชั้นฎีกา ศาลฎีกาจะต้องตัดสินทุกประเด็นตามฟ้อง และคำให้การหรือไม่ ?

ผู้เขียนเห็นว่า *โดยปกติ*ศาลฎีกาไม่ต้องตัดสินเต็มตามฟ้อง และ คำให้การ มิฉะนั้น การชี้สองสถานก็ไร้ความหมาย อย่างไรก็ดี อาจมี*พฤติการณ์พิเศษ*ที่ศาลฎีกาจักต้องพิจารณา สองกรณี คือ:

กรณีแรก ถ้าการที่จะวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่เหลืออยู่ทำไม่ได้ นอกจากจะอาศัยประเด็นที่ศาลชั้นต้นมิได้ชี้สองสถานไว้เป็นมูลฐานในการวินิจฉัย ตาม ปวพ. มาตรา ๒๔๓ ผู้เขียนเห็นว่า กรณีนี้วินิจฉัยได้เฉพาะประเด็นข้อที่เกี่ยวข้องในฐานะเป็นมูลฐานสำหรับการที่จะวินิจฉัยข้อพิพาทเท่านั้น ส่วนประเด็นข้ออื่นที่มิได้ชี้สองสถานไว้ไม่ต้องวินิจฉัย.

กรณีที่สอง คือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นตั้งประเด็นข้อพิพาทขาดไปนั้นเป็นเหตุให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายเสียหายอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลฎีกาย่อมพิพากษาให้ครบทุกประเด็นได้ ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตาม ปวพ. มาตรา ๒๔๓(๒) ประกอบด้วย มาตรา ๒๔๗ แต่ศาลฎีกาไม่จำเป็นต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลล่างทั้งสองศาลพิจารณาพิพากษาใหม่ เพราะศาลล่างทั้งสองศาลพิจารณาพิพากษามาครบถ้วนทุกประเด็นแล้ว.

(๑) การกำหนดหน้าที่นำสืบ

ภารกิจประการที่สามของศาลในการชี้สองสถาน คือ การกำหนดหน้าที่นำสืบ.

หลักกฎหมาย

เมื่อศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาท และ จดไว้ในรายงานกระบวนพิจารณา ซึ่งประเด็นแห่งข้อพิพาททั้งปวงแล้ว ถ้าเห็นจำเป็น จะระบุให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้.

ข้อพิจารณา

๑. ศาลไม่จำต้องกำหนดหน้าที่นำสืบในทุกคดี.

ในบางคดี ศาลอาจวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทไปได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพยานหลักฐานจากคู่ความฝ่ายใด กรณีเช่นนี้ศาลไม่จำต้องระบุให้คู่ความนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลัง เช่นคดีที่มีประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งศาลวินิจฉัยได้เอง โดยไม่จำต้องพึ่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก และ แม้บางกรณีที่จำต้องอาศัยข้อเท็จจริงบางประการ แต่คู่ความก็ได้แถลงรับกันเป็นข้อยุติว่า ข้อเท็จจริงเป็นประการใดแล้วเป็นต้น การที่กฎหมายบัญญัติว่า 'ถ้าเห็นจำเป็นจะระบุให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหลังก็ได้' ก็เพราะบางคดีไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดหน้าที่นำสืบดังกล่าวมาแล้ว.

๒. การกำหนดหน้าที่นำสืบต้องเป็นไปตามหลักใน ปวพ. มาตรา ๘๔.

ในคดีที่ศาลจะต้องระบุว่า ฝ่ายใดนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังนั้น ปวพ. มาตรา ๘๔ บัญญัติวางหลักไว้ว่า : ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง.

แต่ว่า (๑) คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไป หรือ ซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ ซึ่งศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว.

(๒) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่า ตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว.

ตามความใน ปวพ. มาตรา ๘๔ นี้จะเห็นได้ว่า เมื่อคู่ความฝ่ายใดต้องการจะนำสืบข้อเท็จจริงใดให้ศาลเห็นหรือให้ศาลเชื่อ ก็ต้องกล่าวอ้างขึ้น ถ้าไม่กล่าวอ้างขึ้น ก็ไม่มีประเด็นที่จะนำสืบได้ ข้ออ้างของแต่ละฝ่ายนั้น ย่อมปรากฏอยู่ในคำฟ้อง และ คำให้การแล้ว.

ข้อทดสอบในเรื่องการกำหนดหน้าที่นำสืบ คือ ถ้าฝ่ายใด มีหน้าที่นำสืบก่อนแล้วไม่สืบ ตนก็ต้องแพ้คดี หรือจะมองอีกแง่หนึ่ง ดังที่บุรพาจารย์ในกฎหมายลักษณะพยานได้เคยกล่าวไว้ คือ ถ้ามีปัญหาข้อเท็จจริง แล้วไม่มีการสืบพยาน ฝ่ายใดจะตกเป็นฝ่ายแพ้คดี ฝ่ายนั้นต้องนำสืบ.

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา

ปัญหาว่า ประเด็นตกหน้าที่คู่ความฝ่ายใดนำสืบนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๐/๒๔๗๘)*; ปัญหาว่า ใครนำสืบก่อนนั้น ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นมิได้โต้แย้งไว้จะยกขึ้นเป็นข้ออุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ และ ปัญหาหน้าที่นำสืบไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๒/๒๔๘๐)*, เมื่อคู่ความฝ่ายใดรับจะนำสืบก่อน ฝ่ายนั้นก็ต้องนำสืบก่อน โดยไม่ต้องคำนึงว่า ตามรูปคดีฝ่ายใดจะมีหน้าที่นำสืบก่อน และ ฝ่ายที่รับนำสืบก่อนแล้วนั้นจะกลับคำ หรือ โต้แย้งในภายหลังไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๙/๒๔๘๗, ๓๕๒/๒๔๘๘)*; แม้ศาลจะได้กำหนดหน้าที่นำสืบไว้อย่างไร ถ้าคู่ความไม่สืบพยาน ศาลก็วินิจฉัยให้แพ้ชนะตามหน้าที่ที่จะต้องนำสืบตามกฎหมาย*(คำพิพากษาศาลฎีกาที่๑๒๒/๒๔๙๐)*;เมื่อศาลได้กำหนดหน้าที่นำสืบให้ฝ่ายใดนำสืบก่อนแล้ว แม้ฝ่ายนั้นจะคัดค้านคำสั่งนี้ไว้เพื่อใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อไป ฝ่ายนั้นก็มีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่ง จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๘/๒๔๙๓)*; คำสั่งศาลในเรื่องหน้าที่นำสืบนั้น เมื่อสั่งให้ฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อนแล้ว ภายหลัง ย่อมมีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงได้ไม่มีกฎหมายห้าม *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๖/๒๔๙๕)*; การที่ศาลสั่งให้ฝ่ายใดนำสืบพยานก่อน และ ได้สืบพยานเสร็จสิ้นไปแล้ว แม้จะเป็นการชอบหรือไม่ก็ตาม ถ้าไม่ทำให้การวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ก็ไม่มีเหตุที่ศาลจะสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเป็นประการอื่น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๓๕/๒๔๙๖)*.

ตัวอย่างการกำหนดหน้าที่สืบ

โจทก์พ้องว่า จำเลยทำหนังสือสัญญากู้เงินโจทก์ไป ๑,๐๐๐ บาท ครบกำหนดตามสัญญาแล้ว จำเลยไม่ชำระเงินคืนให้โจทก์ โจทก์ทวงถามหลายครั้งแล้วจำเลยก็ยังคงเฉยอยู่ จึงขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระเงินให้โจทก์ จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กู้เงินและว่า

สัญญานั้นปลอม เช่นนี้ศาลย่อมกำหนดให้โจทก์นำสืบก่อน ภาระการพิสูจน์อยู่ที่โจทก์เพราะเป็นฝ่ายกล่าวอ้างว่า จำเลยกู้ แต่จำเลยปฏิเสธ.

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยยืมเงิน ๔,๐๐๐ บาท ไปจากสามีโจทก์ซึ่งถึงแก่กรรม และซึ่งตนเป็นผู้จัดการมรดก จำเลยต่อสู้ว่าใช้แล้ว แต่ทำใบเสร็จรับเงินหาย และนอกจากนั้น ผู้ตายเองต่อมาก็ยังยืมเงินจำเลยไปใช้อีก ๖,๐๐๐ บาท ทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้ให้จำเลยยึดถือไว้ จำเลยจึงมิได้เป็นหนี้ทั้งต้นและดอกตามที่โจทก์ฟ้อง.

ประเด็นในคดีมีว่า จำเลยใช้เงินโจทก์แล้วหรือไม่ จำเลยเป็นฝ่ายกล่าวอ้าง จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๗๙/๒๕๑๒ จำเลยโต้เถียงในเรื่องศาลกำหนดหน้าที่นำสืบว่าจำเลยไม่มีหน้าที่นำสืบก่อน ประเด็นข้อนี้ตามคำฟ้องของโจทก์บรรยายไว้ชัดว่าโจทก์ฟ้องจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกของ ส. ให้รับผิดในตั๋วเงินหรือเช็คที่ ส. สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ และเช็คนั้นอยู่ในครอบครองของโจทก์ โจทก์ผู้ถือเช็คนั้นว่าตามกฎหมายจึงเป็นผู้ทรงเช็ค และ ส. ผู้ลงชื่อเป็นผู้สั่งจ่าย จะต้องรับผิดตามเช็คนั้น เมื่อ ส. ตาย จำเลยนี้ในฐานะผู้จัดการมรดกของ ส. จึงต้องรับผิดแทนลูกหนี้ตามเช็ค.

จำเลยให้การต่อสู้ว่า เช็คพิพาทเป็นเช็คที่ ส. มอบให้ ก. ไปหากู้เงินมาใช้ในการค้า ก. เอาเช็คมาตีตราวันสั่งจ่ายเองโดยไม่สุจริต วันสั่งจ่ายเป็นวันที่ระหว่าง ส. เจ็บ บางฉบับก็เป็นเวลาที่ ส. ตายไปแล้ว โจทก์ไม่ใช่ ก. โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คโดยไม่สุจริตและเช็คไม่มีมูลหนี้.

ดังนี้ จึงเห็นได้ว่า กรณีเป็นเรื่องที่จำเลยไม่ได้โต้แย้งถึงความสมบูรณ์ของเช็คอย่างใด จำเลยยอมรับว่าเช็คพิพาทเป็นของ ส. และโจทก์เป็นผู้ทรงเช็คจริง แต่กล่าวอ้างขึ้นใหม่ว่าโจทก์เป็นผู้ทรงไม่สุจริตและเป็นเช็คไม่มีมูลหนี้ กรณีเช่นนี้ หน้าที่พิสูจน์ตามข้ออ้างใหม่ จึงตกเป็นหน้าที่ของจำเลยนำสืบก่อนตามกฎหมายในข้อหาที่ว่า โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คไม่สุจริต ประเด็นข้อนำสืบดังกล่าวฝ่ายจำเลยเข้าใจดี ดังจะเห็นได้ว่าในวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๐๘ ซึ่งเป็นวันที่ศาลได้กำหนดนัดเป็นวันชี้สองสถาน สำหรับคดีนี้ ฝ่ายจำเลยมี ว. ทนายร่วมสำนักงานเดียวกับ จ. มาศาลดำเนินคดีแทน ได้แถลงรับหน้าที่นำสืบก่อน ซึ่งศาลชั้นต้นได้พิจารณาคำฟ้องคำให้การกระประเด็นเห็นชอบด้วยตามที่ ว. แถลงรับ จึงสั่งให้ฝ่ายจำเลยมีหน้าที่สืบก่อน เช่นนี้ จึงเห็นได้ชัดว่าเป็นเรื่องที่ศาลได้ปฏิบัติโดยถูกต้อง

ตามกฎหมาย การที่ จ. ยื่นคำร้องคดีดำที่ ๒๗๑๘/๒๕๐๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๐๘ แถลงการถอนคำร้องรับหน้าที่นำสืบก่อนของฝ่ายจำเลย เพราะ ว. มาทำแทนไม่ได้ตรวจเรื่องให้ละเอียดเป็นที่เสียหายแก่จำเลย ขอให้ศาลทำการชี้สองสถานและกะประเด็นนำสืบต่อไปนั้น พิเคราะห์เห็นว่า น่าจะเป็นการเข้าใจผิด ไม่ตรวจเรื่องให้ละเอียด เกิดเป็นการกระทำซ้ำขึ้นอีก เพราะคดีดำที่ ๒๗๑๗ กับคดีดำที่ ๒๗๑๘ คือคดีนี้ได้พิจารณารวมกันในตอนหลัง เพราะเป็นเรื่องที่โจทก์ต่างคนต่างได้ฟ้องจำเลยคนเดียวกัน ในเรื่องให้ใช้เงินตามเช็คที่ ส. ลงชื่อสั่งจ่าย แต่ก่อนรวมพิจารณานั้น โจทก์ต่างคนต่างฟ้องศาลได้กำหนดวันชี้สองสถานแยกกัน เฉพาะคดีดำ ๒๗๑๗/๒๕๐๘ กำหนดชี้สองสถานครั้งแรกในวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๐๘ แต่ทนายโจทก์จำเลยกลับแถลงขอให้นัดพร้อม เพื่อตรวจสอบหลักฐานกัน ศาลอนุญาตให้เลื่อนไปในวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๐๘ เมื่อถึงนัด ทนายโจทก์จำเลยแถลงขอให้นัดพิจารณาคดีไปก่อน ส่วนการตรวจสอบเช็คต่างๆ ทนายโจทก์ทนายจำเลยแถลงว่า จะได้จัดการตรวจสอบกันเองในเรื่องหน้าที่นำสืบนั้น ฝ่ายจำเลยรับนำสืบก่อนและศาลเห็นชอบ จึงได้นัดสืบพยานจำเลยเช่นนี้ ดูประหนึ่งว่ายังไม่ได้ทำการชี้สองสถาน แต่ตามความจริงที่ปรากฏในห้องสำนวนนั้น การชี้สองสถานกระทำแล้วโดยถูกต้องที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าไม่มีเหตุจะเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิม ให้ยกคำร้องนี้เสีย จึงเป็นการชอบแล้ว.

ในอีกคดีหนึ่ง ส. โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จาก อ. จำเลย ๑๖,๑๓๐ บาท สัญญากู้มีข้อความว่า:

'๑๐ เมษายน ๑๐

ข้าพเจ้า อ. ได้รับเงินจาก ส. เป็นจำนวน ๕,๐๐๐ บาท (ห้าพันบาทถ้วน) ยินดีคืนให้เมื่อต้องการ.

อ'

อีกฉบับหนึ่งมีข้อความว่า:

'ได้รับเงินจาก ส. เป็นจำนวน ๙,๐๐๐ บาท (เก้าพันบาทถ้วน) ยินดีคืนเงินให้ตามคำเรียกร้อง.

อ.

๒๒ พ.ค. ๑๐'

๑. จำเลยต่อสู้ว่าไม่ได้กู้ยืมเงินตามเอกสารหรือคำฟ้องหมาย ๑ และ ๒ ทั้งจำเลยไม่ได้ตกลงว่าจะให้ดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี เอกสารดังกล่าวจำเลยยอมรับว่าได้ทำขึ้นจริง เพื่อเป็นการชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์แทนการชำระให้เป็นเงินสด ตามสัญญาที่จำเลยได้ทำสัญญาจำนองที่ดินไว้กับโจทก์ เมื่อ ๑๐ ม.ค. ๑๐ ดังนั้น เอกสารที่โจทก์อ้างท้ายฟ้องดังกล่าว โจทก์ไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยกับจำเลยอีก.

๒. จำเลยได้ทำสัญญาจำนองที่ดินไว้กับโจทก์ ๑๐ ม.ค. ๑๐ เป็นประกันต้นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ย ๑.๒๕ ต่อเดือน ภายในกำหนด ๒ ปี เมื่อคิดดอกเบี้ยที่จำเลยจะต้องชำระให้โจทก์ก็เป็นเงิน ๙,๐๐๐ บาทเท่านั้น แต่โจทก์จะคิดดอกเบี้ยเอากับจำเลยถึง ๑๔,๐๐๐ บาท ในเวลา ๑ ปีเท่านั้น หาได้คิดดอกเบี้ยตามสัญญาไม่ อันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจำเลยพร้อมที่จะชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตามสัญญาจำนอง ๓๙,๐๐๐ บาท แต่โจทก์ไม่ยอมรับ จึงเป็นความผิดของโจทก์.

๓. โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะนำเอกสารดังกล่าวมาฟ้องจำเลยอีก เพราะโจทก์ได้นำมูลหนี้ดังกล่าวฟ้องจำเลยที่ศาลนี้แล้ว โดยขอให้ศาลบังคับให้จำเลยใช้เงินต้น ๓๐,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ย ๑๐,๘๗๕ บาท รวมเป็นเงิน ๔๐,๘๗๕ บาท ตามคดีหมายเลขดำที่....

๔. กรณีดังกล่าวนี้ ศาลจะวินิจฉัยอย่างไรก็ตาม หนี้ที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่โจทก์ตามเอกสารท้ายฟ้องหมาย ๑-๒ โจทก์ไม่เคยได้ทวงถามให้จำเลยชำระเลย กลับฟ้องจำเลยทันทีโดยไม่บอกกล่าว อาจจะเป็นเพราะเหตุว่า เมื่อปลายปี ๒๕๐๑ จำเลยได้ไปขอไถ่ถอนจำนองกับโจทก์ แต่โจทก์กลับหลบหน้าหนีจำเลยเรื่อยมา จนจำเลยต้องฟ้องโจทก์ขอให้ศาลบังคับให้โจทก์ปลดจำนองให้จำเลยตามคดีหมายเลขดำที่.... เมื่อโจทก์ทราบว่าจำเลยได้ฟ้องโจทก์เป็นจำเลย โจทก์จึงหาทางกลั่นแกล้งจำเลยให้เกิดความยุ่งยากบ้าง จึงได้ฟ้องจำเลยเพื่อแก้เกี้ยว การใช้สิทธิของโจทก์เช่นนี้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ขอให้ยกฟ้อง.

ศาลมีคำสั่งในการชี้สองสถานคดีนี้ โดยกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบดังนี้คือ:

'จำเลยกู้เงินโจทก์และมีมูลหนี้ที่จำเลยต้องรับผิด จริงหรือไม่?

ประเด็นดังกล่าว โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ตามเอกสารหมาย ๑-๒ ท้าย

ฟ้อง และต้องรับผิดชำระหนี้ให้โจทก์ จำเลยรับว่าทำเอกสารหมาย ๑-๒ ท้ายฟ้องจริง แต่กล่าวอ้างว่าไม่ใช่เรื่องกู้ยืมเงิน และจำเลยไม่ต้องรับผิด เพราะโจทก์นำมูลหนี้ดังกล่าวฟ้องจำเลยตามคดีแพ่งหมายเลขดำที่ .... แล้ว เมื่อจำเลยรับว่า ทำเอกสารหมายท้ายฟ้อง แต่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงว่าไม่ใช่กู้ยืมเงิน และไม่ต้องรับผิดเช่นนี้ ประเด็นดังกล่าวตกจำเลยนำสืบ ให้จำเลยนำสืบในประเด็นดังกล่าวก่อน.'

ข้อสังเกต ๑. เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ถ้าไม่มีสัญญากู้ โจทก์ต้องนำสืบก่อน แต่กรณีนี้ตีความเบื้องต้นได้ว่าเป็นสัญญากู้ ดังนั้น กรณีจึงเป็นดังที่ศาลชั้นต้นสั่งไว้ในการชี้สองสถาน.

๒. เรื่องที่จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตนั้นเป็นประเด็นข้อพิพาทหรือไม่? ข้อนี้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ใช่ประเด็นทั้งข้อ ผู้เขียนเห็นด้วย เพราะแม้พึงได้ตามที่จำเลยต่อสู้ ก็ยังถือว่าใช้สิทธิโดยไม่สุจริตไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๐๖/๒๕๑๓ โจทก์ฟ้องกรมสรรพากรกับพวกเป็นจำเลย อ้างว่าการที่โจทก์จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าบ่วยการให้แก่ ป. เป็นการจ่ายเพื่อหากำไรมาให้โจทก์ และโจทก์ได้จ่ายให้ ป. รับไปเป็นคราว ๆ มิใช่จ่ายจากผลกำไรที่ได้เมื่อสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชีแล้ว โจทก์จึงไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ สำหรับเงินที่ได้จ่ายไปนี้ ขอให้ศาลเพิกถอนการประเมิน และ คำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ และให้จำเลยคืนเงินค่าภาษี จำเลยให้การปฏิเสธข้ออ้างตามฟ้อง ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงว่าเป็นดังที่โจทก์อ้าง เพื่อนำไปสู่ข้อกฎหมายว่าโจทก์ไม่ต้องเสียภาษีในเงินดังกล่าวจะถูกต้องหรือไม่ ถ้าโจทก์ไม่นำสืบ ก็ต้องแพ้คดี.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๔๘/๒๕๑๓ โจทก์ฟ้องว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ เพราะมีหนังสือแจ้งการครอบครอง (ส.ค. ๑) และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓) เป็นพยานหลักฐาน จำเลยให้การต่อสู้ว่าที่พิพาทเป็นทางสาธารณะ แผนที่ที่ดินปรากฏตามสำเนา ส.ค. ๑ และ น.ส. ๓ ท้ายฟ้องโจทก์ยังไม่ถูกต้อง เพราะความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ เป็นการโต้แย้งแจ้งชัดในคำให้การว่า ที่พิพาทไม่ใช่ของโจทก์ กับปฏิเสธแผนที่ตามสำเนา ส.ค. ๑ และ น.ส. ๓ ท้ายฟ้องโจทก์ว่ายังไม่ถูกต้อง จึงมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยเพียงว่า ที่พิพาทเป็นของโจทก์จริงดังโจทก์ฟ้องหรือไม่ โจทก์ซึ่งเป็นฝ่ายกล่าวอ้างว่า

ที่พิพาทเป็นของโจทก์ จึงต้องเป็นฝ่ายนำสืบก่อน.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๒๗/๒๕๑๓ โจทก์ฟ้องว่า จำเลยขายฝากทรัพย์ให้กับโจทก์ แล้วต่อมาจำเลยยังไม่ออกไปจากทรัพย์นั้น ขอให้ขับไล่ จำเลยรับว่าได้ทำสัญญาขายฝากจริง แต่เป็นการทำลวงไว้เท่านั้น เมื่อมีคำรับของจำเลยว่ามีการขายฝากกันจริง และ มีข้ออ้างของจำเลยโดยเฉพาะขึ้นใหม่ว่า สมคบกันทำไว้ลวงคนอื่น ดังนี้ จำเลยต้องนำสืบ.

๓. กรณีที่จำเลยไม่มีประเด็นจะนำสืบ.

ถ้าจำเลยมิได้ให้การโดยแจ้งชัดว่า ยอมรับ หรือ ปฏิเสธ รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น ตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๗ หรือ จำเลยปฏิเสธลอย จำเลยไม่มีประเด็นที่จะต้องนำสืบ แต่โจทก์ยังต้องนำสืบ ตัวอย่างเช่น :

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยขับรถชนรถยนต์โจทก์ ด้วยความประมาทเลินเล่อ โจทก์เรียกค่าเสียหาย.

จำเลยให้การว่า *'จำเลยขอปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทั้งสิ้น ฟ้องของโจทก์ไม่เป็นความจริง แต่จะอย่างไรก็แล้วแต่ จำเลยจะขอทำความตกลงกับโจทก์ ในวันที่ศาลนัดโจทก์มาศาล ส่วนค่าฤชาธรรมเนียม ค่าทนายของศาล ได้โปรดสั่งเป็นพับให้ด้วย.'*

ดังนี้ ต้องถือว่าจำเลยไม่มีประเด็นจะสืบ ถ้าตกลงกันไม่ได้ โจทก์นำสืบฝ่ายเดียว.

ในกรณีที่โจทก์ฟ้องอย่างหนึ่ง จำเลยให้การอีกอย่างหนึ่ง คนละเรื่องคนละประเด็น จำเลยไม่มีประเด็นที่จะสืบ แต่โจทก์ก็ต้องสืบตามฟ้อง เช่น โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาท ในฐานะจำเลยเป็นผู้อาศัย และ อ้างว่าได้บอกกล่าวแล้ว จำเลยต่อสู้ว่า จำเลยยอมรับว่าโจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์บ้านที่ปลูกในที่พิพาท จำเลยไม่เคยผิดนัดชำระค่าเช่า และชำระค่าเช่าตลอดมาด้วยดี ชำระให้โจทก์ทุกเดือน แต่โจทก์มิได้ออกใบเสร็จรับเงินให้ โดยอ้างและผัดผ่อนว่าจะออกให้ในวันหลัง แต่ก็มิได้ออกใบเสร็จให้เป็นหลักฐานไว้เลย อันเป็นการส่อถึงเจตนาอันไม่บริสุทธิ์ของโจทก์ เพราะจำเลยไม่เคยผิดสัญญาชำระค่าเช่าให้แก่โจทก์ เมื่อจำเลยไม่ผิดนัดชำระค่าเช่า จึงถือว่าจำเลยไม่ผิดสัญญา โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เช่นนี้ ต้องถือว่า โจทก์ต้องสืบตามฟ้อง แต่จำเลยไม่มีประเด็นที่จะสืบ.

ข้อสังเกต จำเลยไม่ได้กล่าวเลยว่าเช่าอยู่ เพียงพอที่จะถือว่าจำเลย ให้การว่าเช่าได้หรือไม่? เห็นว่าจำเลยต่อสู้ไม่ต้องตามบทบัญญัติ มาตรา ๑๗๗ ปวพ. ที่ว่าจำเลยต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยยอมรับ หรือ ปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น หรือ แต่บางส่วนรวมทั้งเหตุแห่งการนั้น จึงควรถือว่าจำเลยไม่มีประเด็นที่จะสืบ อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ บางศาลก็โอนอ่อนผ่อนให้จำเลยในกรณีเช่นนี้ โดยถือว่าจำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยต่อสู้ว่าเช่าแล้ว ถ้าเป็นเช่นนั้น จำเลยควรนำสืบเฉพาะเรื่องโจทก์ไม่ได้บอกกล่าว.

*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๗๓/๒๕๑๖** โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป ๓,๐๐๐ บาท จำเลยให้การตอนต้นว่านอกจากที่จำเลยให้การไว้ ขอให้ถือว่าจำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ และให้การต่อไปว่าโจทก์ได้ตกลงซื้อเรือน และ ไม้กระดานในราคา ๔,๐๐๐ บาท แล้วโจทก์ได้นำกระดาษฟุลสแก๊ปเปล่าให้จำเลยลงชื่อไว้ ต่อมาโจทก์ได้ไปรื้อเรือน แต่ไม่ขนไม้กระดานไป กลับให้จำเลยลงชื่อในสัญญากู้ว่าจำเลยกู้เงินไปจากโจทก์ ๑,๕๐๐ บาท ความจริงจำเลยไม่ได้กู้เงิน ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยได้ให้การไว้โดยชัดแจ้งแล้วว่าจำเลยปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ทั้งสิ้น โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบให้สมตามข้ออ้างว่าจำเลยได้ทำหนังสือสัญญากู้ยืมและได้รับเงินไป แต่จำเลยไม่ได้ให้การยืนยันไว้โดยชัดแจ้งว่าหนังสือสัญญากู้ยืมที่โจทก์กล่าวอ้างในฟ้องนั้นเป็นหนังสือสัญญาฉบับไหน หรือ ไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุผลประการใด จึงไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบเป็นข้อต่อสู้.

๔. กรณีที่ไม่ต้องนำสืบพยาน.

เรื่องที่ศาลไม่จำต้องกำหนดหน้าที่นำสืบ หรือ คู่ความไม่จำต้องนำสืบนั้นอาจจะแยกได้เป็น ๔ ประการ คือ:

ก. ข้อความในพระราชกำหนดกฎหมาย.

บทบัญญัติของกฎหมายมีอยู่ประการใด ศาลต้องรู้เอง.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๘๗/๒๕๐๖ เมื่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายเดิมมิได้ถูกยกเลิกไป เพียงแต่ถูกแก้ไขเพิ่มเติม และ ยังคงเป็นบทบังคับอยู่อย่างเก่าแล้ว แม้โจทก์ฟ้อง

จะอ้างแต่พระราชบัญญัติและมาตราเดิม ไม่อ้างกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมเป็นบทลงโทษด้วยก็ใช้ได้ และ ถือว่าเป็นหน้าที่ของศาลต้องรู้เองด้วย.

หากมิใช่ตัวบทกฎหมายโดยตรง เป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องนำสืบ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๙๕/๒๕๑๖ กฎมหาเถรสมาคมตราขึ้นโดยมหาเถรสมาคมอันประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานโดยตำแหน่ง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนวางหลักเกณฑ์ และ วิธีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสแต่กฎมหาเถรสมาคมไม่ใช่กฎหมาย.

เรื่องการแต่งตั้งเจ้าอาวาสหรือการพ้นจากหน้าที่เจ้าอาวาสไม่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จึงอาจวางเป็นระเบียบขึ้นไว้โดยกฎมหาเถรสมาคม เมื่อคดีมีประเด็นโต้เถียงกัน ย่อมเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำสืบว่า กฎมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอย่างไร.

เรื่องของประเพณี คู่ความต้องนำสืบ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๒/๒๕๐๖ ประเพณีการค้าของธนาคารที่ให้ธนาคารเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้นั้น เป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องนำสืบเมื่อผู้กล่าวอ้างไม่นำสืบก็รับฟังไม่ได้

ข. ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไป หรือไม่อาจโต้แย้งได้ (ปวพ. มาตรา ๘๔ วรรค ๒).

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ศาลต้องรู้เอง (Judicial notice) เช่น ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ วันเดือนปี ข้างขึ้น ข้างแรม ฤดูกาล เทศกาลต่าง ๆ วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันหยุดราชการ การประกาศใช้กฎอัยการศึก ความหมายธรรมดาของถ้อยคำในภาษาไทย สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๙๑/๒๕๑๖ ประกาศกระทรวงเกษตรกำหนดระยะเวลาห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้มครองประเภท ๒ บางชนิด ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นอันรู้แก่บุคคลทั่วไป รวมทั้งจำเลยด้วย โจทก์จึงมิต้องนำสืบว่าจำเลยทราบประกาศดังกล่าวอีก.

ค. ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกัน หรือถือว่ารับกัน (ปวพ. มาตรา ๘๔ วรรค ๒).

เรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหนึ่งให้คำอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า:

'ถ้ามีปัญหาข้อใดในคดี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หากคู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง และอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ ย่อมเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาท และคู่ความย่อมมีสิทธินำพยานเข้าสืบในข้อเท็จจริงตามประเด็นข้อพิพาทนั้นได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๓, ๑๘๔, ๑๘๕ และ ๘๕ แต่ถ้าปัญหาข้อใดที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง และอีกฝ่ายหนึ่งรับแล้ว ย่อมไม่เกิดเป็นประเด็นข้อพิพาท เพราะเป็นอันฟังได้ตามที่รับกันนั้น โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานใด ๆ ในปัญหาข้อนั้นอีก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๔'(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๑/๒๕๑๑).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๙/๒๕๑๕ โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยใช้เงินที่กู้โจทก์ไป จำเลยให้การว่าได้กู้เงินโจทก์ไปจริง แต่โจทก์เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามกฎหมาย และจำเลยได้ชำระให้โจทก์ไปแล้วเป็นจำนวนเกินกว่าต้นเงินกู้ ขอให้เอามาหักกลบหนี้กันดังนี้ เท่ากับจำเลยให้การรับว่า จำเลยยังมิได้ชำระต้นเงินคืนให้โจทก์ โจทก์ไม่ต้องนำสืบในข้อนี้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๖/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยยืมเงินโจทก์ไป ได้ทำหนังสือสัญญากู้ไว้โดยไม่ได้ระบุเวลาชำระเงิน แต่จำเลยสัญญาว่าจะชำระเงินต้น และดอกเบี้ยให้ภายใน ๓ ปี ครบกำหนดใน พ.ศ. ๒๕๐๘ จำเลยไม่ชำระหนี้ จำเลยให้การรับว่า ได้ยืมเงินโจทก์ไปจริงตามฟ้อง แต่ได้หักหนี้กันไปแล้ว และคดีขาดอายุความ เรื่องกำหนดเวลาใช้เงิน ๓ ปีก็ดี เรื่องหนี้ถึงกำหนดชำระใน พ.ศ. ๒๕๐๘ ก็ดี จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธไว้ ดังนี้ต้องถือว่าจำเลยรับตามฟ้อง โจทก์ไม่จำต้องสืบพยานในข้อนี้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๒/๒๕๑๗ จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้ใช้เครื่องจักรในคืนวันเกิดเหตุ แต่ให้การว่าบางครั้งใช้เครื่องจักรในเวลากลางวันน้อย ก็ต้องใช้ในเวลากลางคืนชดเชย เหตุที่ไฟไหม้เกิดจากกระแสไฟฟ้าลัดวงจร ถือว่าจำเลยรับว่า

ในคืนเกิดเหตุจำเลยใช้เครื่องจักร แล้วไฟฟ้าเดินลัดวงจรเป็นเหตุให้ไฟไหม้โรงงานของจำเลยลุกลามไปไหม้บ้านโจทก์ โจทก์จึงไม่ต้องนำสืบในข้อนี้.

ปัญหาต่อไปมีว่า การที่คู่ความท้าพยานกันในคดีจะถือว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างตาม ปวพ. มาตรา ๘๔ หรือไม่?

ในประเด็นนี้ ในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับเดียวกันให้คำอธิบายว่า:

'การที่คู่ความท้ากันในคดี ถือได้ว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๔ นั่นเอง แต่มีเงื่อนไขว่าต้องมีการดำเนินกระบวนพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน ถ้าผลแห่งการดำเนินกระบวนพิจารณานั้นสมความประสงค์ของคู่ความฝ่ายใดตามที่ท้ากัน อีกฝ่ายหนึ่งก็ยอมรับตามข้ออ้างของฝ่ายที่สมประสงค์นั้นทั้งหมด'.

คดีนี้คู่ความท้ากัน ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจลายมือชื่อผู้ค้ำประกันในช่องผู้ค้ำประกันในสัญญาหมาย จ. ๒ เปรียบเทียบกับลายมือชื่อจำเลยที่ ๒ ในที่ต่าง ๆ หากผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ว่าลายมือชื่อในช่องผู้ค้ำประกันในสัญญาหมาย จ. ๒ น่าเชื่อว่า เป็นลายมือชื่อของจำเลยที่ ๒ จำเลยทั้ง ๔ คนยอมแพ้ ถ้าไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลยที่ ๒ โจทก์ก็ยอมแพ้ ผลจึงเป็นดังที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ โจทก์จำเลยต่างจะยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างถ้าผลการพิสูจน์ลายมือชื่อของผู้เชี่ยวชาญ อันเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาอย่างหนึ่งสมความประสงค์ของฝ่ายใด ฉะนั้น เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจพิสูจน์แล้ว และมีความเห็นว่าลายมือชื่อผู้ค้ำประกันในเอกสารหมาย จ. ๒ กับลายมือชื่อจำเลยที่ ๒ ในใบแต่งทนายใบรับหมายและตัวอย่างที่เขียนต่อหน้าศาล น่าจะเป็นลายมือชื่อของบุคคลคนเดียวกัน ซึ่งหมายความว่าลายมือชื่อผู้ค้ำประกันในเอกสารหมาย จ. ๒ น่าจะเป็นลายมือชื่อจำเลยที่ ๒ นั่นเอง จึงเป็นการสมความประสงค์ของโจทก์และเมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าตรงตามคำท้าแล้ว ก็มีผลตามความเห็นนั้นว่า จำเลยยอมรับตามข้ออ้างของโจทก์ทั้งหมด และยอมแพ้คดี คู่ความจึงไม่มีภาระการพิสูจน์ตามข้ออ้างนั้นอีก เมื่อเป็นดังนี้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้งดสืบพยานของทั้งสองฝ่าย จึงไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแต่อย่างใด: *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๑/๒๕๑๑.*

เรื่องที่ถือว่าคู่ความรับกันนั้น มีหลายกรณี กล่าวคือ:

๑. *ในกรณีที่จำเลยไม่ปฏิเสธคำฟ้องของโจทก์โดยแจ้งชัด ถือว่าจำเลยยอมรับตามที่โจทก์อ้าง ไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย.*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๔๓/๒๕๑๒ ผู้ร้องร้องขัดทรัพย์ว่า รถยนต์ที่โจทก์นำยึดเป็นสินบริคณฑ์ระหว่างผู้ร้องกับเจ้ามรดก ขณะโจทก์จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ศาลได้ถอดถอนจำเลยจากการเป็นผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกแล้ว จำเลยไม่มีอำนาจทำนิติกรรมใด ๆ ในฐานะผู้จัดการมรดกต่อไป สัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์กับจำเลยไม่ผูกพันกับกองมรดก โจทก์ไม่ได้กล่าวแก้ข้ออ้างของผู้ร้องดังกล่าวแต่ประการใด เมื่อโจทก์ไม่ปฏิเสธ ย่อมถือได้ว่าโจทก์ยอมรับ จึงไม่มีประเด็นจะต้องวินิจฉัยว่า โจทก์เข้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสุจริตตาม ปพพ. มาตรา ๘๓๐ และ มาตรา ๑๗๒๐ หรือไม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๐๐/๒๕๑๕ โจทก์พ้องจำเลยขอให้แบ่งที่นาให้โจทก์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่โจทก์จำเลยได้ทำต่อกันไว้ ตามสำเนาบันทึกการประนีประนอมยอมความท้ายฟ้อง แต่จำเลยไม่ได้ให้การโดยแจ้งชัดถึงสัญญาประนีประนอมยอมความที่โจทก์อ้างว่า จำเลยตกลงแบ่งที่นาพิพาท ตามสำเนาสัญญาท้ายฟ้องเลย ต้องถือว่า จำเลยรับว่าได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้จริง ยิ่งไปกว่านั้น ตามสำเนาคำเปรียบเทียบของอำเภอ ซึ่งจำเลยแนบมาพร้อมกับคำให้การ จำเลยก็ยอมรับว่าได้ลงชื่อแบ่งที่ดินนี้จริง เป็นแต่อ้างว่า เซ็นชื่อโดยไม่สมัครใจ ที่จำเลยให้การว่าถูกขู่ แต่คำให้การของจำเลย ไม่มีข้อความที่ทำให้เห็นว่า เป็นการข่มขู่ อันจะทำให้สัญญาประนีประนอมยอมความไม่ชอบแต่ประการใด คดีจึงไม่จำต้องสืบพยานกันต่อไป.

ข้อสังเกต ๑. นอกจากนี้ โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๑/๒๕๑๐, ๑๐๔๘/๒๕๑๐, และโปรดพิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๗๓/๒๕๑๖ ในหน้า๕๘.*

๒. ที่ศาลฎีกาถือหลักวินิจฉัยว่า เมื่อจำเลยไม่ปฏิเสธคำฟ้องของโจทก์โดยแจ้งชัด ย่อมถือว่าจำเลยยอมรับตามที่โจทก์อ้าง จึงไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปนั้น ก็โดยเดินตามหลักวิธีพิจารณาความแพ่งของอังกฤษที่ว่า 'acquicence' เมื่อไม่ปฏิเสธ

ถือว่ายอมรับ ซึ่งในระเบียบปฏิบัติของศาลในวิธีพิจารณาความแพ่งมีระบุเรื่องนี้ไว้โดยตรง แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของเรา ไม่มีบทบัญญัติไว้ในเรื่องนี้โดยตรง นอกจากบทบัญญัติ มาตรา ๑๗๗ วรรค ๒ เท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยการตีความจากศาลเท่านั้น และ การตีความของศาลฎีกาในเรื่องนี้ได้ขยายไปถึงการปฏิเสธลอย คือมีข้อความในคำให้การทำนองว่า :

'นอกจากที่จำเลยจะให้การดังต่อไปนี้ ขอให้ถือว่าจำเลยปฏิเสธ ...'

๒. ในกรณีที่จำเลยปฏิเสธลอย.

ในกรณีที่จำเลยปฏิเสธลอย ศาลฎีกาถือว่า จำเลยรับตามข้อหาในฟ้องของโจทก์ ไม่ต้องมีการสืบพยานกันอีกต่อไป.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๙๖/๒๕๑๑ จำเลยต้องแสดงโดยแจ้งชัดในคำให้การว่า จำเลยยอมรับ หรือ ปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น หรือ บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น จะให้การลอย ๆ ว่า นอกจากที่ให้การต่อไปนี้ ขอให้ถือว่าจำเลยปฏิเสธ โดยไม่มีเหตุผลแห่งการปฏิเสธ ย่อมเป็นคำให้การที่ไม่ชอบ เมื่อจำเลยไม่ได้ให้การถึงข้อที่โจทก์ฟ้องย่อมถือไม่ได้ว่า จำเลยปฏิเสธในข้อที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินค่ายุ้งข้าว โจทก์ไม่ต้องนำสืบในข้อนี้ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยใช้เงินค่ายุ้งข้าวให้โจทก์ โดยสั่งงดสืบพยานโจทก์จำเลยนั้น ชอบแล้ว.

ข้อสังเกต ๑. นอกจากนี้ โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๘/๒๔๘๘, ๑๐๑๒/๒๔๙๒,* และ *๑๒๙๖/๒๕๑๒.*

๒. ในบางกรณี แม้จำเลยจะปฏิเสธลอย ศาลฎีกาก็ยังถือแต่เพียงว่า จำเลยไม่มีประเด็นที่จะสืบ แต่โจทก์ยังต้องสืบ หรือ เป็นดุลพินิจที่ศาลจะให้โจทก์สืบหรือไม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๑๑/๒๔๙๘ จำเลยให้การว่าที่พิพาทเป็นสินเดิมของโจทก์หรือไม่ จำเลยไม่ทราบ ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา เห็นว่าที่จำเลยให้การเช่นนั้นเท่ากับจำเลยปฏิเสธ โจทก์ต้องนำสืบให้สมอ้าง.

นอกจากนี้ โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๖/๒๕๑๓, ๖๒๖/๒๕๑๕, ๑๙๘/๒๕๑๖, ๒๖๖๒/๒๕๑๗* และ *๑๗๕๐/๒๕๑๘.*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๔๑-๑๑๕๗/๒๕๐๙ คำให้การจำเลยมีว่า นอกจากจำเลยให้การรับโดยชัดแจ้งแล้ว จำเลยขอปฏิเสธฟ้องโจทก์ทั้งสิ้น เป็นคำปฏิเสธไม่ชัดแจ้ง ว่าปฏิเสธในเรื่องใด อย่างไร จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๗ วรรค ๒ ส่วนการงดสืบพยานนั้น เป็นอำนาจของศาลที่จะใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งได้ตามควรแก่กรณีแห่งเรื่อง เพื่อให้คดีได้ดำเนินไปโดยรวดเร็วและยุติธรรม.

ข้อสังเกต ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีที่จำเลยปฏิเสธลอยนั้น น่าจะต้องถือว่า จำเลยยินยอมรับตามข้ออ้างของโจทก์ตามแนววินิจฉัยของศาลฎีกา แนวแรก ด้วยเหตุผลที่ว่า การฟ้องก็ดี การให้การก็ดี ก็ต้องอยู่ใน *'กติกา'* เช่นเดียวกัน เมื่อ ปวพ. มาตรา ๑๗๒ วรรค ๒ กำหนดให้คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์ และ คำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่านั้น ปวพ. มาตรา ๑๗๗ วรรค ๒ ก็กำหนดให้จำเลยแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยยอมรับ หรือ ปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น หรือ บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น ดังนี้แล้ว ถ้าโจทก์ละเมิด *'กติกา'* ฟ้องโจทก์ก็เคลือบคลุม ศาลยกฟ้องได้ ถ้าจำเลยละเมิด *'กติกา'* บ้าง คำให้การจำเลยก็เคลือบคลุม จำเลยควรได้รับผลร้ายเช่นเดียวกัน จึงจะเป็นธรรม กล่าวคือ ควรจะถือว่าจำเลยยอมรับตามข้อหาในฟ้องของโจทก์.

๓. ในกรณีที่คำให้การของจำเลยมีข้อความขัดแย้งกันเอง จำเลยไม่มีสิทธิสืบพยานในประเด็นนั้น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒/๒๕๐๕ โจทก์ฟ้องเรียกเงินค่าแชร์เบี้ยหวยจากจำเลย จำเลยให้การว่า ไม่ได้เล่นแชร์กับโจทก์ ถ้าหากปรากฏว่า จำเลยเล่นแชร์กับโจทก์ จำเลยก็ได้จ่ายเงินให้โจทก์ไปหมดแล้ว ดังนี้เป็นคำให้การขัดกัน ไม่ประกอบชอบด้วยเหตุผลที่จำเลยจะนำสืบตามคำให้การของจำเลย จำเลยมิได้แถลงต่อศาลว่าจะสืบแต่เฉพาะทางใดทางหนึ่งแน่ หากจะสืบทั้งสองทางเช่นนี้ ไม่มีประโยชน์ที่จะให้จำเลยสืบ กรณีเช่นนี้โจทก์ต้องนำสืบ.

ง. มีข้อสันนิษฐานของกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด ฝ่ายนั้นไม่ต้องนำสืบ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๓ - ๓๑๔/๒๕๐๘ คูพิพาทเป็นเขตระหว่างที่ของโจทก์และจำเลย จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๔๔ ว่า เจ้าของที่ดินทั้งสองข้าง เป็นเจ้าของรวมกัน เมื่อจำเลยอ้างว่า คูซึ่งเป็นเขตระหว่างที่โจทก์ และ จำเลยเป็นของจำเลยแต่ผู้เดียว จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๓/๒๕๐๘ โจทก์ฟ้องว่าได้ที่พิพาทมาโดยจำเลยตีราคาชำระหนี้ให้โจทก์ จำเลยให้การต่อสู้ว่า ไม่เคยเอาที่ดินตีราคาใช้หนี้โจทก์ โจทก์ไปอยู่ในที่พิพาทโดยอาศัยจำเลย ดังนี้ เมื่อที่พิพาทเป็นที่ดินที่ยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน และ โจทก์เป็นฝ่ายครอบครองที่พิพาท จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า โจทก์เข้ายึดถือที่พิพาทเพื่อตน โจทก์ย่อมได้สิทธิครอบครอง จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว เมื่อจำเลยไม่สืบ ต้องถือว่า โจทก์เป็นฝ่ายได้สิทธิครอบครองในที่พิพาท จำเลยต้องแพ้คดีโจทก์.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๙๒/๒๕๑๑ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบุกรุกที่พิพาท ซึ่งอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์ จำเลยให้การว่า ที่ดินตามโฉนดของโจทก์มีอาณาเขตติดกับที่ดินตามโฉนดของจำเลยจริง จำเลยไม่ได้บุกรุกที่ดินของโจทก์ และว่า ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินอยู่ในเขตโฉนด ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยแล้ว ประเด็นจึงมีว่า ที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์หรือจำเลย เท่านั้น โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน จำเลยมิได้ยอมรับว่า ที่พิพาทเป็นที่ธรณีสงฆ์ ซึ่งมีชื่อโจทก์เป็นเจ้าของในโฉนด หรือ ต่อสู้ว่าจำเลยได้กรรมสิทธิ์ที่พิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ต่อโจทก์ โจทก์จะยกเอาข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ปพพ. มาตรา ๑๓๗๒ มาเป็นประโยชน์ในคดีว่า จำเลยมีหน้าที่นำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายข้อนี้ จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อน ดังนี้ย่อมไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๕๙, ๓๐๖๐/๒๕๑๖ โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่พิพาทจากจำเลย อ้างว่าเป็นมรดกของมารดาตกได้แก่โจทก์จำเลยร่วมกัน จำเลยให้การว่ามารดายกที่พิพาทให้จำเลยแต่ผู้เดียว จำเลยครอบครองเพื่อตนมากว่า ๑๐ ปีแล้ว ที่พิพาทมิใช่มรดกอันจะตกไปยังโจทก์จำเลย เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่า ที่พิพาทมิใช่มรดกของมารดา เมื่อปรากฏว่า

ที่พิพาทเป็นที่ดินมือเปล่า จำเลยเป็นฝ่ายครอบครองอยู่ จำเลยย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๙, ๑๓๗๒ ว่า มีสิทธิครอบครอง โจทก์กล่าวอ้างว่าที่พิพาทเป็นมรดกของมารดา จึงมีหน้าที่นำสืบก่อนว่าที่พิพาทเป็นมรดก.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๒๗/๒๕๑๗ ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างอยู่กินเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ปพพ. มาตรา ๑๔๖๖ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นสินสมรส หากจำเลยจะกล่าวอ้างเป็นอย่างอื่น จำเลยจำต้องยกขึ้นเป็นประเด็นข้อต่อสู้ในคำให้การโดยชัดแจ้ง มิฉะนั้นจำเลยไม่มีประเด็นจะสืบ.

๕. การกำหนดให้คู่ความนำพยานเข้าสืบก่อน หรือ หลัง.

ในการกำหนดหน้าที่นำสืบว่าจะให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานเข้าสืบก่อนหลังอย่างไรนั้น ศาลย่อมต้องพิจารณากำหนดไปตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย โดยต้องพิจารณาจากประเด็นข้อพิพาททั้งปวงในคดีนั้น ว่าคู่ความฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นข้อใดบ้าง แล้วจึงกำหนดว่า จะให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานเข้าสืบก่อน หรือ หลังอย่างไร.

ในการสืบพยาน ผู้นำสืบก่อนมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ผู้ที่นำสืบหลังย่อมมีโอกาสจะได้เปรียบ เพราะมีโอกาสได้เห็นการสืบพยานของคู่ความฝ่ายที่สืบก่อน และ จะได้หาช่องทางหักล้างแก้ไขได้ ถ้าฝ่ายแรกทำผิดกระบวนพิจารณาอย่างไร ฝ่ายหลังจะได้ไม่ทำผิดเช่นเดียวกันนั้น ยิ่งกว่านั้นยังอาจได้ซักค้านฝ่ายที่นำสืบก่อนได้ และ ในกรณีที่ฝ่ายนำสืบหลังเป็นฝ่ายทุจริต ก็อาจเป็นช่องทางให้สร้างพยานหลักฐานเท็จขึ้นมาหักล้างบิดเบือนความจริง หรือ อ้างพยานเท็จให้มาเบิกความใหม่ผิดไปจากฝ่ายแรก หรือ อาจใช้อิทธิพลข่มขู่จนพยานที่รู้เห็นหลบหนีไป.

ตาม ปวพ. มาตรา ๑๘๓ บัญญัติไว้ว่า **'และถ้าเห็นจำเป็นจะระบุให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้'** ถ้าพิจารณาถ้อยคำตามกฎหมายแล้วจะเห็นคล้ายกับว่า ศาลจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานเข้ามาสืบก่อนหลังอย่างไรก็ได้ตามดุลพินิจของศาล แต่ตามปกติ ศาลจะดูว่าภาระในการพิสูจน์ตกอยู่แก่

ฝ่ายใด แล้วศาลจึงจะกำหนดว่า จะให้ฝ่ายใดนำสืบก่อนหลังอย่างไรในบางคดี ศาลกำหนดให้ฝ่ายโจทก์นำสืบในประเด็นบางข้อก่อน แล้วจึงให้จำเลยสืบแก้ พร้อมทั้งนำสืบในประเด็นที่เหลืออยู่ แล้วย้อนไปให้โจทก์สืบแก้อีกครั้งหนึ่ง ในบางคดี ศาลอาจเห็นควรให้สืบรวบรัดไปทีเดียว โดยถือเอาประเด็นใหญ่เป็นประเด็นตัดสินว่า จะกำหนดให้ฝ่ายใดนำสืบก่อน.

เพื่อประกอบความเข้าใจ ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างทั้งคดีที่ศาลกำหนดให้นำสืบย้อนและคดีที่อาจนำสืบย้อนได้ แต่ศาลให้สืบรวบรัดไปทีเดียว.

ตัวอย่างที่ศาลให้นำสืบย้อน.

'พิเคราะห์ฟ้อง คำให้การ และฟ้องแย้ง คำร้องขอแก้ไขคำให้การและฟ้องแย้งของจำเลย และคำให้การโจทก์แก้ฟ้องแย้งแล้ว คดีมีประเด็นดังต่อไปนี้ คือ:

๑. จำเลยมีสิทธิอยู่ในห้องพิพาทตามข้อต่อสู้หรือไม่?

๒. จำเลยมีสิทธิฟ้องเรียกค่าต่อเติมห้องพิพาทตามฟ้องแย้งได้หรือไม่? เพียงใด?

๓. ค่าเสียหายโจทก์มีเพียงใด?

เห็นว่า ประเด็นข้อ ๑-๒ จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อน ประเด็นข้อ ๓ โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน ให้จำเลยนำสืบก่อนตามประเด็นข้อ ๑-๒ เสร็จแล้วให้โจทก์นำสืบแก้และนำสืบในประเด็นข้อ ๓ เสร็จแล้วให้จำเลยนำสืบแก้ในประเด็นข้อ ๓ อีกครั้ง.

นัดสืบพยานจำเลยวันที่ ...'

ตัวอย่าง กรณีที่อาจนำสืบย้อนได้ แต่ศาลเห็นควรรวบรัดให้สืบไปทีเดียว โดยถือเอาประเด็นใหญ่เป็นประเด็นตัดสินว่าใครสืบก่อน.

'พิเคราะห์คำฟ้องโจทก์และคำให้การจำเลยแล้ว คดีมีประเด็นดังนี้:

๑. โจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ห้องรายพิพาทหรือไม่?

๒. จำเลยได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่า ฯ หรือไม่?

๓. จำเลยผิดนัดชำระค่าเช่าแก่โจทก์เกินกว่า ๒ คราวติดกันหรือไม่?

๔. โจทก์ได้บอกเลิกสัญญาเช่าแก่จำเลยตามกฎหมายแล้วหรือไม่?

๕. โจทก์ได้รับความเสียหายเท่าใด?

ประเด็นข้อ ๑, ๓, ๔, และ ๕ โจทก์กล่าวอ้าง จำเลยปฏิเสธ โจทก์จึงต้องมีหน้าที่นำสืบก่อน ประเด็นข้อ ๒ จำเลยกล่าวอ้างว่าได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่า ฯ จำเลยจึงต้องนำสืบก่อนในประเด็นข้อนี้ พิเคราะห์แล้วเห็นว่าประเด็นข้อ ๒ เป็นประเด็นสำคัญและเพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนพิจารณาจึงให้จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อนทุกประเด็น แล้วโจทก์นำสืบแก้ เป็นอันเสร็จ.

นำสืบพยานจำเลยวันที่ ...'

อนึ่ง ในการกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำสืบก่อนหลังนั้น ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อหน้าที่นำสืบตามกฎหมาย กล่าวคือ แม้ศาลจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำสืบในประเด็นข้อใดก่อน โดยที่คู่ความฝ่ายนั้นมิได้มีหน้าที่นำสืบในประเด็นข้อนั้นก็ตาม แต่ในการชี้ขาดตัดสินคดีตามกฎหมาย ศาลต้องถือหน้าที่นำสืบที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นหลัก.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๕๙, ๓๐๖๐/๒๕๑๖ ตามกฎหมายโจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน แต่ศาลชั้นต้นกลับกำหนดให้จำเลยนำสืบก่อน แม้จำเลยจะไม่คัดค้าน เมื่อไม่มีการสืบพยาน ศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีไปทีเดียวไม่ได้ เพราะการที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดชนะคดีโดยถือหน้าที่นำสืบเป็นหลักนั้น ต้องถือตามหน้าที่นำสืบที่ถูกต้องตามกฎหมาย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๙/๒๕๑๘ ศาลชั้นต้นกะประเด็นแล้วสั่งให้จำเลยนำสืบก่อน แต่ศาลฎีกาเห็นว่าเป็นหน้าที่โจทก์นำสืบก่อน ศาลฎีกาวินิจฉัยชั่งน้ำหนักคำพยานหลักฐานตามหน้าที่นำสืบที่ถูกต้อง คือวินิจฉัยคำพยานโจทก์ก่อน.

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้เกี่ยวกับหน้าที่นำสืบไว้น่าสนใจมาก คือ:

'เรื่องหน้าที่นำสืบนั้น คู่ความฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบประเด็นใดเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๔ เป็นข้อ ๆ ไปตามที่ฝ่ายนั้นอ้าง และอีกฝ่ายก็นำสืบหักล้างในข้อนั้นได้ตามมาตรา ๘๗ (๑) แต่ถ้าจะนำสืบในข้อใหม่ต้องอ้างเป็นประเด็นขึ้นก่อน เมื่อฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบในประเด็นข้อใดข้อเดียวหรือหลายข้อ ศาลจะให้ฝ่ายใดนำสืบในข้อไหนก่อนหรือหลังกันอย่างไรก็ทำได้ตามมาตรา ๑๘๓ แต่ก็ต้องเป็น

ไปตามหลักเกณฑ์ที่ยอมรับกันในวิธีพิจารณาสืบพยานหลักฐาน ถ้าศาลกำหนดหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อนหลังกันกลับกันไป หากเป็นการเสียเปรียบกัน ก็เป็นวิธีพิจารณาที่ผิดระเบียบ อาจต้องเพิกถอนและดำเนินการสืบพยานใหม่ตามลำดับที่ถูกต้อง แต่ถ้าต่างก็นำสืบเต็มตามสำนวนไม่เสียเปรียบกันถึงขนาดนั้น ศาลก็เพียงแต่วินิจฉัยพยานหลักฐานตามลำดับที่ถูกต้อง เช่นในคดีนี้ศาลวินิจฉัยพยานโจทก์ก่อน อย่างไรก็ดีคดีแพ่งเป็นเรื่องการวินิจฉัยโดยชั่งน้ำหนักคำพยานหลักฐานดังที่ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษา โดยทั่วไปจึงดูจะไม่สำคัญว่าจะชั่งคำพยานโจทก์หรือจำเลยก่อน ก็นำมาเปรียบเทียบกันได้ไม่ต่างกัน เพราะอย่างไรก็ต้องชั่งทั้งสองฝ่าย ต่างกับคดีอาญาซึ่งโจทก์ต้องสืบให้สมฟ้อง ถ้าสืบไม่สมฟ้องก็ยกฟ้องได้โดยไม่ต้องพิจารณาพยานจำเลย แต่ลำดับการวินิจฉัยคดีก็จะยกคำพยานขึ้นพิจารณาก่อนตามหน้าที่นำสืบ'.

มีคดีแปลกแต่จริงที่ศาลแพ่งเรื่องหนึ่งเมื่อ ๑๐ ปีเศษมานี้ ในคดีนั้นโจทก์ฟ้องเรียกเงินค่านายหน้าขายบ้านจากจำเลย ศาลแพ่งสั่งให้โจทก์นำสืบก่อน ครั้นถึงวันนัดสืบพยานโจทก์ โจทก์แถลงต่อศาล ขอสืบจำเลยในฐานะพยานโจทก์เป็นลำดับที่สอง หลังจากที่สืบตัวโจทก์เสร็จแล้ว จำเลยไม่ยินยอม ขอให้สืบพยานโจทก์เสร็จเสียก่อน แล้วจึงค่อยสืบจำเลยในฐานะพยานโจทก์ ศาลสั่งตามคำแถลงของจำเลย โจทก์แถลงว่า เมื่อเป็นเช่นนี้โจทก์จึงงดไม่สืบพยาน เพราะหากสืบไปโจทก์จะเสียเปรียบ จำเลยว่า เมื่อโจทก์ไม่สืบพยาน จำเลยก็ไม่สืบบ้าง คดีเสร็จสำนวน ศาลแพ่งตัดสินยกฟ้องโจทก์ ซึ่งก็ถูกต้องแล้วตามข้อทดสอบที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า ถ้าฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อน แล้วไม่สืบตนก็ต้องแพ้คดี แต่โจทก์ก็อุทธรณ์แก้เกี้ยว ทั้งคำสั่ง และคำพิพากษาของศาลแพ่ง.

๕. ผลของการชี้สองสถาน

หลักกฎหมาย

การที่ศาลกำหนดประเด็นไว้ในชั้นชี้สองสถานนั้น มีความหมายอย่างไร เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลจะต้องตีความเอง.

ข้อพิจารณา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๑๐/๒๕๑๗ การที่ศาลชั้นต้นกำหนดในชั้นชี้สองสถานว่า จำเลยตกลงขายที่ดินให้โจทก์กี่ไร่ เป็นเงินเท่าไร มีความหมายเพียงไรนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย.

หลักกฎหมาย

ศาลต้องพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีไปตามประเด็นข้อพิพาทที่กะไว้ในกระบวนพิจารณาชั้นชี้สองสถาน และต้องไม่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนอกฟ้องนอกประเด็น.

ข้อพิจารณา

๑. การนำสืบนอกฟ้องนอกประเด็น ศาลไม่รับฟ้อง.

การนำสืบ คู่ความต้องนำสืบไปตามประเด็นข้อพิพาท หากนำสืบนอกฟ้องนอกประเด็น ศาลย่อมไม่รับฟังและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิคัดค้านได้.

ก. การนำสืบที่ไม่นอกฟ้อง นอกประเด็น.

๑. *การนำสืบมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้างข้อเถียงอันเป็นประเด็นข้อพิพาท.*

การนำสืบถึงมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้างข้อเถียงอันเป็นประเด็นข้อพิพาทย่อมรับฟังได้.

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา

โจทก์ฟ้องเรียกเรือ จากจำเลยโดยอ้างว่าโจทก์ซื้อมาจากผู้อื่น จำเลยต่อสู้ว่าเป็นเรือของจำเลยซื้อมา แต่ไม่ได้ระบุว่าซื้อมาจากใคร ดังนี้จำเลยย่อมนำสืบ ว่าซื้อเรือนั้นมาจากใครได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๑/๒๔๙๑);* โจทก์ฟ้องว่าโจทก์ซื้อที่พิพาทจากเจ้าของ จำเลยต่อสู้ว่าที่พิพาทเป็นของผู้อื่น ดังนี้ โจทก์ย่อมมีสิทธิสืบได้ว่า

เจ้าของได้ทรัพย์พิพาทมาอย่างไร และผู้อื่นที่จำเลยอ้างนั้นได้อยู่ในที่พิพาทโดยทางอาศัย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๓๕/๒๔๙๖)*; โจทก์พ้องว่า ที่ดินเป็นมรดกของผู้ตาย จำเลยให้การว่าเป็นของจำเลย แต่ลงชื่อผู้ตายไว้ในฐานะนิติกรรมอำพราง และ ปรากฏตามบัญชีทรัพย์ท้ายคำให้การว่า จำเลยออกเงินซื้อ ดังนี้ จำเลยย่อมนำสืบว่า ที่ทำเช่นนี้เพื่อปกปิดสามีได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๗/๒๔๙๙)*; ผู้ร้องขัดทรัพย์กล่าวในคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ที่โจทก์นำยึดว่า จำเลยไม่มีสิทธิรับมรดกของ ค. โจทก์ไม่มีสิทธิยึดทรัพย์พิพาท ผู้ร้องย่อมนำสืบได้ว่า ก. ภริยาจำเลยได้ขอร้องบรรดาพี่น้องขอแบ่งเงินสด และได้ตกลงแบ่งเงินสดให้ ก. ก. สละสิทธิไม่เกี่ยวข้องในทรัพย์มรดกต่อไป *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๘/๒๕๐๙)*; โจทก์พ้องเรียกเงินกู้ โจทก์ย่อมนำสืบได้ว่า จำเลยกู้เงินโจทก์ไปทำการค้า ค้างดอกเบี้ย โจทก์จึงเอาดอกเบี้ย และ ต้นเงินรวมกันทำสัญญากู้ไว้ โดยโจทก์ไม่ต้องบรรยายพ้องกล่าวอ้างตั้งประเด็นเรื่องที่นำสืบมาในพ้องด้วย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๑/๒๕๑๐)*; พ้องว่า โจทก์นำข้าวเปลือก ๑๐ เกวียน ๕๐ ถัง ฝากไว้ในยุ้งจำเลย โจทก์ย่อมนำสืบได้ว่า จำเลยเป็นหนี้โจทก์ ได้ตกลงเอาข้าวเปลือกชำระหนี้แทนเงินที่ค้างโจทก์อยู่ และที่โจทก์ซื้อจากจำเลยด้วยเงินสดด้วย รวม ๑๐ เกวียน ๕๐ ถัง แล้วตกลงทำสัญญาฝากไว้ในยุ้งจำเลย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๘๘/๒๕๑๐)*.

การนำสืบมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้างข้อเถียงในพ้องหรือคำให้การ.

การนำสืบถึงมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงในพ้อง หรือ คำให้การ แต่ไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงนั้น ย่อมรับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๐/๒๔๘๙ โจทก์พ้องขับไล่อ้างว่าเป็นที่ของตน จำเลยให้การว่าที่พิพาทเป็นที่ของตนได้ก่อสร้างมา แต่นำสืบว่าตนก่อสร้างมา ๑๘ ไร่ ซื้อมา ๑ ไร่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๖/๒๕๐๐ พ้องว่าจำเลยทั้งสองซื้อของเชื่อ ขอให้ใช้ราคา จำเลยที่ ๑ ปฏิเสธว่ามิได้ซื้อเชื่อ จำเลยที่ ๒ ทำไปเป็นการส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ ข้อที่โจทก์นำสืบว่า บิดาจำเลยที่ ๑ ได้ทำการแทนจำเลยที่ ๑ โดยร่วมกับจำเลยที่ ๒ ซื้อเชื่อเป็นข้อความในประเด็น.

นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๒๔/๒๔๘๗.*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๖๙/๒๕๑๕ โจทก์พ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยไปจัดการออกโฉนด และ โอนที่ดินให้โจทก์ โดยอ้างถึงสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ มิได้ระบุถึงสัญญาฉบับลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๙ ไว้เลย แต่โจทก์จะนำสืบถึงสัญญาฉบับลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๙ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ก่อนที่จะมีการทำสัญญาที่ระบุในพ้อง โจทก์จำเลยได้เคยทำสัญญาฉบับนี้ไว้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวถึงข้อเท็จจริงที่โจทก์จะต้องนำสืบตามความในมาตรา ๘๗ (๑) โจทก์ย่อมนำสืบได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๒๕/๒๕๑๖ โจทก์พ้องว่า จำเลยขายใบขอซื้อสินค้าเชื่อให้โจทก์ และ รับเงินไปจากโจทก์แล้ว โดยจำเลยรับรองว่า หากโจทก์นำใบขอซื้อสินค้าเชื่อไปขึ้นสินค้าไม่ได้ จำเลยยอมคืนเงินให้ เช่นนี้ โจทก์มีสิทธินำสืบว่า ภริยาจำเลยเป็นผู้นำไปขอซื้อสินค้าเชื่อจากจำเลยไปขายให้โจทก์ และ รับเงินไปจากโจทก์ ทั้งนี้ โดยจำเลยบอกโจทก์ว่า จำเลยต้องขับรถไม่มีเวลา จึงให้ภริยาจำเลยมาติดต่อ และจำเลยรับรองกับโจทก์ว่า ถ้าโจทก์รับสินค้าไม่ได้ จำเลยจะคืนเงินให้ เพราะเป็นการนำสืบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการที่จำเลยขายสิทธิตามใบขอซื้อสินค้าเชื่อ อันเป็นมูลเหตุแห่งหนี้ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีโดยตรง.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๑๔/๒๕๑๗ โจทก์พ้องว่าจำเลยค้างชำระค่าเช่า ๑๗ เดือน จำเลยให้การว่า จำเลยชำระค่าเช่าให้โจทก์ตลอดมา คงไม่ชำระอีกเพียง ๖ เดือน แล้วนำสืบว่า โจทก์ยืมเงินจำเลยไปและยอมให้หักเงินจำนวนที่ยืมนั้นกับค่าเช่าที่ยังไม่ได้ชำระ ๑๑ เดือน จำเลยจึงยังไม่ได้ชำระค่าเช่าอีกเพียง ๖ เดือน ดังนี้ เป็นการนำสืบเพื่อแสดงว่าจำเลยชำระค่าเช่าให้โจทก์แล้ว คงยังไม่ได้ชำระอีก ๖ เดือน ตามคำให้การของจำเลยไม่ใช่เป็นการนำสืบนอกประเด็น.

การนำสืบมูลเหตุ หรือ รายละเอียดอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงซึ่งคู่ความได้แถลงรับกันแล้ว.

การนำสืบถึงมูลเหตุ หรือ รายละเอียดอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้าง หรือ ข้อเถียง ซึ่งแตกต่างกับมูลเหตุ หรือ รายละเอียดตามข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงในพ้อง หรือ คำให้การ และ

มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงนั้น แต่คู่ความก็ได้แถลงรับโดยตรง หรือโดยปริยายแล้ว ย่อมรับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๒/๒๔๙๔ โจทก์กล่าวในฟ้องว่าที่พิพาทอยู่ในตำบลหนึ่ง อำเภอหนึ่ง แต่นำสืบว่าอยู่อีกตำบลหนึ่ง อำเภอหนึ่ง ดังนี้ เมื่อปรากฏว่าโจทก์จำเลยต่างแถลงรับรองแผนที่พิพาทกันแล้วว่าถูกต้อง ก็ไม่มีทางที่จะสงสัยว่าพิพาทกันในที่ดินแปลงอื่น.

การนำสืบที่สอดคล้องกับข้ออ้างหรือข้อเถียงที่ไม่ชัดเจน.

การนำสืบถึงข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงที่ไม่ชัดเจน แต่อาจเห็นได้โดยปริยายว่าข้อที่นำสืบสอดคล้องกับข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงนั้น ย่อมรับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๕/๒๕๑๐ โจทก์กล่าวในฟ้องว่า โจทก์เป็นเจ้าของที่ดินโฉนดที่ ๕๑๔๓ จำเลยบุกรุกเข้าไปปลูกอ้อย ฯลฯ ในที่งอกหน้าที่ดินของโจทก์ โจทก์ห้ามปราม จำเลยกลับอ้างว่า ที่พิพาทไม่ใช่ของโจทก์ ดังนี้ เห็นได้ว่าโจทก์ตั้งประเด็นมาในคำฟ้องแล้วว่า ที่พิพาทเป็นที่งอกริมตลิ่ง เป็นทรัพย์สินของโจทก์ ผู้เป็นเจ้าของที่ดินโฉนดที่ ๕๑๔๓ ตาม ปพพ. มาตรา ๑๓๐๘ เมื่อจำเลยให้การต่อสู้ว่า ที่งอกเป็นของจำเลย โจทก์ก็สืบว่า ที่งอกเป็นของโจทก์ได้ ไม่เป็นการสืบนอกฟ้องนอกประเด็น.

การนำสืบสนับสนุนข้ออ้างของตน หรือ หักล้างข้ออ้างของอีกฝ่ายหนึ่ง.

การนำสืบนั้นไม่ว่าจะเป็นการนำสืบสนับสนุนข้ออ้างของตน หรือเป็นการนำสืบหักล้างข้ออ้างของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ก็คงเป็นพยานในประเด็นเดียวกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างโต้เถียงกัน ย่อมรับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๓/๒๕๐๖ จำเลยเท่านั้นมีหน้าที่รับหรือปฏิเสธตาม ปวพ. มาตรา ๑๗๗ วรรค ๓ ฉะนั้น ในการที่จำเลยต่อสู้คดี มีข้ออ้างบางประการขึ้นนั้น โจทก์ไม่มีหน้าที่ต้องแถลงรับหรือปฏิเสธ และเมื่อจำเลยมีสิทธินำสืบตามข้ออ้างของจำเลย โจทก์ก็ย่อมนำสืบหักล้างได้ เพราะถ้าพยานหลักฐานใดเกี่ยวถึงข้อเท็จจริงที่ฝ่ายใดจะต้องนำสืบพยานหลักฐานนั้นก็ไม่ต้องห้ามตาม ปวพ. มาตรา ๘๗ (๑) คือ มิใช่ว่า จะมีสิทธินำสืบแต่เฉพาะข้อที่ตนอ้างและมีหน้าที่ตาม ปวพ. มาตรา ๘๔ และ มาตรา ๘๕ เท่านั้น

ข้อความที่ฝ่ายหนึ่งอ้างขึ้นฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งแม้จะไม่ได้อ้างข้อความนั้น ก็นำสืบหักล้างได้ การนำสืบไม่ว่าจะเป็นการนำสืบสนับสนุนข้ออ้างของตน หรือ หักล้างของอีกฝ่ายหนึ่ง ก็คงเป็นพยานในประเด็นเดียวกัน ซึ่งต่างนำสืบโต้เถียงกันนั่นเอง.

ข. การนำสืบนอกฟ้องนอกประเด็น.

การนำสืบนอกเหนือไปจากข้ออ้าง หรือ ข้อเถียง.

การนำสืบถึงข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงที่ไม่มี หรือ ไม่ใช่ หรือ นอกเหนือไปจากข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงตามฟ้อง หรือ คำให้การ อันเป็นประเด็นข้อพิพาท ย่อมรับฟังไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๒/๒๔๘๓ ฟ้องเรียกหนี้จากผู้รับมรดกเมื่อเกินหนึ่งปี เมื่อฟ้องไม่ได้กล่าวว่า ผู้รับมรดกทำหนังสือรับรองหนี้ โจทก์ก็จะนำสืบข้อนี้ไม่ได้ เพราะเป็นการนอกประเด็น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๒/๒๕๐๒ การที่จำเลยนำสืบนอกประเด็นไปจากคำให้การ แม้โจทก์จะมิได้คัดค้านและศาลชั้นต้นก็มิได้ทักท้วง โดยศาลชั้นต้นยินยอมให้สืบมาก็ตาม ก็หาทำให้มีประเด็นเกิดขึ้นใหม่นอกเหนือไปจากคำให้การจำเลยที่ต่อสู้ไว้ไม่.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓/๒๕๑๖ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้านที่โจทก์ให้จำเลยเช่า จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ว่า ทำสัญญาเช่าแทนบิดาจำเลย การที่จำเลยนำสืบว่าจำเลยทำสัญญาเช่าแทนบิดาจำเลย ย่อมนอกประเด็นข้อต่อสู้ ไม่ชอบที่ศาลจะรับฟัง.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๗/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยอ้างว่า จำเลยกับพวกบุกรุกเข้าทำการเพาะปลูกพืชไร่ในที่พิพาท ซึ่งโจทก์ครอบครองทำประโยชน์อยู่ อันเป็นเรื่องที่โจทก์อ้างว่า จำเลยเข้าไปในที่พิพาทโดยไม่มีสิทธิที่จะอ้างได้ แต่กลับนำสืบว่าจำเลยเข้าไปในที่พิพาทโดยอาศัยสิทธิการเช่าจากโจทก์ จึงเป็นการนำสืบไม่สมสภาพข้อหาข้ออ้างในคำฟ้อง และ นอกฟ้อง นอกประเด็น.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๖๒/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ ๓ ค้ำประกันการกู้เบิกเงินเกินบัญชีของจำเลยทั้งสามคราว โดยทำสัญญาค้ำประกันให้โจทก์ไว้รวม ๓ ฉบับ ลงวันที่ต่างกัน และแนบสำเนาสัญญามาท้ายฟ้อง จำเลยที่ ๓ ให้การปฏิเสธไม่รับรองสำเนาสัญญาท้ายฟ้อง และ ว่าได้เคยทำสัญญาค้ำประกันให้โจทก์ไว้ครั้งเดียว จึงขอปฏิเสธ

ฟ้องของโจทก์ว่าไม่เป็นความจริง ดังนี้ ถือว่าคำให้การของจำเลยที่ ๓ ไม่ชัดแจ้งว่า สัญญาค้ำประกันให้โจทก์ไว้คราวใด รับหรือปฏิเสธสำเนาสัญญาท้ายฟ้องฉบับไหน เพียงใดหรือไม่ จึงเป็นคำให้การปฏิเสธลอยๆ ไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบได้ การที่ศาลชั้นต้นให้จำเลยที่ ๓ นำสืบ และให้พิสูจน์ลายมือชื่อในสัญญาค้ำประกัน ทั้งๆ ที่จำเลยที่ ๓ ไม่มีสิทธินำสืบ และ ไม่ได้ให้การต่อสู้เป็นประเด็นในเรื่องลายมือชื่อในสัญญาไว้ จึงไม่ชอบด้วยกระบวนพิจารณา และ นอกประเด็นพิพาท รับฟังไม่ได้.

การนำสืบที่ขัดกับข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงของตน.

การนำสืบถึงข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงที่ขัดกับข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงตามคำฟ้อง และคำให้การอันเป็นประเด็นข้อพิพาท ย่อมรับฟังไม่ได้.

แนววินิจฉัยของศาลฎีกาที่ถือว่าเป็นการนำสืบที่ขัดกับข้ออ้างข้อเดียว จึงไม่รับฟัง.

โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กู้ และ เชื่อว่าลายพิมพ์นิ้วมือไม่ใช่ของจำเลย ในชั้นพิจารณา จำเลยสืบว่าลายมือนั้นจำเลยถูกหลอกลวงให้พิมพ์ โดยหลอกว่าจะเอาไปใช้ธุระอย่างอื่นไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๑/๒๔๘๔)*; จำเลยให้การว่าพินัยกรรมไม่สมบูรณ์ แล้วนำสืบว่าผู้ตายมิได้ทำพินัยกรรม *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๗/๒๔๘๙)*; โจทก์ฟ้องว่าทรัพย์บางอย่างเป็นมรดกผู้ตาย จำเลยให้การว่าทรัพย์เช่นว่านั้น ไม่มีอยู่ที่จำเลย แต่ชั้นนำสืบจำเลยนำสืบว่าทรัพย์เหล่านี้ผู้ตายยกให้บุตรจำเลย เช่นนี้ฟังไม่ได้ เพราะเป็นการปิดบังเอาเปรียบโจทก์ในเชิงคดี ทั้งๆ ที่จำเลยรู้ดีว่าทรัพย์อยู่ที่ไหน *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๗/๒๔๙๙)*; ผู้ร้องขัดทรัพย์ยื่นคำร้องขัดทรัพย์ว่า ได้ซื้อเรือนที่โจทก์นำยึดโดยทำสัญญาซื้อขายเป็นหนังสือ และ จดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานแล้ว แต่ขอสืบพยานว่าขัดข้องในการจดทะเบียน เพราะเจ้าของที่ดินไม่ยอม จึงได้จัดการที่จะรื้อถอนไป ซึ่งเป็นการซื้อสังหาริมทรัพย์เพียงแต่ทำสัญญาซื้อขายเป็นหนังสือก็ใช้ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๙๔/๒๕๐๓)*; โจทก์ฟ้องว่า นาวาอากาศโทไสว สมคบกับบุคคลอื่นปลอมลายพิมพ์นิ้วมือของโจทก์ คดีจึงมีประเด็นว่าลายพิมพ์นิ้วมือในใบมอบอำนาจเป็นลายพิมพ์นิ้วมือของโจทก์ปลอมหรือไม่ แต่โจทก์กลับนำสืบว่าลายพิมพ์นิ้วมือไม่ได้รับรองในขณะที่ลงลายพิมพ์นิ้วมือ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๙๑/๒๕๐๘)*; จำเลยให้การยอมรับว่า โจทก์บอกกล่าวเลิกสัญญาตามฟ้องแล้ว แต่มีข้อต่อสู้

อย่างอื่น เวลาสืบพยานจำเลยกลับว่าไม่ได้รับคำบอกกล่าวเลิกสัญญา *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๗๓/๒๕๑๐)*; โจทก์ฟ้องว่า ที่พิพาทเป็นของ ด. ด. ตาย ที่พิพาทเป็นมรดกได้แก่โจทก์ผู้เป็นภริยา และ บุตรของ ด. ขอให้แบ่งตามส่วน จำเลยให้การต่อสู้ว่า ยายจำเลยยกที่พิพาทให้ ด. ต่อมา ด. ยกให้จำเลย (ผู้เป็นบุตรของ ด. เกิดแต่ภริยาอีกคนหนึ่ง) ตั้งแต่ ด. ยังมีชีวิตอยู่ ศาลกะประเด็นนำสืบว่าที่พิพาทนี้ ด. ได้ยกให้จำเลยตั้งแต่มีชีวิตอยู่จริงหรือไม่ ดังนี้ ศาลก็ชอบที่จะสืบตามประเด็น ข้อพิพาท และ พิจารณาชี้ขาดตัดสินไปตามนั้น ที่จะไปฟังคำพยานจำเลยว่า ยายจำเลยมิได้เจตนายกให้ ด. ด. ปกครองที่พิพาทโดยมิได้เจตนาปกครองเป็นเจ้าของ แต่เป็นการปกครองแทนจำเลยนั้น ย่อมเป็นการขัดแย้งกับคำขอของจำเลย และเป็นเรื่องนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๘/๒๔๙๘)*; โจทก์ฟ้องว่า จำเลยเป็นหนี้จำนองต้นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ยค้าง ๑๕๐,๐๐๐ บาท จำเลยต่อสู้ว่า ได้ผ่อนต้นเงินไปบ้างแล้ว คงเหลือต้นเงิน ๑๒๕,๔๐๐ บาท และค้างดอกเบี้ย ๘๓,๖๒๖ บาท ชั้นพิจารณา จำเลยนำสืบว่าผ่อนชำระต้นเงินไปบ้างแล้ว คงค้างต้นเงิน ๙๕,๔๐๐ บาท และดอกเบี้ย ๖๑,๑๒๖ โจทก์ไม่ได้สืบหักล้าง ดังนี้ ศาลจะต้องฟังตามข้อต่อสู้ของจำเลยว่าค้างต้นเงิน ๑๒๕,๔๐๐ บาท ดอกเบี้ยค้าง ๘๓,๖๒๖ บาท จะฟังว่าจำเลยเป็นหนี้ต้นเงิน ๙๕,๔๐๐ บาท ดอกเบี้ย ๖๑,๑๒๖ บาท ตามที่จำเลยสืบพยานไม่ได้ แม้โจทก์จะไม่ได้สืบพยานหักล้างคำพยานของจำเลย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๙๗/๒๕๐๖)*; จำเลยให้การต่อสู้คดีว่า ที่พิพาทเป็นของบุตรจำเลย และจำเลยได้ครอบครองดูแลแทนบุตรจำเลย แต่จำเลยกลับนำสืบพยานว่า ที่พิพาทเป็นเขตคลองสาธารณะ ส่วนที่ ๆ ว่าจำเลยครอบครองดูแลแทนบุตรจำเลยนั้น มีเขตไม่ถึงที่พิพาท เช่นนี้ ข้อนำสืบของจำเลยขัดแย้งกับคำให้การ ย่อมรับฟังไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๐/๒๕๑๗)*; จำเลยให้การว่าจำเลยกับ ช. ร่วมกันซื้อที่ดินพิพาทโดยออกเงินคนละครึ่ง แต่ในชั้นพิจารณากลับนำสืบว่า ช. ซื้อที่ดินแปลงนั้น แล้วต่อมา ช. จึงขายที่ดินดังกล่าวครึ่งหนึ่งให้จำเลย ดังนี้ เป็นเรื่องนอกประเด็น ศาลย่อมไม่รับวินิจฉัย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๙๙/๒๕๑๘)*.

ข้อสังเกต

สำหรับ *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๙๗/๒๕๐๖* ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่จำเลยสืบ เพราะจำเลยสืบต่างไปจากที่จำเลยให้การ ต่างกับการที่ศาลไม่เชื่อพยานหลักฐาน

ตามที่นำสืบ เช่น ในคดีที่จำเลยขาดนัดพิจารณา ศาลสืบพยานโจทก์หมดแล้ว อาจไม่เชื่อพยานหลักฐานตามที่โจทก์นำสืบ และพิพากษายกฟ้องโจทก์ก็ได้ ในคดีนี้ ถ้าโจทก์สืบตามที่โจทก์ฟ้อง และจำเลยสืบตามที่จำเลยต่อสู้ ถ้าศาลไม่เชื่อพยานหลักฐานตามที่จำเลยนำสืบ และ เชื่อโจทก์ ศาลย่อมพิพากษาว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์ตามที่โจทก์ฟ้องได้.

การนำสืบถึงเรื่องที่นอกเหนือจากเรื่องที่พิพาท.

การนำสืบถึงเรื่องที่นอกเหนือจากเรื่องที่พิพาทตามข้ออ้าง และ ข้อเถียงในฟ้อง และ คำให้การ ย่อมรับฟังไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๖/๒๔๘๙ โจทก์ฟ้องว่า ได้ซื้อที่ดินตามโฉนดที่ระบุไว้ และ ปกครองมากว่า ๑๐ ปี ขอให้ศาลแสดงว่า ที่ตามโฉนดนั้นเป็นของโจทก์ ดังนี้ ศาลไม่พิจารณาถึงที่นอกโฉนดด้วย เพราะนอกฟ้อง และ คดีไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ที่ตรงนั้นเป็นของโจทก์หรือมิใช่.

การนำสืบถึงข้ออ้างหรือข้อเถียงอันเกิดขึ้นใหม่ในภายหลัง.

การนำสืบถึงข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงอันเกิดขึ้นใหม่ในภายหลัง โดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง หรือ คำให้การ ย่อมรับฟังไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๘๓/๒๔๙๙ โจทก์ฟ้องคดีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของจำเลย (กรมตำรวจ) ที่สั่งยกคำร้องของโจทก์ เพราะว่าโจทก์มิได้มีสัญชาติไทย และ ให้โจทก์เดินทางออกนอกราชอาณาจักรไทย และ ขอให้มีคำสั่งแสดงว่าโจทก์เป็นไทยมีสัญชาติไทย ระหว่างพิจารณา พรบ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖ ออกใช้บังคับ จำเลยจึงขอให้ศาลฎีกาหยิบยกประเด็นตามข้อแถลงของจำเลย ที่ให้ชี้ขาดว่า โจทก์ขาดจากสัญชาติไทย เพราะเคยรับใบสำคัญประจำคนต่างด้าวตาม พรบ. ฉบับดังกล่าว ดังนี้ ยังไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยในชั้นนี้ เพราะขณะฟ้องคดีนี้ พรบ.ฉบับนั้นยังไม่ได้ใช้ เพิ่งประกาศใช้ภายหลัง และ ประเด็นมีเพียงว่า โจทก์เป็นคนสัญชาติไทยโดยเกิดในประเทศไทยจริงหรือไม่ ส่วนข้อที่ว่า โจทก์เคยรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวย่อมขาดจากสัญชาติไทยตาม พรบ. ที่ประกาศใช้ภายหลังนั้น เป็นกรณีที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีกฎหมายซึ่งออกใช้ภายหลัง.

การนำสืบนอกประเด็นที่ตกลงกัน.

การนำสืบในข้อที่นอกเหนือประเด็นที่คู่ความตกลงกันนำสืบ ย่อมรับฟังไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๑๒/๒๔๙๘ คู่ความตกลงกันสืบข้อเท็จจริงในประเด็นเพียงข้อเดียวว่า โจทก์ได้ชำระเงินค่าไถ่ถอนให้แก่บิดาจำเลยแล้วหรือยัง ดังนี้ ข้อที่โจทก์กล่าวอ้างว่า จำเลยทราบว่าโจทก์รบกวนสิทธิ์เกิน ๑ ปี จำเลยย่อมขาดสิทธิในที่พิพาทนั้น จึงเป็นเรื่องนอกประเด็น ที่ตกลงกันไว้.

การนำสืบถึงมูลเหตุอื่น.

การนำสืบถึงมูลเหตุอันไม่ใช่หรือขัดกับมูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งข้ออ้าง หรือข้อเถียงอันเป็นประเด็นข้อพิพาท ย่อมรับฟังไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๕๖/๒๕๑๐ จำเลยต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความ โจทก์ฟ้องเพิ่มเติมว่า จำเลยรับสภาพหนี้โดยชำระหนี้ ๒ คราว พ.ศ. ๒๕๐๔ และ ๒๕๐๕ โจทก์จะนำสืบว่าได้ชำระหนี้ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ และก่อนนั้นเรื่อย ๆ มาอีกไม่ได้ นอกประเด็นที่โจทก์ตั้งไว้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๔/๒๔๘๕ ในคดีเรื่องซื้อของเชื่อ การที่โจทก์นำสืบถึงการซื้อเชื่อครั้งก่อนมาด้วยนั้น ไม่ทำให้การนำสืบในประเด็นที่ฟ้องรับฟังไม่ได้.

การนำสืบรายละเอียดที่แตกต่างกับข้ออ้างข้อเถียง.

การนำสืบในรายละเอียดซึ่งแตกต่างกับรายละเอียดของเรื่องที่พิพาทตามข้ออ้างและข้อเถียงในคำฟ้องและคำให้การ รับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๖๔/๒๔๘๗ ในข้อที่ว่าสามีหรือภรรยามีสินเดิมหรือไม่นั้น แม้จะได้ความว่า สินเดิมเป็นคนละชนิดกับที่โจทก์ระบุมาในฟ้อง ก็รับฟังได้ นอกจากนี้โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๖/๒๔๙๗.*

การนำสืบต้นฉบับพยานเอกสารซึ่งขัดกับสำเนาท้ายฟ้อง.

การนำสืบต้นฉบับตามเอกสารที่คู่ความอ้างส่ง ซึ่งขัดกับสำเนาพยานเอกสารท้ายฟ้อง แต่สอดคล้องกับข้ออ้างในคำฟ้อง โดยที่จำเลยมิได้คัดค้านความถูกต้องแท้จริง ย่อมรับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๙๕/๒๕๑๑ แม้สำเนาสัญญาค้ำประกันท้ายฟ้องขาดข้อความที่ว่า ผู้ค้ำประกันยอมรับผิดในการที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้ผัดผ่อนเวลาชำระหนี้ ไม่ตรงกันกับต้นฉบับ ซึ่งมีข้อความดังกล่าว เมื่อโจทก์อ้างว่าส่งต้นฉบับเป็นพยาน จำเลยมิได้โต้แย้งคัดค้านความถูกต้องแท้จริง ศาลย่อมรับฟังต้นฉบับสัญญาค้ำประกันได้ ไม่เป็นการนอกประเด็นในคำฟ้อง เพราะคำฟ้องก็มีข้ออ้าง ให้จำเลยต้องรับผิดในฐานผู้ค้ำประกันอยู่แล้ว.

๒. การแถลงรับของคู่ความ.

ก. ข้ออ้างที่ไม่ชัดเจนของโจทก์ซึ่งจำเลยก็ได้ยอมรับแล้ว ย่อมรับฟังได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๕/๒๕๐๐ ตามฟ้องของโจทก์อ้างว่า โจทก์มีกรรมสิทธิ์ในที่บ้าน ซึ่งจำเลยมิได้ปฏิเสธประกอบกับคำรับรองของจำเลยว่า เป็นที่บ้านนานมาแล้ว ทั้งกระชับความให้แน่นแฟ้นว่า เป็นที่บ้านตามกฎหมายด้วย โดยมิได้วางข้อยกเว้นเป็นอย่างอื่น ดังนี้ ศาลย่อมฟังว่า เป็นที่บ้านตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ ๔๒ ได้.

ข. ข้ออ้างของคู่ความฝ่ายหนึ่ง อ้างถึงข้อเท็จจริงในรายงานกระบวนพิจารณาในอีกคดีหนึ่ง โดยที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รับโดยชัดแจ้ง ย่อมรับฟังไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๘/๒๔๙๑ จำเลยให้การว่า ที่ดินที่โจทก์ฟ้อง โจทก์จำเลยได้ทำการประนีประนอมยอมความกัน โดยศาลจดรายงานไว้เป็นหลักฐานในคดีหนึ่งแล้ว ในวันชี้สองสถาน โจทก์รับว่า ที่ดินที่ฟ้องเป็นรายเดียวกับที่ยื่นคำร้องคัดค้านไว้ต่อศาลในคดีที่จำเลยอ้างจริง ดังนี้ ศาลจะฟังความตามที่จำเลยอ้างว่า คดีนี้มีประเด็นอย่างเดียวกับคดีก่อน และ โจทก์จำเลยได้ประนีประนอมยอมความกันแล้วไม่ได้ เพราะโจทก์มิได้แถลงรับ ทั้งคดีที่กล่าวอ้างก็ยังไม่มีคู่ความใดอ้างสำนวนเป็นพยาน.

ค. เรื่องที่คู่ความรับต่างกับประเด็นที่พิพาท จะนำมาเป็นข้อวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทไม่ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๔๐/๒๔๘๗ จำเลยรับว่า เป็นคนต่างด้าว จะมีชื่อในทะเบียนรถยนต์ไม่ได้ ดังนี้ ศาลจะฟังว่า ทางราชการห้ามไม่ให้รับโอนรถยนต์ยังไม่ได้.

๓. การชี้ขาดตัดสินคดีต้องเป็นไปตามประเด็นข้อพิพาทที่กำหนดไว้.

การตัดสินชี้ขาดคดี ศาลต้องชี้ขาดตัดสินคดีไปตามประเด็นข้อพิพาท ที่ศาลนั้นเองได้กำหนดไว้แล้ว และ ต้องไม่ชี้ขาดตัดสินคดีนอกฟ้องนอกประเด็น.

ก. การชี้ขาดตัดสินคดีที่ไม่นอกฟ้องไม่นอกประเด็น.

การชี้ขาดตัดสินคดีตามประเด็นในคำฟ้องและคำให้การ.

การชี้ขาดตัดสินคดี ย่อมทำได้เฉพาะแต่ในประเด็นที่คู่ความอ้างอิงยกขึ้นเป็นข้อหา และ ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา ตามที่ปรากฏในคำฟ้อง และ คำให้การเท่านั้น.

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา

ในคดีแพ่ง ศาลจำต้องพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะแต่ในข้อประเด็นที่คู่ความอ้างอิงยกขึ้นเป็นสภาพแห่งข้อหา และ ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาอันปรากฏตามฟ้อง และ คำให้การเท่านั้น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๒๕/๒๕๐๓)*; ปรากฏจากฟ้อง และ กระบวนพิจารณา โจทก์ประสงค์เพียงขอห้ามจำเลยไม่ให้เกี่ยวข้องแก่ทรัพย์มรดก โดยอ้างว่า จำเลยไม่ใช่บุตรของเจ้ามรดก ดังนี้ ไม่มีประเด็นเรื่องแบ่งมรดก ศาลจึงไม่พิพากษาให้แบ่งกันในชั้นนี้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๐/๒๕๐๑)*; โจทก์ฟ้องว่าจำเลยชวนออกเงินเข้าหุ้นคนละเท่า ๆ กัน ไปไถ่ถอนที่ดินพิพาท เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามฟ้อง และไม่ปรากฏว่า ข้อเท็จจริง หรือ พฤติการณ์เป็นอย่างอื่น ก็ต้องถือว่าโจทก์ออกเงินไปโดยประสงค์จะเป็นเจ้าของที่พิพาทตามส่วน โจทก์จึงเป็นเจ้าของที่ดินที่พิพาทร่วมกับจำเลย การที่โจทก์จะได้เป็นทายาทของบิดามารดาจำเลยหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องวินิจฉัยในคดีนี้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๓/๒๕๐๑)*; ผู้ร้องร้องว่า การที่จำเลยไปทำนิติกรรมกู้เงินโจทก์ ผู้ร้องมิได้มีส่วนรู้เห็นด้วย และ มิได้ให้สัตยาบันรับรองการกู้เงินรายนี้ และผู้ร้องได้บอกล้างนิติกรรมรายนี้แล้ว ผู้ร้องมิได้กล่าวอ้างเลยว่า หนี้รายนี้ไม่ใช่หนี้ร่วม และที่โจทก์ให้การคัดค้าน โจทก์ก็ไม่ได้โต้แย้ง หรือ กล่าวแก้ว่า ผู้ร้องได้ร่วมรู้เห็นในการกู้ยืมรายนี้ หรือ กล่าวแก้ว่า หนี้รายนี้เป็นหนี้ร่วมที่ผู้ร้องจะต้องรับผิดร่วมด้วย ดังนี้ หนี้รายนี้จะเป็นหนี้ร่วมหรือไม่ ทั้งสองฝ่ายหาได้ยกขึ้นมาเป็นข้อกล่าวอ้าง หรือ เป็นข้อต่อสู้แต่อย่างใดไม่ จึงไม่มีประเด็นที่ศาลจะวินิจฉัย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๔๘/๒๕๑๐)*; ฟ้องของ

โจทก์ตั้งประเด็นขอแบ่งสินสมรส โดยอ้างว่า ทุกฝ่ายไม่มีสินเดิมด้วยกัน มิได้ตั้งประเด็นเป็นเรื่องมรดก ศาลฎีกาย่อมไม่วินิจฉัยฎีกาโจทก์ที่ขอให้แบ่งสินสมรสจากภาคมรดกให้แก่โจทก์ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๑๐/๒๕๑๕)*; โจทก์พ้องขอแบ่งมรดก โดยกล่าวว่าโจทก์เป็นบุตรของ บ. มีสิทธิรับมรดกแทนที่ บ. ศาลกะประเด็นไว้ว่า โจทก์เป็นบุตรของ บ. หรือไม่ เมื่อพิจารณาได้ความว่า โจทก์เป็นบุตรของ บ. ที่ บ. รับรองแล้ว ศาลมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดว่า โจทก์มีสิทธิรับมรดกแทนที่ บ. ได้ ไม่เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๖/๒๕๑๘)*; โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ลูกจ้างของจำเลยที่ ๒ ได้กระทำละเมิดในทางการที่จ้าง เมื่อทางการพิจารณาได้ความว่า ลูกจ้างของจำเลยที่ ๒ ขับรถของจำเลยที่ ๒ ในทางการที่จ้างโดยประมาท ชนรถของโจทก์เสียหาย จำเลยที่ ๒ซึ่งเป็นฝ่ายนายจ้างก็ต้องร่วมรับผิด แม้จะฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ขับรถนั้นก็ตาม ศาลย่อมพิพากษาให้จำเลยที่ ๒ รับผิดได้ หานอกฟ้องนอกประเด็นไม่ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๕๗/๒๕๑๙)*.

การชี้ขาดตัดสินคดีตามคำท้า หรือ ข้อตกลง.

การชี้ขาดตัดสินคดีไปตามคำท้า หรือ ข้อตกลง ในประเด็นย่อมทำได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๙/๒๕๑๑ ในคดีฟ้องเกี่ยวกับทรัพย์มรดก โดยโจทก์อ้างว่า เจ้ามรดกมิได้ทำพินัยกรรมทรัพย์สินใด ๆ ไว้ หากจำเลยมี ก็เป็นพินัยกรรมปลอม ในวันชี้สองสถาน คู่ความแถลงต่อศาลว่า คู่ความตกลงขอให้ศาลตัดสินประเด็นเดียวว่าพินัยกรรมตามที่จำเลยอ้างเป็นพินัยกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังนี้ ย่อมหมายถึงประเด็นที่คู่ความโต้เถียงกันก่อนว่า เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมหรือไม่นั่นเอง ที่คู่ความนำสืบพยานหลักฐานในประเด็นที่ว่า เจ้ามรดกทำพินัยกรรมหรือไม่ จึงอยู่ในประเด็นคำท้าที่คู่ความพิพาทโต้เถียงกัน หาใช่เป็นการสืบนอกประเด็นคำท้าไม่ และ ที่ศาลวินิจฉัยพยานหลักฐานของคู่ความในประเด็นข้อนี้ ก็ถือได้ว่า เป็นการวินิจฉัยตามประเด็นคำท้า มิใช่นอกประเด็นคำท้าเช่นเดียวกัน.

นอกจากนี้ โปรดดู *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๔๑/๒๕๐๖*.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๘๔/๒๕๑๕ เดิมคดีมีประเด็นว่ามรดกรายนี้มีพินัยกรรมหรือไม่ พินัยกรรมนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่กับประเด็นอื่นอีก ๒ ข้อ ครั้นเมื่อกองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจแจ้งผลการพิสูจน์มาว่า เชื่อได้ว่าลายมือชื่อที่เขียน และลายมือชื่อในพินัยกรรมเป็นของเจ้ามรดกแล้ว คู่ความต่างยอมรับว่าไม่มีอะไรที่จะต้องนำสืบกันต่อไป คงขอให้ศาลวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเพียงว่า พินัยกรรมนั้นสมบูรณ์โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เท่านั้น แล้วให้ศาลพิพากษาไปตามรูปคดีดังนี้ เห็นได้ว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายต่างสละประเด็นอื่น รวมทั้งประเด็นที่ว่ามรดกรายนี้มีพินัยกรรมหรือไม่แล้ว การที่โจทก์อุทธรณ์ฎีกาว่าพินัยกรรมฉบับนี้เป็นเพียงร่างพินัยกรรม ยังไม่ได้ทำพินัยกรรมตัวจริงขึ้นเลย ก็เท่ากับอุทธรณ์ฎีกาว่ามรดกรายนี้ไม่มีพินัยกรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่คู่ความสละแล้วนั่นเอง โจทก์จึงไม่มีสิทธิยกประเด็นข้อนี้ขึ้นกล่าวอ้างได้อีก.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๐๐/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากนาพิพาท ซึ่งอ้างว่าเป็นของโจทก์โดย ส. ยกให้ และเรียกค่าเสียหายด้วย จำเลยให้การต่อสู้ว่า ส. ไม่ได้ยกให้โจทก์ ระหว่างสืบพยาน คู่ความตกลงท้ากันว่า ถ้าโจทก์สาบานได้ว่า ส. ยกนาพิพาทให้โจทก์ จำเลยยอมแพ้คดี ถ้าโจทก์ไม่ยอมสาบาน โจทก์ยอมแพ้คดี โจทก์สาบานตามคำท้าแล้ว จำเลยจึงต้องยอมแพ้คดีทั้งหมด รวมทั้งต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ตามฟ้องด้วย และจำเลยไม่อาจอ้างได้ว่า ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควร.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๑/๒๕๑๘ โจทก์จำเลยร่วมกันแถลงต่อศาลขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า สัญญาขายฝากที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นโมฆะหรือไม่ เพื่อถือเป็นข้อแพ้ชนะ คำว่าสัญญาขายฝากที่โจทก์นำมาฟ้องนั้น ย่อมหมายความรวมถึงข้อความทั้งหลายในสัญญาขายฝากนั้น เมื่อในสัญญาขายฝากนั้น มีข้อความว่า และจะได้ไปจดทะเบียน ณ ท้องที่ว่าการอำเภอในวันที่กำหนดไว้ ข้อความดังกล่าวจึงรวมอยู่ในสัญญาที่เรียกว่าสัญญาขายฝากที่โจทก์จำเลยขอให้ศาลวินิจฉัยว่าเป็นโมฆะหรือไม่ด้วย เมื่อศาลหยิบยกข้อความดังกล่าวมาวินิจฉัยและชี้ขาดว่าสัญญาขายฝากที่โจทก์นำมาฟ้องมีลักษณะเป็นสัญญาจะขายฝาก ไม่เป็นโมฆะ จึงเป็นการวินิจฉัยตามประเด็นที่โจทก์จำเลยร่วมกันแถลงขอให้ศาลชี้ขาดแล้ว จำเลยจะอ้างว่า โจทก์จำเลยขอให้ศาลวินิจฉัยเฉพาะในข้อที่ว่าสัญญา

ที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นเป็นสัญญาขายฝากแต่ไม่ได้จดทะเบียนจะเป็นโมฆะหรือไม่เท่านั้นหาได้ไม่.

การชี้ขาดตัดสินคดีตามคำรับของคู่ความ.

การชี้ขาดตัดสินคดีไปตามที่คู่ความรับกัน ถึงแม้ว่าข้อที่รับกันจะขัดกับประเด็นตามฟ้อง หรือ คำให้การก็ตาม ย่อมทำได้ โดยถือว่าเป็นคดีแพ่ง ย่อมแล้วแต่คู่ความตกลงกันเป็นสำคัญ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๖/๒๔๙๙ คดีพิพาทเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน โจทก์กล่าวในฟ้องว่ามีเนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่เศษ แม้ความจริงปรากฏต่อมาว่ามี ๔ ไร่เศษ แต่คู่ความก็รับกันว่าที่พิพาทคือ ๔ ไร่เศษนั้น และศาลสั่งให้เสียค่าขึ้นศาลครบจำนวนที่ดินแล้ว ศาลย่อมมีคำพิพากษาถึงที่ ๔ ไร่เศษนั้นได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๐/๒๕๑๑ ผู้รับจำนองฟ้องขอให้ผู้จำนองไถ่ถอนจำนอง ผู้จำนองให้การว่า ผู้รับจำนองไม่ได้บอกกล่าวบังคับจำนอง วันชี้สองสถานคู่ความแถลงรับว่ายินดีไถ่ถอนการจำนอง เพียงแต่โต้เถียงกันเรื่องจำนวนเงินที่จะไถ่ถอน ดังนี้ ถือว่าคู่ความไม่ติดใจโต้เถียงเรื่องการบังคับจำนอง เมื่อศาลชี้ขาดถึงจำนวนเงินที่ต้องชำระกันก็ชอบที่จะพิพากษาบังคับจำนองไปได้.

การชี้ขาดตัดสินคดีในวัตถุที่แตกต่างจากคำฟ้อง และ คำให้การ.

การชี้ขาดตัดสินคดีในวัตถุที่แตกต่างกับวัตถุแห่งการพิพาทตามคำฟ้องและคำให้การ แต่ผลแห่งการวินิจฉัยไม่แตกต่างกัน ย่อมทำได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๐๘/๒๕๐๙ โจทก์ฟ้องขอแบ่งครึ่งที่ดินมรดกของ ส. รวม ๓ แปลง เฉพาะที่ดินแปลงอันดับ ๓ ได้ความว่าจำเลยขายไปก่อนโจทก์จึงไม่ติดใจว่ากล่าว คงพิพาทกันเฉพาะที่ดินแปลงอันดับ ๑ เนื้อที่ ๗ ไร่ ๓ งาน ๒๐ วา อันดับ ๒ เนื้อที่ ๖ ไร่ ๓ งาน ๘๔ วา ซึ่งมีราคาแปลงละ ๔,๐๐๐ บาท เท่านั้น ฉะนั้น ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้โจทก์จำเลยได้รับที่ดินพิพาทซึ่งมีราคาเท่ากัน คนละแปลงตามที่ได้แบ่งกันครอบครองเป็นส่วนสัดนั้น จึงเท่ากับโจทก์ได้รับมรดกเพียงครึ่งหนึ่ง ไม่เป็นการนอกประเด็นและเกินคำขอของโจทก์.

การชี้ขาดตัดสินคดีโดยอาศัยเหตุผลตามทางพิจารณา.

การชี้ขาดตัดสินคดีไป โดยอาศัยเหตุผลตามทางพิจารณาอันแตกต่างกับเหตุผลตามประเด็นแห่งข้ออ้าง หรือ ข้อเถียง แต่ไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงประเด็นแห่งข้ออ้างหรือ ข้อเถียงนั้น ย่อมทำได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๗/๒๔๙๑ โจทก์พ้องขอแบ่งมรดกของบิดา จำเลยต่อสู้ว่าทรัพย์ที่ขอแบ่ง มารดาจำเลยได้มาทางบรรพบุรุษของมารดาจำเลย ดังนี้เท่ากับต่อสู้ว่าทรัพย์รายนี้ไม่ใช่มรดกของบิดาโจทก์นั้นเอง ฉะนั้นเมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าเดิมเป็นของบิดาโจทก์ แต่บิดาโจทก์สละให้เป็นของมารดาจำเลยและจำเลยแล้ว ศาลก็ตัดสินให้จำเลยชนะคดีได้ ไม่เป็นการนอกประเด็นข้อต่อสู้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๗/๒๕๑๖ โจทก์บรรยายฟ้องว่า เจ้าของที่ดินเป็นผู้สร้างทางพิพาทเพื่อเป็นทางเข้าออกสำหรับที่ดินทุกแปลงที่เจ้าของเดิมแบ่งแยกขาย และโจทก์ได้ใช้ทางนี้ตลอดมา เป็นเวลานานกว่า ๑๐ ปี จึงกลายสภาพเป็นทางภารจำยอม เป็นการบรรยายถึงสิทธิของโจทก์ที่จะใช้ทางพิพาทได้โดยไม่ให้จำเลยปิดกั้น ฉะนั้น แม้ข้อเท็จจริงตามทางพิจารณาจะได้ความว่าเจ้าของที่ดินเดิมอุทิศทางพิพาทให้เป็นทางสาธารณะ ไม่เป็นการนอกฟ้องนอกประเด็น.

การใช้ถ้อยคำสำนวนแตกต่างกับที่ใช้ในข้ออ้างข้อเถียง.

การชี้ขาดตัดสินคดีไป โดยใช้ถ้อยคำสำนวนที่แตกต่างกับถ้อยคำสำนวนตามข้ออ้าง หรือ ข้อเถียงในฟ้อง หรือ คำให้การ ย่อมทำได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๘๐/๒๕๑๒ โจทก์บรรยายฟ้องว่า โจทก์ขาดประโยชน์ในการจำหน่าย แต่ศาลวินิจฉัยว่าโจทก์ขายสินค้าได้น้อยลง ดังนี้ ไม่เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น เพราะการขายได้น้อยลง ก็คือขาดประโยชน์ในการจำหน่าย.

ข. การชี้ขาดตัดสินคดีที่นอกฟ้องนอกประเด็น.

การชี้ขาดตัดสินคดีในประเด็นที่คู่ความไม่ได้อ้าง.

การชี้ขาดตัดสินคดีในประเด็นที่คู่ความมิได้อ้างอิงยกขึ้นเป็นสภาพแห่งข้อหาและ ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา อันปรากฏตามฟ้องและคำให้การ ย่อมทำไม่ได้.

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา

พ้องโจทก์ยกเหตุเช่าช่วงเป็นข้ออ้างขอให้ศาลขับไล่ หาได้ยกเหตุอื่นใดเป็นข้ออ้างไม่ ข้อวินิจฉัยของศาลที่นอกเหนือจากประเด็นเช่าช่วง จึงเป็นการวินิจฉัยนอกพ้องนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๒/๒๕๐๒)*; เมื่อผู้ร้องไม่ได้ตั้งประเด็นว่าได้ครอบครองเป็นส่วนสัดมาเกิน ๑๐ ปี จนได้กรรมสิทธิ์ในส่วนที่ครอบครอง แต่ศาลไปวินิจฉัยว่าผู้ร้องครอบครองมาเกิน ๑๐ ปี ได้กรรมสิทธิ์มาโดยทางครอบครองปรปักษ์ ตาม ปพพ. มาตรา ๑๓๘๒ ดังนี้ย่อมเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๖๖ /๒๕๐๖)*; พ้องโจทก์อ้างว่าโจทก์เป็นเจ้าของที่ดินราชพัสดุแปลงพิพาท จำเลยเช่าปลูกบ้านในที่ดินแปลงนี้จากผู้แทนโจทก์ จำเลยต่อสู้ว่าที่ดินที่จำเลยปลูกบ้านไม่ใช่ของโจทก์ อยู่นอกเขตที่ดินราชพัสดุของโจทก์ และ ไม่ได้เช่าจากโจทก์ ประเด็นที่จะต้องพิจารณาคือ ที่พิพาทเป็นที่ดินของโจทก์หรือไม่ การที่ศาลวินิจฉัยว่าถึงแม้เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่านอกเขตที่ดินราชพัสดุ โจทก์ก็มีอำนาจพ้องเพราะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โจทก์มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินของแผ่นดิน จึงเป็นการพิพากษาคดีเกิน หรือ นอกไปจากที่ปรากฏในคำพ้อง *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๐/๒๕๐๙)*; คดีพิพาทกันในระหว่างทายาทว่า จำเลยมีสิทธิขอแบ่งมรดกหรือไม่ โจทก์ก็พ้องเอาทรัพย์มรดกส่วนของ ค. ๑ ใน ๓ ตามที่ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในโฉนด ประเด็นในคดีจึงมีเฉพาะเรื่องทรัพย์มรดกของ ค. มิได้พิพาทกับเจ้าของร่วมว่า ค. เจ้ามรดกหรือโจทก์มีกรรมสิทธิ์หนึ่งในสาม หรือตามอาณาเขตที่ครอบครอง ศาลจะพิพากษานอกพ้องไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕ /๒๕๑๐)*; โจทก์ตั้งประเด็นพ้องเลิกสัญญาโดยอาศัยเหตุจำเลยผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่าให้โจทก์ศาลหยิบยกสัญญาเช่าข้ออื่นมาเป็นเหตุวินิจฉัยขับไล่จำเลยไม่ได้ เป็นการนอกประเด็นที่โจทก์กล่าวในพ้อง *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๖๙/๒๕๑๐)*; จำเลยพ้องแย้งว่าที่ดิน และ เรือนพิพาทเป็นของจำเลย จำเลยขอให้โจทก์ออกไปเพื่อจะให้ผู้อื่นเช่า แต่โจทก์ไม่ยอมออก ทำให้จำเลยเสียหายขาดค่าเช่าที่ควรจะได้ ดังนี้พ้องแย้งของจำเลยไม่มีประเด็นจะวินิจฉัยว่า จำเลยมีสิทธิเรียกร้องให้โจทก์แบ่งดอกผลของที่ดินและเรือนพิพาทที่โจทก์ได้มาให้แก่จำเลยตามส่วนที่จำเลยมีอยู่ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๖๖/๒๕๑๐)*;

โจทก์พ้องขอให้แสดงว่า โจทก์มีสิทธิครอบครองในที่ดินมือเปล่า และห้ามมิให้จำเลยเกี่ยวข้อง จำเลยมิได้ต่อสู้เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินศาลจะตัดสินในเรื่องกรรมสิทธิ์ไม่ได้ เพราะนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๙/๒๔๙๐)*; การตั้งผู้จัดการจะเป็นการถูกต้องหรือไม่ ถ้าคู่ความไม่โต้เถียงศาลก็ไม่ต้องวินิจฉัย เพราะนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๕/๒๔๘๖)*; โจทก์พ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรม อ้างสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์ไม่สำคัญผิด มิได้โต้เถียงว่าโจทก์ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จึงไม่มีประเด็นที่ศาลจะวินิจฉัยในข้อนี้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๑๐/๒๕๐๐)*; โจทก์พ้องเรียกบ้านพิพาทโดยอ้างกรรมสิทธิ์ตามพินัยกรรมของบิดาโจทก์ จำเลยต่อสู้ว่าได้ซื้อบ้านพิพาทไว้จากบิดาโจทก์ มิได้ต่อสู้อ้างเหตุว่าจำเลยเป็นภรรยาทายาทผู้รับมรดกของบิดาโจทก์อันเป็นประเด็นเกี่ยวกับอายุความพ้องเกิน ๑ ปี เช่นนี้ คดีไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับอายุความมรดก เพราะคนภายนอกยกอายุความมรดกขึ้นต่อสู้ไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๐๘/๒๕๐๒)*; เมื่อจำเลยมิได้ให้การต่อสู้ถึงเรื่องการได้สิทธิครอบครองหรือได้ปลูกสร้างอาคารรุกล้ำที่ดินของโจทก์โดยสุจริตแต่อย่างใด คดีจึงไม่มีประเด็น ที่ศาลจะต้องวินิจฉัยถึงเรื่องจำเลยได้สิทธิจากการครอบครองหรือไม่ หรือจำเลยได้รุกล้ำที่ดินของโจทก์โดยสุจริตหรือไม่ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๒/๒๕๐๒)*; โจทก์พ้องว่าได้ซื้อที่ดินตามโฉนดที่ระบุไว้ และปกครองมากว่า ๑๐ ปี ขอให้ศาลแสดงว่าที่ตามโฉนดนั้นเป็นของโจทก์ ดังนี้ศาลไม่พิจารณาถึงที่นอกโฉนดด้วย เพราะนอกพ้อง และคดีไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ที่ตรงนั้นเป็นของโจทก์หรือมิใช่ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๖/๒๔๘๗)*.

การชี้ขาดตัดสินคดีนอกคำท้าหรือข้อตกลง.

ศาลจะชี้ขาดตัดสินคดีโดยมิได้เป็นไปตามประเด็นที่คู่ความทุกฝ่ายท้าหรือตกลงกันไม่ได้.

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา

เมื่อคู่ความตกลงประเด็นกันในรายงานกระบวนพิจารณาแล้ว ศาลจะย้อนไปถือตามประเด็นในฟ้องและคำให้การอีกไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๘/๒๔๘๐)*; คู่ความ

ตกลงให้ถือผู้เขียนสัญญาเป็นพยานร่วม และให้ถือคำเบิกความเป็นการชี้ขาดข้อแพ้ชนะ ดังนี้เป็นการตกลงที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ไม่ต้องวินิจฉัยถึงว่าทำสัญญาอย่างไร เป็นสัญญาที่ใช้ได้ตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งเป็นการนอกคำท้าของคู่ความ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๓/๒๔๘๔)*; โจทก์พ้องหย่าและแบ่งสินสมรส จำเลยตัดพ้องว่าได้ทำหนังสือหย่าขาดและแบ่งทรัพย์กันเสร็จสิ้นไปแล้ว ระหว่างพิจารณาโจทก์จำเลยแถลงรับต่อศาลว่าได้หย่าขาดกันแล้ว ขอให้ศาลพิจารณาว่าโจทก์มีสินเดิมหรือไม่ มีสินสมรสที่จะต้องแบ่งกันเท่าใด ดังนี้ ศาลจะชี้ขาดว่าโจทก์จำเลยได้แบ่งทรัพย์กันไปตามหนังสือหย่าแล้วไม่ได้ โดยถือได้ว่าจำเลยสละข้อต่อสู้ข้อนี้แล้ว *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๖/๒๔๘๘)*; โจทก์พ้องว่าได้ทำสัญญาแบ่งที่ดินกับจำเลย แล้วจำเลยบุกรุกส่วนของโจทก์ขอให้ห้ามและแบ่งแยกโฉนด จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์เป็นภรรยา ในที่สุดคู่ความตกลงขอให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อเดียวว่า สัญญานั้นสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่ ดังนี้ ย่อมหมายความเมื่อสัญญาใช้ได้แล้ว ก็ต้องบังคับตามสัญญานั้นด้วย แต่การแบ่งแยกโฉนดไม่มีสัญญาและไม่มีคำท้า ศาลให้แบ่งแยกโฉนดด้วยไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๕/๒๔๙๐)*; การที่คู่ความตกลงกันสืบข้อเท็จจริงในประเด็นเพียงข้อเดียวว่า โจทก์ได้ชำระเงินค่าไถ่ถอนที่ดินให้บิดาจำเลยหรือยังเป็นข้อแพ้ชนะ นั้น จึงมีข้อที่วินิจฉัยเฉพาะข้อที่ตกลงกันไว้เพียงข้อเดียวเท่านั้น ส่วนข้อที่โจทก์กล่าวอ้างว่า จำเลยทราบว่าโจทก์รบกวนสิทธิตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๔๙๕ แล้วเพิกเฉยไม่จัดการพ้องร้อง เพื่อปลดเปลื้องการรบกวนภายใน ๑ ปี จำเลยย่อมขาดสิทธิในที่พิพาทนั้น เป็นเรื่องที่จะพังข้อเท็จจริงว่าอย่างไร หาใช่เป็นข้อกฎหมายดังโจทก์อ้างไม่ และเป็นเรื่องนอกประเด็นที่ตกลงกันไว้ ศาลไม่จำต้องวินิจฉัย *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๑๒/๒๔๙๘)*; คู่ความตกลงกันในชั้นชี้สองสถานว่ามีประเด็นข้อเดียว ดังนี้ศาลพิพากษาคดีไปในเฉพาะประเด็นที่คู่ความตกลงกันไว้เท่านั้น ศาลย่อมไม่พิจารณาถึงประเด็นอื่น ซึ่งถึงแม้จะปรากฏอยู่ในคำคู่ความก็ตาม เพราะคู่ความตกลงกันแล้วว่าประเด็นอื่นนั้นเป็นอันไม่ได้เถียงกัน *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๕๙/๒๕๐๐)*; การที่คู่ความตกลงท้ากันต่อหน้าศาล ขอให้ถือเอาผลคำพิพากษาในคดีอาญาแต่เพียงว่าโจทก์ถูกกระสุนปืนของจำเลยหรือไม่เป็นข้อแพ้ชนะกันนั้น หาขัดต่อกฎหมายไม่ ฉะนั้น เมื่อศาลพังข้อเท็จจริงว่าโจทก์ถูกกระสุนปืนที่จำเลยยิง จำเลยก็ต้องแพ้คดีตามคำท้านั้น ส่วนคำพิพากษาอาญาที่พังต่อไปว่า

การกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ ไม่เป็นความผิดนั้น เป็นการนอกเหนือคำท้า จึงไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยถึง *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๓๖/๒๕๐๗)*; การที่คู่ความตกลงท้ากันเป็นข้อแพ้ชนะแล้วนั้นเป็นการรับข้อเท็จจริงกันในคาลประการหนึ่งโดยมีเงื่อนไข คู่ความจะมาโต้แย้งแก้ไขใหม่ในคราวหลังไม่ได้ *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๗๙-๑๕๘๐/๒๕๐๐)*; คู่ความตกลงสละประเด็นข้ออื่นทั้งหมดคงให้ศาลวินิจฉัยเฉพาะข้อกฎหมายว่า *'โจทก์ไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาท และขณะฟ้องไม่ได้เป็นผู้ครอบครองที่พิพาท โจทก์จะมีอำนาจฟ้องจำเลยหรือไม่'* ดังนี้ การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าโจทก์เป็นผู้เช่าที่พิพาทมาจากวัด จึงเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๒/๒๕๑๕)*; ตามประเด็นที่คู่ความท้ากันเป็นข้อแพ้ชนะนั้น ถ้าทางพิจารณาไม่ได้ความพอจะวินิจฉัยให้แพ้ชนะกันได้ตามคำท้า ศาลก็ต้องพิจารณาต่อไปตามรูปคดี *(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๕/๒๔๙๙)*.

๔. ประเด็นที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน.

ประเด็นที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้คู่ความจะได้สละประเด็นนั้นแล้ว หากศาลเห็นสมควร ก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ ตาม ปวพ. มาตรา ๑๔๒ (๕).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๙/๒๕๑๕ เรื่องฟ้องซ้ำเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้คู่ความจะตกลงกันขอให้ศาลวินิจฉัยในประเด็นอื่น และสละประเด็นเรื่องฟ้องซ้ำ เมื่อศาลเห็นสมควร ก็ยังมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้.

๖. ตัวอย่างการชี้สองสถาน

(๑) คดีเกี่ยวกับเรื่องละเมิด บุกรุก และเรียกค่าเสียหาย ซึ่งมีฟ้องแย้งและคำให้การแก้ฟ้องแย้ง

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ทั้งสองเป็นเจ้าของร่วมกัน ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินโฉนดที่ ๒๘๒๐ ตำบลพญาไท อำเภอบางกะปิ พระนคร โดยซื้อไว้จาก ก. เมื่อตุลาคม ๒๔๙๐ ได้ชำระราคาค่าตอบแทนโดยสุจริต และ ได้ทำหนังสือสัญญาซื้อขายจดทะเบียนการโอนโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ที่ดินดังกล่าวเฉพาะทิศตะวันตกจดที่ดินเลขที่ ๒๔ โฉนดที่ ๒๘๑๙ ซึ่งบัดนี้เป็นของจำเลย เมื่อโจทก์รับซื้อที่ดินไว้แล้ว โจทก์ได้จัดทะเบียนแบ่งแยกที่ดินโฉนดดังกล่าวนี้ออกอีก ๑๐ แปลง เป็นโฉนดหมายเลขที่ ๕๐๓๙ ถึง ๕๐๔๘ ต่อมาจำเลยได้ทำเขื่อนไม้หน้าที่ดินของจำเลยด้านติดคลองแสนแสบ โดยได้รับอนุญาตจากโจทก์ให้เลยเข้ามาหน้าที่ดินของโจทก์ ยาวประมาณ ๓๒๐ เมตร กว้างประมาณ ๔ เมตร สิ้นเดือนมกราคม ๒๕๐๓ จำเลยได้บุกรุกที่ดินของโจทก์ตามโฉนดที่ ๕๐๔๔, ๕๐๔๕ และ ๕๐๔๖ โดยทำรั้วไม้ลงในที่ดินของโจทก์ ปรากฏตามเส้นดำประในแผนที่สังเขปท้ายฟ้อง ทั้งจำเลยปลูกบ้านล้ำเข้ามาในที่ดินโจทก์อีก ๑ หลัง และกีดกันขัดขวางการครอบครองที่ดินของโจทก์โดยมิชอบ คือ ด้านกว้างทางคลองแสนแสบ และด้านกว้างทางถนนเพชรบุรียาวไปตลอดแนวรวมเป็นเนื้อที่ซึ่งบุกรุกประมาณ ๕๒ ตารางวา ทั้งนี้ โดยจำเลยยึดถือเอามุมเขื่อนที่จำเลยทำไว้หน้าที่ดินของโจทก์เป็นเส้นตรงไปจดถนนเพชรบุรีของจำเลยที่รุกล้ำ และให้จำเลยใช้ค่าเสียหายจนกว่าจำเลยจะรื้อถอนออกไป เป็นเวลาหนึ่งปี เป็นเงิน ๑,๒๔๘ บาท และเดือนต่อไป เดือนละ ๑๐๔ บาท จนกว่าจำเลยจะรื้อถอนออกไป.

จำเลยให้การว่า จำเลยขุดคูใช้เป็นที่เก็บไม้ซุงในที่ดินของจำเลย เอาดินขึ้นทำคันไปจดที่ดินเลขที่ ๒๕ ทางทิศตะวันออก ได้ขุดตั้งแต่คลองแสนแสบทางทิศใต้ขนานเขตที่ดินของโจทก์ไปทางทิศเหนือตลอดที่ดินของจำเลย จำเลยได้ครอบครองที่ดินของจำเลยตามเขตคันดินดังกล่าวโดยความสงบ เปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ ตลอดมาจนทุกวันนี้กว่า ๑๐ ปี ย่อมได้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย ตอนปากคูบรรจบกับคลองแสนแสบ จำเลยได้ทำเขื่อนไว้เพื่อกันตลิ่งพังมิได้บุกรุกที่ดินโจทก์ มิได้ปลูกบ้านรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของโจทก์ โจทก์ทั้งสองจะเป็นเจ้าของร่วมกันในที่ดินโฉนดที่ ๒๘๓๐ ตาม

พ้องหรือไม่ จำเลยขอปฏิเสธและไม่รับรอง โจทก์ได้ขยายเขตที่ดินของจำเลยที่ครอบครองตามแนวเขตคันดิน การรับโอนที่ดินของโจทก์มาไม่สุจริต โจทก์ไม่เสียหายดังพ้อง ขาดสิทธิเรียกร้องเพราะขาดอายุความตามกฎหมาย.

ก่อนชี้สองสถาน ศาลสั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินทำแผนที่วิวาท ครั้นได้แผนที่มาแล้ว โจทก์ยื่นคำร้องขอเพิ่มเติมพ้องว่า ในวันทำแผนที่วิวาท จำเลยนำรังวัดชี้เขตที่ดินทับที่ของโจทก์เพิ่มขึ้นจากที่ได้พ้องไว้แล้ว โดยชี้รุกล้ำเข้าไปในโฉนดที่ ๕๐๔๖, ๕๐๔๗, ๕๐๔๘ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ ๕๗ ตารางวา และบ้านของนายจัง แซ่อึง บริวารจำเลยปลูกรุกล้ำที่ดินโฉนดที่ ๕๐๔๕ ของโจทก์ตามแผนที่สังเขปท้ายคำร้อง จึงขอให้ศาลบังคับจำเลยให้ออกจากที่ดินดังกล่าวด้วย.

จำเลยให้การแก้คำร้องเพิ่มเติมพ้องโจทก์ และ พ้องแย้งว่าไม่ได้รุกล้ำที่ดินโจทก์ บ้านของบริวารจำเลยปลูกอยู่ในที่ดินของจำเลย โจทก์ทำเขื่อนหน้าที่ดินโจทก์ตอนริมคลองแสนแสบรุกล้ำเข้ามาในที่ดินจำเลย และทำรั้วลวดหนามรุกล้ำเข้าไปในที่ดินจำเลยเป็นเนื้อที่ประมาณ ๕๒ ตารางวา และยังทำรั้วลวดหนามรุกล้ำที่ดินจำเลยอีกแห่งหนึ่ง เป็นเนื้อที่ประมาณ ๕๐ ตารางวา บ้านนาย ข. และนาย ค. บริวารโจทก์ปลูกรุกล้ำที่ดินจำเลยปรากฏตามแผนที่วิวาท เจ้าพนักงานที่ดินนำส่งศาลแล้วจึงพ้องแย้งให้โจทก์รื้อเขื่อนไม้ลวดหนามและบ้านออกไปให้พ้นที่ดินของจำเลย กับเรียกค่าเสียหายเดือนละ ๒๐๔ บาท รวม ๓๕ เดือน เป็นเงิน ๗,๑๔๐ บาท และให้โจทก์ชำระค่าเสียหายเดือนละ ๒๐๔ บาท จนกว่าจะรื้อออกไปแล้วเสร็จ.

โจทก์แก้คำพ้องแย้งว่า โจทก์นำชี้ตามเขตโฉนดของโจทก์ และ ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้รุกล้ำที่ดินของจำเลย แต่คงอยู่ในที่ดินของโจทก์ทั้งสิ้น.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

คู่ความรับกันว่า ประเด็นพิพาทมี ๔ ข้อ คือ:

(๑) ที่พิพาทอยู่ในโฉนดของโจทก์ หรือ จำเลย?

(๒) ถ้าอยู่ในโฉนดของโจทก์ จำเลยได้กรรมสิทธิ์มาโดยการครอบครองปรปักษ์ของจำเลยหรือไม่?

(๓) ถ้าจำเลยได้กรรมสิทธิ์มาตามข้อ ๒ โจทก์รับโอนที่ดินนั้นมาโดยสุจริตหรือไม่?

(๔) ค่าเสียหายแต่ละฝ่ายมีสิทธิ์เรียกร้องเพียงใด?

ศาลกำหนดหน้าที่นำสืบให้โจทก์นำสืบก่อน เฉพาะประเด็นข้อ (๑) และ (๔) แล้วให้จำเลยสืบแก้พร้อมกับให้นำสืบในประเด็นข้อ (๒) และ (๓) ด้วย แล้วให้โจทก์สืบแก้ได้อีกครั้งหนึ่ง ส่วนข้อที่จำเลยให้การว่าโจทก์จะเป็นเจ้าของร่วมกันในที่ดินโฉนดเลขที่ ๒๘๒๐ จริงหรือไม่ จำเลยไม่รับรอง และ ขอปฏิเสธนั้น ถ้าในโฉนดมีชื่อโจทก์จริง จำเลยไม่ติดใจต่อสู้ ในข้อนี้.

(๒) คดีเกี่ยวกับเรื่องรุกล้ำที่ราชพัสดุ

โจทก์พ้องว่า จำเลยปลูกสร้างอาคารสามชั้นในที่ดินของจำเลย ซึ่งอยู่ติดกันกับที่ราชพัสดุของโจทก์ โดยอาคารชั้น ๒ และ ชั้น ๓ ทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งจำเลยปลูกสร้างขึ้นนั้นได้ยื่นรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของโจทก์ อันเป็นการรุกล้ำแดนกรรมสิทธิ์ของโจทก์ตลอดมา โดยด้านยาวรุกล้ำเข้ามาในที่ราชพัสดุของโจทก์ ๑๑.๖๐ เมตร และ ด้านกว้างด้านหนึ่งรุกล้ำเข้ามา ๐.๔๕ เมตร และ อีกด้านหนึ่ง ๐.๙๒ เมตร เป็นเนื้อที่รุกล้ำทั้งส่วนกว้าง และ ยาวประมาณ ๑.๘๐ ตารางวา ดังปรากฏตามสำเนาแผนที่แสดงเขตเช่าที่ดินราชพัสดุท้ายฟ้อง โดยจำเลยไม่มีสิทธิ และ อำนาจแต่อย่างใด การที่จำเลยปลูกอาคารรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของโจทก์ เป็นการละเมิดต่อโจทก์ และ เป็นการกีดขวางต่อการก่อสร้างอาคารในที่ดินของโจทก์ เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย และ โจทก์ต้องสงวนรักษาไว้ซึ่งสิทธิแห่งที่ดินราชพัสดุ โจทก์แจ้งให้จำเลยรื้อถอนไปแล้ว แต่จำเลยไม่ปฏิบัติตาม ขอให้จำเลยรื้อถอนอาคารส่วนที่รุกล้ำออกไปจากที่ราชพัสดุ.

จำเลยต่อสู้ว่า เมื่อ ๒๕๐๖ เจ้าของที่ดินแปลงของจำเลยในขณะนั้นได้รื้อสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวแล้วปลูกสร้างอาคารเป็นตึกขึ้นแทน โดยเว้นระยะให้ห่างจากแนวเขตประมาณ ๒ เมตร เพื่อให้มีทางเดิน และ โดยมิได้รื้อฝาไม้รายเดิมออก ส่วนอาคารตั้งแต่ชั้นสองขึ้นไปคงชิดแนวฝาไม้ส่วนเดิมนั้น ต่อมาราว ๒๕๑๐ ฝ่ายโจทก์ได้รื้อสิ่งปลูกสร้าง

ในที่ดินของโจทก์รวมทั้งฝาไม้ร่วมนั้นออกแล้ว ต่อมาปลาย ๒๕๑๑ ได้ทำการปลูกสร้างอาคารตึกหลังใหม่ลงตามแนวเดิมไม่มีการเว้นให้ห่างแนวดังที่ฝ่ายจำเลยกระทำ ก็ทำการปลูกเสร็จเรียบร้อยโดยไม่กีดขวางอะไร และปลูกเสร็จมาเกินกว่า ๑ ปีแล้ว จึงมาฟ้องคดีนี้ จำเลยต่อสู้ว่าที่ดินเป็นทางเดินระหว่างอาคารของโจทก์ และจำเลย มีเนื้อที่ประมาณ ๒ ตารางวา มีราคาประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาทนั้น เป็นที่ดินของจำเลย ซึ่งได้เว้นช่องให้ว่างเป็นทางเดินดังกล่าวมาในคำให้การนี้ จำเลยได้ครอบครองสืบต่อเนื่องจากเจ้าของเดิมด้วยความสงบ เปิดเผย สุจริต และ เจตนาเป็นเจ้าของมาเกินกว่า ๑๐ ปีแล้ว หากจะล่วงล้ำเข้าไปในเขตที่ดินของโจทก์ ก็เป็นการครอบครองได้กรรมสิทธิ์ด้วยอำนาจปรปักษ์ ตาม ปพพ. **มาตรา ๑๓๘๒ โจทก์ไม่มีสิทธิขอให้บังคับตามท้ายฟ้อง ขอให้ยกฟ้อง.**

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

คดีนี้ประเด็นมีว่า จำเลยมีสิทธิในอาคารที่ปลูกสร้างโดยชอบตามกฎหมายดังจำเลยอ้าง จริงหรือไม่? ประเด็นดังกล่าวตกจำเลยนำสืบ เพราะจำเลยกล่าวอ้างว่าไม่ต้องรับผิด จึงให้จำเลยนำสืบประเด็นดังกล่าวก่อน แล้วโจทก์สืบแก้.

(๓) คดีเกี่ยวกับเรื่องฟ้องขับไล่ เพราะผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่า

โจทก์ฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากห้องเลขที่ ๔๔ โดยจำเลยผิดนัด ไม่ชำระเงินค่าเช่าเป็นระยะเวลา ๑๖ เดือน โจทก์ทวงถาม จำเลยผัดผ่อนเรื่อยมา และ โจทก์เรียกค่าเสียหาย.

จำเลยปฏิเสธว่า ไม่ได้เช่า และ ไม่ได้อยู่ในบ้านเลขที่ ๔๔ จำเลยพักอยู่ในบ้านไม่มีเลขที่ ซึ่งปลูกอยู่ในที่ใกล้เคียงกันกับเลขที่ ๔๔ ที่โจทก์นำมาฟ้อง บ้านที่จำเลย และครอบครัวพักอาศัยอยู่เป็นบ้านเอกเทศต่างหากจากบ้านที่โจทก์นำมาฟ้อง โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง บ้านหลังที่โจทก์มาฟ้อง โจทก์ขายให้แก่บิดาจำเลยมา ๒ ปีแล้ว โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องโดยที่บ้านจำเลย และ ครอบครัวพักอาศัยอยู่ไม่มีเลขบ้าน และ ไม่มีทะเบียนบ้าน จำเลยจึงได้อาศัยทะเบียนบ้านเลขที่ ๔๔ ที่โจทก์นำมาฟ้องติดต่อเป็นทางการ เช่น แจ้งบุตรเข้าโรงเรียน โจทก์ได้ตกลงให้จำเลยดัดแปลง และ ซ่อมแซมใหม่ทั้งหมด เป็นบ้านไม้มุง

สังกะสีกว้างยาวด้านละ ๔ เมตร ด้วยทุนทรัพย์ของจำเลย โดยโจทก์ยอมให้จำเลยเช่าบ้านที่ดัดแปลงซ่อมแซมใหม่ เป็นการตอบแทนโดยไม่มีการขับไส เนื่องจากบ้านหลังเดิมเป็นบ้านเก่าหลังเล็กมุงจาก จำเลยซ่อมแซมใหม่ จึงไม่มีเลขบ้าน ขอให้ยกฟ้อง.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

โจทก์ฟ้องอ้างว่า จำเลยเช่าบ้านโจทก์เลขที่ ๔๔ จำเลยผิดนัดชำระเงินค่าเช่า โจทก์บอกเลิกการเช่าแล้ว จำเลยไม่ออกไปจากบ้านโจทก์ โจทก์เสียหาย จำเลยให้การว่าจำเลยไม่ได้เช่าบ้านโจทก์ และ ไม่ได้อยู่ในบ้านที่โจทก์ฟ้อง บ้านจำเลยอยู่เป็นบ้านต่างหากจากที่โจทก์ฟ้อง บ้านที่โจทก์ฟ้อง โจทก์ขายให้บิดาจำเลยแล้ว โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง บ้านที่จำเลยอยู่โจทก์ให้จำเลยดัดแปลงแล้วให้จำเลยเช่า ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ปัญหานี้โจทก์อ้างเรื่องจำเลยผิดนัดชำระเงินค่าเช่า เรื่องโจทก์บอกกล่าวเลิกสัญญาเช่า และเรื่องค่าเสียหายนั้น จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ปฏิเสธโดยชัดแจ้ง จึงถือว่าจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้น ข้อเท็จจริงในปัญหาดังกล่าวฟังได้ดังโจทก์อ้าง ฉะนั้น ปัญหาเรื่องจำเลยผิดนัดชำระเงินค่าเช่า เรื่องโจทก์บอกกล่าวเลิกสัญญาเช่า และ เรื่องค่าเสียหาย ก็ไม่เป็นประเด็นที่จะต้องนำสืบ.

ส่วนปัญหาที่จำเลยให้การว่า บ้านที่จำเลยอยู่อาศัย โจทก์ตกลงให้จำเลยดัดแปลงแล้วโจทก์ให้จำเลยเช่านั้น เห็นว่า ไม่เป็นประเด็นที่จะสืบ เพราะไม่ใช่บ้านที่โจทก์ฟ้อง.

คดีจึงมีประเด็นดังนี้ คือ:

๑. *โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่?*

๒. *โจทก์ให้จำเลยเช่าบ้านเลขที่ ๔๔ ของโจทก์โดยจำเลยใช้เป็นที่อยู่อาศัยดังโจทก์อ้างจริงหรือไม่?*

ประเด็นข้อ ๑-๒ ตกโจทก์นำสืบ เพราะจำเลยปฏิเสธ ให้โจทก์นำสืบในประเด็นข้อ ๑-๒ ก่อน เสร็จแล้วให้จำเลยสืบแก้.

ข้อสังเกต

ข้อความใน ๕ บรรทัดแรกของคำสั่งศาลชั้นต้นไม่น่าจะต้องมี เพราะเท่ากับเป็นการคัดลอกคำฟ้องและคำให้การมาลงไว้ในคำสั่งอีกชั้นหนึ่งโดยไม่จำเป็น ควรเริ่มคำสั่งตั้งแต่ข้อความที่ว่า '*ศาลพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า.....*'

(๔) คดีเกี่ยวกับเรื่องเรียกเงินตามเช็ค

๑. โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คเลขที่..... ลงวันที่..... จำนวนเงิน ๓,๕๐๐ บาท เป็นเช็คของธนาคาร ซึ่งจำเลยในคดีนี้เป็นผู้สั่งจ่าย.

๒. ในฐานะที่จำเลยเป็นผู้สั่งจ่าย จำเลยย่อมต้องรับผิดตามเช็ค โจทก์ได้นำเช็คดังกล่าวเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงิน แต่ธนาคารได้ปฏิเสธการใช้เงิน โดยอ้างว่าบัญชีของจำเลยปิดแล้ว โจทก์จึงไม่สามารถที่จะได้รับเงินตามเช็คได้ โจทก์ได้ดำเนินการแจ้งความเกี่ยวกับคดีอาญากับจำเลยไว้ชั้นหนึ่งแล้ว จำเลยไม่ยอมใช้เงิน จึงขอบารมีศาลเป็นที่พึ่งขอให้จำเลยใช้เงินตามเช็ค ๓,๕๐๐ บาทแก่โจทก์ ให้จำเลยใช้ค่าธรรมเนียม และ ค่าทนายความแทนโจทก์ด้วย.

จำเลยให้การว่า คดีนี้โจทก์บรรยายฟ้องไม่ชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์ไม่มีเอกสารประกอบฟ้องพอให้จำเลยเข้าใจได้ และ แสดงว่าจำเลยต้องรับผิดตามฟ้อง และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่าก็ไม่มี จำเลยจึงขอตัดฟ้องโจทก์ว่า ฟ้องของโจทก์เคลือบคลุม ขอศาลอย่าได้รับฟ้องไว้พิจารณา จำเลยไม่ใช่ผู้สั่งจ่ายเช็คที่โจทก์นำมาฟ้อง ถ้าศาลเห็นว่า ฟ้องของโจทก์ไม่เคลือบคลุม และ เช็คตามฟ้องโจทก์เป็นเอกสารอยู่ในคดีอาญา ซึ่งโจทก์จะได้เรียกมาในวันพิจารณาตามที่โจทก์อ้าง จำเลยก็ขอให้การต่อสู้ว่าในคดีอาญามีประเด็นข้อวินิจฉัยอยู่ข้อหนึ่งว่า จำเลยเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คนั้นจริงหรือไม่ คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ ดังนั้น จำเลยจึงขอปฏิเสธว่า จำเลยไม่ใช่ผู้สั่งจ่ายเช็คที่โจทก์อ้าง จำเลยไม่ต้องรับผิดตามฟ้อง ขอให้ยกฟ้องโจทก์.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งชี้สองสถานว่า:

ศาลได้พิเคราะห์คำฟ้อง และ คำให้การของจำเลยแล้ว ประเด็นของคดี คือ :

(๑) ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่ ?

(๒) จำเลยเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คเลขที่ ..... ซึ่งโจทก์นำมาฟ้องคดีนี้หรือไม่ ?

ประเด็นข้อ ๑ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลวินิจฉัยเอง ส่วนประเด็นข้อ ๒ เป็นหน้าที่โจทก์นำสืบ โดยจำเลยปฏิเสธ ส่วนจำเลยนั้นศาลเห็นว่า ไม่มีประเด็นจะสืบ เนื่องจากจำเลยให้การปฏิเสธลอย ๆ ไม่ได้อ้างเหตุอย่างใดในประเด็นข้อนี้.

ข้อสังเกต ผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่ไม่ให้จำเลยนำสืบข้อ ๒ เพราะจำเลยอาจไม่สามารถจะให้การอะไรได้มากกว่านี้ โดยที่ แม้แต่เช็คพิพาท จำเลยก็ยังไม่เห็นในชั้นนี้ จึงควรให้จำเลยนำสืบด้วย เช่น จำเลยอาจสืบว่า ลายมือที่ปรากฏในเช็คไม่เหมือนกับลายมือของจำเลย ฯลฯ มิฉะนั้นก็เท่ากับเป็นการให้โจทก์มัดมือจำเลย แล้วชกเอาข้างเดียว.

(๕) คดีเกี่ยวกับเรื่องละเมิดซึ่งมีฟ้องแย้ง และ คำให้การแก้ฟ้องแย้งด้วย

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วนสามัญ ป. ทำการจัดสรรที่ดินขาย จำเลยเป็นเจ้าของที่ดิน ๒ โฉนด อยู่ติดกับที่ดินของห้างหุ้นส่วน แต่ไม่มีทางออกสู่ถนนจรัลสนิทวงศ์ โจทก์จำเลยได้ทำหนังสือสัญญาตกลงกัน ยอมสละที่ดินกว้างฝ่ายละ ๓.๕๐ เมตร ให้โจทก์ทำถนนซอยประดิษฐ์ผล กว้าง ๗ เมตร ทั้งจำเลยได้ทำหนังสือสัญญามอบให้โจทก์ทำถนนซอยกว้าง ๖ เมตร ผ่านที่ดินของจำเลยทั้งสองโฉนด และ ยอมจดทะเบียนภาระจำยอมให้แก่ผู้ซื้อที่ดินของโจทก์อีกด้วย ต่อมาจำเลยให้เจ้าพนักงานแบ่งแยกที่ดิน ๒ โฉนดของจำเลยนั้นออกเป็นแปลงเล็ก ๆ และ นำช่างรังวัดปักหลักเขตรุกล้ำเข้ามาในถนนซอยประดิษฐ์ผล การกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ ขอให้จำเลยรื้อถอนหลักเขต แต่จำเลยเพิกเฉยเสีย โจทก์ร้องขออายัดที่ดินของจำเลยไว้ แล้วเจ้าพนักงานสั่งให้มาฟ้อง.

จำเลยให้การและฟ้องแย้งว่า ฟ้องโจทก์เคลือบคลุม โจทก์เป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วนสามัญ ป. หรือไม่จำเลยไม่ทราบ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง จำเลยทำหนังสือสัญญาสละที่ดินกว้าง ๓.๕๐ เมตร ให้โจทก์ทำถนนซอยประดิษฐ์ผลจริง แต่กรรมสิทธิ์ยังเป็นของจำเลย การรังวัดแบ่งแยกโฉนดที่ดิน และ ปักหลักเขตมิได้รุกล้ำเขตถนน จำเลยไม่ได้ทำหนังสือสัญญายินยอมให้โจทก์ทำถนนซอยในที่ดินของจำเลย และ จดทะเบียนภาระจำยอม การที่โจทก์อายัดที่ดินของจำเลยไว้ เป็นการละเมิด จำเลยเสียหาย โจทก์ต้องรับผิด.

โจทก์ให้การแก้ฟ้องแย้ง เหมือนคำฟ้อง และ ว่าฟ้องแย้งของจำเลยเคลือบคลุม จำเลยทำหนังสือยินยอมให้โจทก์ทำถนนซอยผ่านที่ดินของจำเลย และ จดทะเบียนภาระจำยอมในวันเดียวกับจำเลยยอมสละที่ดินให้โจทก์ทำถนนซอยประดิษฐ์ผล โจทก์ไม่ได้ละเมิดจำเลย.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า :

ได้พิเคราะห์คำฟ้อง คำให้การ และ ฟ้องแย้ง และ คำให้การแก้ฟ้องแย้งแล้ว ประเด็นที่คู่ความโต้เถียงกันมีว่า :

(๑) ฟ้องโจทก์และฟ้องแย้งจำเลยเคลือบคลุมหรือไม่ ?

(๒) โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ ?

(๓) จำเลยปิดหลักเขตรุกล้ำถนนซอยประดิษฐ์ผลหรือไม่ ?

(๔) จำเลยทำหนังสือยินยอมให้โจทก์ทำถนนซอยผ่านที่จำเลย และ ยอมจดทะเบียนภาระจำยอมหรือไม่ ?

(๕) การที่โจทก์อายัดที่ดินจำเลยไว้ ทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่ ? และ เป็นจำนวนเงินเท่าไร ?

ประเด็นข้อ ๑ ศาลวินิจฉัยได้เอง คู่ความไม่ต้องนำสืบ.

ประเด็นข้อ ๒ – ๓ – ๔ โจทก์กล่าวอ้าง จำเลยปฏิเสธ หน้าที่นำสืบตกโจทก์เป็นฝ่ายนำสืบก่อน.

ประเด็นข้อ ๕ จำเลยเป็นฝ่ายกล่าวอ้าง จำเลยต้องนำสืบก่อน.

เพื่อความสะดวกในการพิจารณา จึงมีคำสั่งให้โจทก์เป็นฝ่ายนำสืบก่อน ตามประเด็นข้อ ๒ – ๓ – ๔ และ สืบแก้ตามประเด็นข้อ ๕ ไปพร้อมกัน แล้วให้จำเลยสืบแก้ตามประเด็นข้อ ๒ – ๓ – ๔ และ นำสืบตามประเด็นข้อ ๕ เป็นอันเสร็จ.

ให้นัดสืบพยานโจทก์ วันที่.....

ข้อสังเกต ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะนำสืบย้อนอีกครั้ง คือ โจทก์นำสืบข้อ ๒ – ๓ – ๔ แล้วจำเลยสืบแก้ข้อ ๒ – ๓ – ๔ และ นำสืบข้อ ๕ แล้วโจทก์สืบแก้ข้อ ๕ อีกชั้นหนึ่ง เพราะเรื่องค่าเสียหายนั้น ถ้าจะให้ฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นจำเลยฟ้องแย้ง สืบแก้เสียก่อน ฝ่ายโจทก์ย่อมเสียเปรียบอยู่ เพราะฝ่ายโจทก์อาจไม่ทราบว่าจำเลยจะนำสืบในเรื่องค่าเสียหายในทางใด และอย่างไรบ้าง.

(๖) คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญาและเบี้ยปรับ.

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ได้จ้างให้จำเลยทำหินล้าง หินขัด ตกลงคิดเนื้อที่ตามแบบแปลน รวมเป็นเงินค่าจ้าง ๒๑๒,๘๗๕ บาท จำเลยได้รับเงินไปแล้ว ๒๐๗,๖๑๒ บาท จำเลยผิดสัญญาไม่ทำหินล้างและหินขัดให้เสร็จตามกำหนด ตกลงกันให้เสร็จภายในวันที่ ๑ ตุลาคม

๒๕๑๖ จำเลยทำเสร็จ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ ช้าไป ๓๐ วัน ทำให้โจทก์ต้องผิดสัญญากับผู้ว่าจ้างโจทก์และถูกปรับ จำเลยจึงต้องเสียค่าปรับแก่โจทก์วันละ ๒,๐๐๐ บาท รวม ๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งค่าปรับนี้น้อยกว่าค่าเสียหายซึ่งโจทก์ต้องถูกปรับ หักเงินค่าจ้างที่จำเลยมีสิทธิได้รับแล้ว จำเลยคงต้องเสียค่าปรับแก่โจทก์ ๕๔,๗๒๗ บาท โจทก์ได้ทวงถามให้จำเลยชำระค่าปรับตามฟ้องแล้วจำเลยเพิกเฉย.

จำเลยให้การว่า โจทก์เป็นนิติบุคคลมี ป. กับธ. เป็นหุ้นส่วน บุคคลทั้งสองเป็นสามีภรรยากันโดยมิได้จดทะเบียนสมรส ตกลงเชิดให้ ป. เป็นหุ้นส่วนจัดการ ภายใต้แผนดำเนินงานของ ธ. โจทก์โดย ธ. ได้ตกลงจ้างจำเลยทำหินล้างหินขัด เนื้อที่หินล้างและหินขัดที่โจทก์บรรยายมาในฟ้องไม่ถูกต้อง ได้เคยมีการโต้เถียงกันเรื่องนี้ และ ตกลงวัดเนื้อที่ที่ถูกต้องกัน เป็นดังที่จำเลยให้การมา ในระหว่างก่อสร้าง โจทก์ได้ตกลงจ้างจำเลยทำตัวหนังสือ จ้างช่างปูน คนแบกหาม คนงานผสมปูน และ ยืมปูนซีเมนต์จากจำเลย รวมค่าจ้างทำหินล้างหินขัด ค่าแรงงาน ค่าปูนทั้งสิ้นเป็นเงิน ๒๔๔,๐๕๘ บาท จำเลยได้รับเงินจากโจทก์มาแล้วทั้งสิ้น ๑๑๕,๙๑๒ บาท ไม่ใช่จำนวน ๒๐๗,๖๑๒ บาท โจทก์จำเลยเคยพิพาทกัน จำเลยได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมกับกรรมการควบคุมการก่อสร้าง ในที่สุดโจทก์โดย ธ. ตกลงยอมรับกันเป็นจำนวนเนื้อที่ตามที่โจทก์ให้การมา จำเลยขอรับเงินที่ค้างจากโจทก์ โจทก์กลับบิดพริ้วอ้างว่า จำเลยทิ้งงานไม่เรียบร้อย ต่อมาโจทก์จำเลยได้พิพาทกันเรื่องเงินค่าจ้าง และ ได้ทำการตรวจสอบเนื้อที่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการควบคุมการก่อสร้าง และได้ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันเป็นข้อยุติว่า โจทก์เป็นหนี้ค่าจ้าง และ ค่าสิ่งของที่ยืมไปจากจำเลยเป็นเงินทั้งสิ้น ๒๔๔,๐๕๘ บาท จำเลยได้รับจากโจทก์แล้ว ๑๑๕,๙๑๒ บาท โจทก์ยังเป็นหนี้จำเลยอยู่ ๑๒๘,๐๐๐ บาท โจทก์ตกลงจะชำระให้จำเลย เมื่อคณะกรรมการตรวจการจ้างได้ตรวจรับงาน และ จ่ายเงินค่าจ้างให้โจทก์แล้ว ส่วนข้อที่ว่า จำเลยยังทำงานบกพร่องอยู่นั้น จำเลยรับจะทำความสะอาด และ ปรับปรุงให้เสร็จภายใน ๓ วัน คือ ภายในวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๘ ที่โจทก์ฟ้องจำเลยผิดนัดไม่เป็นความจริง เพราะโจทก์จำเลยได้ตกลงกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ตามที่จำเลยอ้างถึงแล้ว จำเลยได้ทำความสะอาด และ ปรับปรุงตกแต่งงานที่

จำเลยรับจ้างจนเรียบร้อยในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๘ ข้อที่โจทก์อ้างว่า จำเลยต้องส่งมอบงานในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ และ ตกลงเบี้ยปรับให้โจทก์วันละ ๒,๐๐๐ บาท นั้น จึงไม่เป็นความจริง และ ถึงแม้จะมีข้อตกลงไว้อย่างไร ก็ถูกยกเลิกโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าปรับจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

ในวันชี้สองสถาน ทนายโจทก์ทนายจำเลยมาศาล คู่ความแถลงว่ายังไม่อาจตกลงกันได้ ขอให้ชี้สองสถาน ศาลสอบถามโจทก์ โจทก์แถลงว่า ได้จ้างจำเลยทำหินขัดหินล้างเป็นเงิน ๒๑๒,๘๗๕ บาท มิใช่ ๒๔๑,๐๗๐ บาท โจทก์มิได้เป็นหนี้ค่าแรง ค่าปูนซิเมนต์ แก่จำเลยจำนวนเงินที่จำเลยได้รับจากโจทก์แล้วเป็นเงิน ๒๐๗,๖๑๒ บาท มิใช่ ๑๑๕,๙๑๒ บาท โจทก์จึงคงค้างชำระค่าจ้างจำเลยอยู่ ๕,๒๖๓ บาท ตามฟ้องเท่านั้น โจทก์ไม่เคยประนีประนอมยอมความกับจำเลยว่าโจทก์ยังเป็นหนี้จำเลยอยู่ ๑๒๘,๐๐๐ บาท.

พิเคราะห์ฟ้องโจทก์ คำให้การจำเลย และ ข้อเท็จจริงที่ศาลสอบแล้ว ประเด็นพิพาทมีว่า :

๑. จำเลยตกลงชำระเบี้ยปรับแก่โจทก์ ในกรณีจำเลยส่งมอบงานแก่โจทก์ช้ากว่ากำหนดจริง หรือไม่ ถ้าตกลง วันละเท่าใด ?

๒. โจทก์จำเลยตกลงส่งมอบงานกันเมื่อใด และ จำเลยผิดนัดโดยส่งมอบงานแก่โจทก์ช้ากว่ากำหนด จริงหรือไม่ กี่วัน ?

ส่วนที่จำเลยให้การว่า โจทก์เป็นหนี้ค่าจ้างทำหินล้างหินขัด ค่าแรง ค่าปูนซิเมนต์ แก่จำเลยอยู่ ๑๒๘,๑๔๖ บาท แต่จำเลยได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความว่าโจทก์คงยังเป็นหนี้จำเลย ๑๒๘,๐๐๐ บาทนั้น จำเลยมิได้ฟ้องแย้งจึงยังเป็นหนี้อีกรายหนึ่ง แม้จะมีอยู่จริง ก็ไม่ทำให้พ้นความรับผิดในหนี้เบี้ยปรับที่โจทก์ฟ้อง ทั้งหนี้รายที่จำเลยอ้างดังกล่าวโจทก์คงรับว่าเป็นหนี้จำเลยอยู่เพียง ๕,๒๖๓ บาท ถือได้ว่าสิทธิเรียกร้องนอกจากที่โจทก์รับแล้ว เป็นสิทธิเรียกร้องที่ยังมีข้อต่อสู้ จำเลยจะให้นำมาหักกลบลบหนี้กับหนี้เบี้ยปรับที่โจทก์ฟ้องหาได้ไม่ ข้ออ้างของจำเลยเฉพาะที่ว่าโจทก์เป็นหนี้จำเลยเท่าใดจึงไม่เป็นประเด็น.

ประเด็นทั้งสองข้อดังกล่าว โจทก์กล่าวอ้าง จำเลยปฏิเสธ หน้าที่นำสืบตกโจทก์ จึงให้โจทก์นำสืบก่อน แล้วจำเลยนำสืบแก้.

ให้นัดสืบพยานโจทก์วันที่..... เวลา.....

(๗) คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญาเล่นแชร์เบี้ยหวย

โจทก์พ้องว่า เมื่อประมาณกลางปี ๒๕๑๖ โจทก์กับจำเลยทั้งสองกับบุคคลอื่น ๆ ได้ตกลงเล่นแชร์เบี้ยหวย โดยโจทก์กับจำเลยที่ ๑ เป็นลูกวงแชร์ จำเลยที่ ๒ เป็นนายวงแชร์ แชร์วงนี้มีผู้เล่นทั้งหมด ๑๔ คน (มือ) ตกลงกันว่าเล่นกันมือละ ๒๐,๐๐๐ บาท มีการประมูลแชร์กันเดือนละครั้ง ทุกวันที่ ๑๕ ของเดือน ผู้ที่ประมูลให้ดอกเบี้ยสูงสุดเป็นผู้ที่จะได้รับเงินในการประมูลแชร์แต่ละครั้ง ผู้ประมูลได้จะต้องสั่งจ่ายเช็คจำนวนเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท โดยไม่ลงวันที่ให้ไว้กับจำเลยที่ ๒ ผู้เป็นนายวง จำนวนเช็คเท่ากับลูกวงแชร์ที่ยังไม่ได้เบียแชร์ได้ เพื่อให้จำเลยที่ ๒ สลักหลังเช็คแต่ละฉบับ แล้วเอาเช็คดังกล่าวไปแลกเงินจากลูกวงแชร์ที่ยังเบี้ยไม่ได้ จะได้ยึดถือเช็คดังกล่าวไว้สำหรับเมื่อถึงคราวที่ตนเบียแชร์ได้แล้ว จะได้ลงวันที่และนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร ถ้าเช็คฉบับใดรับเงินไม่ได้ ผู้สั่งจ่ายเช็คจะต้องรับผิดร่วมกับจำเลยที่ ๒.

ประมาณเดือนกันยายน ๒๕๑๗ จำเลยที่ ๑ เบียแชร์ได้แล้ว ได้สั่งจ่ายเช็คของธนาคารแห่งเอเชียจำกัด สาขาพาหุรัด เช็คเลขที่ พี. อาร์. ๒๑๗๖๓๙ สั่งจ่ายเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท โดยไม่ได้ลงวันที่มอบให้จำเลยที่ ๒ เพื่อให้จำเลยที่ ๒ สลักหลังเช็คแล้วนำมาแลกเงินกับโจทก์ โดยหักค่าดอกเบี้ยตามที่ตกลงกันไว้ โจทก์จึงเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๑๗ โจทก์เบียแชร์ได้ จึงได้ลงวันที่สั่งจ่ายในเช็คฉบับดังกล่าวนำไปเข้าบัญชีโจทก์เพื่อเรียกเก็บเงิน ปรากฏว่า ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ได้ติดต่อทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้หลายครั้ง แต่จำเลยทั้งสองก็ผัดผ่อนเรื่อยมาถึงบัดนี้ยังไม่ชำระ โจทก์ได้รับความเสียหาย คิดเป็นดอกเบี้ยตามกฎหมาย นับจากเดือนสิงหาคม ๒๕๑๗ ถึงวันฟ้องเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท.

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า เช็คที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นเช็คที่ขาดอายุความ โจทก์จึงไม่มีสิทธินำคดีมาฟ้อง จำเลยไม่มีหนี้สินใด ๆ กับโจทก์จึงไม่ต้องรับผิดในเรื่องค่าเสียหาย ขอให้ศาลยกฟ้อง.

จำเลยที่ ๒ ให้การว่า ไม่เคยเล่นแชร์ร่วมกับโจทก์ หรือ เป็นนายวงแชร์ของโจทก์ ไม่เคยรู้จักกับโจทก์ เช็คฉบับที่โจทก์นำมาฟ้องจะเป็นเช็คของจำเลยที่ ๑ โดยจำเลยที่ ๑ เซ็นสั่งจ่ายหรือของผู้ใดจำเลยไม่ทราบ และ ไม่รับรอง เพราะไม่เคยเห็น หรือ รู้เห็นเช็คฉบับที่นำมาฟ้อง การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีนี้จะถูกต้องหรือไม่ จำเลยไม่ทราบ และ ไม่รับรอง จำเลยที่ ๒ ไม่เคยสลักหลังเช็คที่นำมาฟ้อง ลายเซ็นที่สลักหลังไม่ใช่ลายเซ็นของจำเลยโจทก์ปลอม หรือ ยินยอมให้ผู้อื่นปลอมลายเซ็นของจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๒ ไม่เคยตกลงหรือ ยินยอมจะชำระเงินตามเช็คฉบับนี้ หรือ ขอผัดผ่อนการชำระเงินใด ๆ ให้แก่โจทก์ การบอกกล่าวให้ชำระเงินตามเช็คของโจทก์นั้น จำเลยที่ ๒ ไม่เคยได้รับ โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๒ ผิดตัว และ ไม่มีพยานหลักฐานอ้างอิง เช็คที่นำมาฟ้องไม่ได้ขีดค่าอากรแสตมป์ จึงไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ อย่างไรก็ตาม โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำเลยที่ ๒ เพราะเช็คฉบับที่โจทก์อ้างมาในฟ้องนี้ได้รับดอกเบี้ยจากการเบียแชร์ของลูกวงที่เบียไปก่อนแล้ว.

จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้ทรงเช็คพิพาทโดยชอบด้วยกฎหมาย โจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหาย และ ไม่มีอำนาจฟ้องเรียกร้องให้จำเลยใช้เงินตามเช็คพิพาท ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ โจทก์นำความมาฟ้องเกินกว่า ๑ ปี นับแต่วันที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จึงไม่มีอำนาจฟ้อง.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า :

คดีนี้ประเด็นข้อพิพาทมีว่า :

๑. จำเลยเป็นหนี้ค่าแชร์โจทก์อยู่ตามฟ้อง โดยจำเลยที่ ๒ เป็นนายวงแชร์ สลักหลังเช็ครายพิพาท และ จำเลยที่ ๑ ผู้ร่วมเล่นเป็นผู้สั่งจ่ายหรือไม่ ?

๒. โจทก์บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยชำระหนี้รายนี้แล้วหรือไม่ ?

๓. เช็คพิพาทใช้เป็นพยานหลักฐานได้เพียงใดหรือไม่ ?

๔. เช็คพิพาทขาดอายุความฟ้องร้องแล้วหรือไม่ และ จำเลยจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้ดอกเบี้ยให้แก่โจทก์เพียงใดหรือไม่ ?

ข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ๒ ที่ว่า การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีนี้จะถูกต้อง หรือ ไม่ จำเลยที่ ๒ ไม่ทราบ และ ไม่รับรอง และ โจทก์มิใช่ผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น จำเลยมิได้อ้างเหตุแห่งข้อต่อสู้ว่าไม่ถูกต้องอย่างไร และ มิใช่ผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมายอย่างไร คดีจึงไม่มีประเด็นที่จะนำสืบในเรื่องดังกล่าว.

ให้โจทก์นำสืบก่อนในประเด็นข้อ ๑ และ ๒ แล้วให้จำเลยสืบแก้ ส่วนประเด็นข้อ ๓ และ ๔ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลวินิจฉัยได้เองโดยไม่จำต้องสืบพยาน.

ให้นัดสืบพยานโจทก์ และ พยานจำเลยพร้อมกันในวันที่ ..... เวลา ..... หมายแจ้งกำหนดวันนัดให้ทนายจำเลยทั้งสองทราบ (ในวันชี้สองสถาน ทนายโจทก์มาศาล ส่วนทนายจำเลยไม่มา).

(๘) คดีเกี่ยวกับเรื่องเครื่องหมายการค้า

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นบริษัทจำกัดจดทะเบียนตามกฎหมายของมลรัฐเดลาแวร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายโจทก์ได้แต่งตั้งให้ ช. และหรือ ว. เป็นผู้รับมอบอำนาจ ซึ่งแต่ละคนมีอำนาจฟ้องร้อง และ ดำเนินคดีในศาลได้ โจทก์เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า คำว่า 'YORK' (ยอร์ค) ซึ่งจดทะเบียนไว้แล้วในสหรัฐอเมริกา และ ประเทศอื่น ๆ เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว โจทก์ได้ใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวกับสินค้าเครื่องปรับอากาศ และ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศ และ ในประเทศไทยเป็นเวลานานกว่า ๒๐ ปีมาแล้ว โจทก์ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนคำว่า 'YORK' (ยอร์ค) เป็นเครื่องหมายการค้าต่อนายทะเบียนการค้ากระทรวงพาณิชย์ เมื่อ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากนายทะเบียนแจ้งว่า คำขอจดทะเบียนของโจทก์เหมือน หรือ เกือบเหมือนกับเครื่องหมายการค้าของจำเลย ๒ คำขอ ซึ่งจำเลยได้ยื่นไว้ก่อนโจทก์แล้วเมื่อ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ แต่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน ส่วนคำขอ

จดทะเบียนของโจทก์สำหรับสินค้าจำพวก ๑๘ นั้น นายทะเบียนการค้าแจ้งโจทก์เมื่อ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘ ว่าเหมือน หรือ เกือบเหมือนกับเครื่องหมายการค้าของจำเลย ๒ คำขอ ซึ่งนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนไว้แล้ว เครื่องหมายการค้ารวม ๔ คำขอ ซึ่งนายทะเบียนอ้างว่าเหมือน คล้ายของโจทก์ เป็นเหตุให้โจทก์ดำเนินการจดทะเบียนต่อไปไม่ได้ คือ คำขอเลขที่ ๘๑๒๔๒ กับคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๓ (ทะเบียนเลขที่ ๕๒๔๑๓) ซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้า คำว่า 'YORG' (อ่านว่ายอร์ก) และคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๔ กับคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๕ (ทะเบียนเลขที่ ๕๒๑๕๘) ซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้าคำว่า 'YARK' (อ่านว่ายาร์ค) อันเป็นเครื่องหมายการค้าคำว่า 'YORK' (ยอร์ค) ของโจทก์ มีความหมายคล้ายกันถึงขนาดที่จะทำให้สาธารณชน ผู้ใช้หลงเข้าใจผิดได้ว่าเครื่องหมายการค้าของจำเลยนั้นเป็นของโจทก์ จำเลยได้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในการไปขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าทั้ง ๔ คำขอนั้นโดยอาศัยการที่เครื่องหมายการค้าของโจทก์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายแล้วมาก่อน แล้วจำเลยได้ขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าทั้ง ๔ คำขอไว้โดยรู้ และ มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการของโจทก์ที่ใช้เครื่องหมายการค้า คำว่า 'YORK' (ยอร์ค) มาก่อนทั้งมิได้ตั้งใจสุจริตที่จะใช้เครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนไว้ดังกล่าว และ ความจริงจำเลยก็ไม่เคยใช้เครื่องหมายการค้านั้น โจทก์มีสิทธิ์ที่จะจดทะเบียน คำว่า 'YORK' (ยอร์ค) ดีกว่าที่จำเลยจะจดทะเบียน คำว่า 'YORG' (ยอร์ก) และ 'YARK' (ยาร์ค) ขอให้ศาลพิพากษาให้จำเลยเพิกถอนเครื่องหมายการค้า และ พิพากษาว่าโจทก์มีสิทธิที่จะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดีกว่าที่จำเลยขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า.

จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เครื่องหมายการค้า คำว่า 'YORK' (ยอร์ค) จะเป็นของโจทก์ และ แพร่หลายมาอย่างไรจำเลยไม่ทราบ ฟ้องของโจทก์ว่า เครื่องหมายการค้าของจำเลย ๔ เครื่องหมาย โดย ๒ เครื่องหมายเป็นคำว่า 'YORG' (ยอร์ก) และอีก ๒ เครื่องหมาย เป็นคำว่า 'YARK' (ยาร์ค) นั้นไม่เป็นความจริง ความจริงเครื่องหมายการค้าของจำเลยทั้ง ๔ เครื่องหมาย ตัวอักษรโรมัน 'Y' ทุกเครื่องหมายอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมเป็นดังนี้ 'Y ORG' (ยอร์ก) และ 'Y ARK' (ยาร์ค) จำเลยได้คิดประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้กับสินค้าเครื่องปรับอากาศ และเครื่องจักร รวมทั้งส่วนของเครื่องจักรตามที่จดทะเบียนไว้

ซึ่งจะได้ผลิต หรือ ประกอบขึ้นจากโรงงานของจำเลยเพื่อจำหน่าย ขณะนี้โรงงานของจำเลยได้ก่อสร้างจวนจะแล้วเสร็จ พร้อมที่จะผลิต หรือ ประกอบใช้เครื่องหมายการค้าที่จำเลยจดทะเบียนออกสู่ตลาดได้ในอนาคตอันใกล้นี้ เครื่องหมายการค้าทั้ง ๔ ของจำเลยจำเลยประดิษฐ์ขึ้น ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร ไม่เหมือนเครื่องหมายการค้าของโจทก์ จนถึงขนาดที่จะทำให้สาธารณชนผู้ใช้หลงเข้าใจผิดสับสนแต่อย่างใด มีลักษณะแตกต่างเห็นได้ชัด คือ อักษรโรมัน 'Y' ทุกๆ ตัว ตัวอักษรอยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเป็นลักษณะบ่งเฉพาะ การออกเสียงก็ไม่เหมือนกัน หีบห่อที่จำเลยประดิษฐ์จะใช้กับสินค้าของจำเลย ตลอดจนตัวสินค้าของจำเลยมีลักษณะแตกต่างไม่เหมือนหีบห่อ และ ตัวสินค้าที่โจทก์จำหน่ายซึ่งจำเลยจะได้ส่งอ้าง เป็นพยานประกอบการพิจารณาต่อไป.

เครื่องหมายการค้าของโจทก์ และ จำเลยต่างก็ใช้กับสินค้าเครื่องปรับอากาศ เป็นสินค้าที่มีราคาสูง ผู้ใช้ไม่ใช่สาธารณชนทั่วๆไป จะต้องเป็นชนชั้นกลาง เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะและคุณภาพของสินค้า ตลอดจนรายการละเอียดต่างๆในตัวสินค้านั้นๆจะควรซื้อสินค้าชนิดใด ยี่ห้อใด ราคาเท่าใด ผู้ซื้อจึงไม่มีโอกาสหลงเข้าใจผิดตามที่โจทก์กล่าวในฟ้อง โจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เพราะถ้าโจทก์เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อมานานแล้วจริง โจทก์ก็ต้องจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของตนในประเทศไทยอย่างแน่นอน คงไม่ปล่อยปละละเลยเช่นนี้ แต่พอจำเลยนำเครื่องหมายการค้าของจำเลยซึ่งประดิษฐ์คิดขึ้นไปจดทะเบียน โจทก์ก็ถือโอกาสยื่นคำขอจดทะเบียน และใช้สิทธิคัดค้านการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลย.

โจทก์ไม่มีส่วนได้เสียใดๆในเครื่องหมายการค้าของจำเลยดีกว่าจำเลย เพราะเป็นคนละอันกับของโจทก์ จำเลยไม่เคยมีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องอย่างใดๆในกิจการของโจทก์ เมื่อเครื่องหมายการค้าที่จำเลยยื่นขอจดทะเบียนและได้รับการจดทะเบียนแล้วเช่นนี้ จำเลยจึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเครื่องหมายการค้าตามที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วและมีสิทธิแต่ผู้เดียว โจทก์จึงไม่มีสิทธิใดๆโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่จะฟ้องให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลย และโจทก์ไม่มีสิทธิใดๆที่จะกล่าวได้ว่า โจทก์เป็นผู้มีสิทธิที่จะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของโจทก์ตามคำขอจดทะเบียนเลขที่ ๘๘๓๘๔ ดีกว่าจำเลย ที่จะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๒ และคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๔.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า :

ในวันชี้สองสถาน ทนายคู่ความมาศาล ต่างแถลง คู่คดีตกลงกันไม่ได้ ขอให้ดำเนินการกระบวนพิจารณาไป ประเด็นแห่งคดีคงมีว่า :

๑. โจทก์มีอำนาจฟ้องคดีนี้ตามสำเนาหนังสือมอบอำนาจท้ายฟ้องเพียงใดหรือไม่?

๒. โจทก์เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า YORK (ยอร์ค) จริงหรือไม่?

๓. เครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ใช้คำว่า YORG (ยอร์ก) และ YARK (ยาร์ค) ตามคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๒ กับคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๓ (ทะเบียนเลขที่ ๕๒๔๑๓) และคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๔ กับคำขอเลขที่ ๘๑๒๔๕ (ทะเบียนเลขที่ ๕๒๑๕๘) นั้นมีลักษณะเช่นที่โจทก์กล่าวอ้าง หรือยังมีลักษณะบ่งเฉพาะเป็นพิเศษเช่นที่จำเลยกล่าวอ้าง และเครื่องหมายการค้าของจำเลยดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะเหมือนหรือเกือบเหมือนกับเครื่องหมายของโจทก์หรือไม่ โจทก์มีสิทธิที่จะขอจดทะเบียนดีกว่าจำเลย และมีสิทธิที่จะขอเพิกถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลยดังกล่าวเพียงใดหรือไม่?

ให้โจทก์เป็นฝ่ายมีหน้าที่นำสืบตามประเด็นทั้งสามข้อข้างต้น แล้วให้จำเลยสืบแก้ ให้นัดสืบพยานโจทก์ในวันที่..... เวลา....

(๕) คดีเกี่ยวกับเรื่องขอให้เพิกถอนหรือทำลายหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินและเรียกเงินคืน

โจทก์ฟ้องว่าได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกับจำเลยในราคา ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท แต่ก่อนที่โจทก์จำเลยทำสัญญาซื้อขายที่ดินกัน เนื่องจากไม่เคยเห็นที่ดินแปลงที่ตกลงซื้อขายมาก่อน จำเลยจึงได้พาโจทก์ไปดูที่ดินและนำชี้แนวเขตที่ดิน เพื่อให้โจทก์เห็นสภาพและอาณาเขตที่ดินแปลงที่ตกลงจะซื้อขายกัน จำเลยได้บังอาจมีเจตนาทุจริตใช้อุบายหลอกลวงโจทก์ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จและปกปิดข้อความจริง โดยแจ้งแก่โจทก์ว่า ที่ดินแปลงที่ซื้อขายถมไว้เรียบร้อยแล้ว ที่ดินอยู่ติดปากซอยโชคชัย ๔ ติดกองปราบ ๒ ห่างจากถนนลาดพร้าวเพียง ๑ ก.ม. โจทก์หลงเชื่อว่าเป็นความจริง จึงได้ตกลงรับซื้อไว้ โดยได้จดทะเบียนซื้อขายกัน ณ สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร และโจทก์ได้ชำระเงินค่าที่ดิน ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่จำเลยแล้ว.

ต่อมาโจทก์ได้นำเจ้าพนักงานไปรังวัดสอบเขตที่ดินที่ซื้อมา ปรากฏว่าที่ดินแปลงที่ซื้อขาย เป็นคนละแปลงกับที่จำเลยนำชี้ สภาพที่ดินไม่ได้ถมเรียบร้อยแต่ถูกขุดหน้าดินมีอาณาเขตกว้างเป็นบ่อลึก ๑๕ เมตร ทั้งอยู่ห่างจากถนนลาดพร้าวเป็นทางคดเคี้ยวกว่าจะถึงที่ดินเป็นระยะทางห่างถึง ๖ ก.ม. มีราคาไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เท่านั้น โจทก์เพิ่งทราบว่าการกระทำของจำเลยทั้งหมดเป็นการฉ้อโกงโจทก์ ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จและปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง เป็นเหตุให้โจทก์หลงเชื่อตามที่จำเลยใช้อุบายหลอกลวงเป็นการผิดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโจทก์ ถ้าโจทก์ได้รู้ถึงสภาพที่แท้จริงโจทก์จะไม่รับซื้อที่ดินแปลงนี้ การที่โจทก์ทำหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินก็ด้วยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญา สัญญาซื้อขายจึงตกเป็นโมฆะ จึงขอให้ศาลมีคำสั่งให้สัญญาซื้อขายตกเป็นโมฆะและบังคับให้จำเลยคืนเงินจำนวน ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์.

จำเลยต่อสู้ว่า จำเลยมิได้เป็นเจ้าของที่ดินที่แท้จริงตามที่โจทก์พ้อง เจ้าของที่แท้จริงคือ ก. ซึ่งมีชื่ออยู่ในโฉนดก่อนชื่อจำเลย ได้ทำการฉ้อฉลให้จำเลยทำนิติกรรมด้วยในการโอนชื่อจาก ก. มาเป็นของจำเลย จำเลยก็มิได้ทำเอง แต่มอบอำนาจให้ผู้อื่นเป็นผู้ทำนิติกรรมแทน แต่ผู้รับมอบอำนาจได้ไปทำนิติกรรมเกินหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การที่จำเลยมีชื่อเป็นเจ้าของที่ดินแปลงพิพาท จึงเป็นไปโดยถูกฉ้อฉลและหลงผิด จำเลยมิได้มีเจตนาเป็นเจ้าของที่ดินอย่างแท้จริง จำเลยมีเจตนาเพียงรับจำนองที่ดินจาก ก. เจ้าของเดิมเท่านั้น จำเลยไม่เคยมีความประสงค์จะขายที่ดินให้กับโจทก์ และไม่เคยแสดงเจตนาขายที่ดินให้กับโจทก์ หากแต่โจทก์ได้ติดต่อซื้อขายกับ ก. เอง จำเลยไม่เคยรู้จักโจทก์มาก่อน การติดต่อซื้อขายตลอดจนการโอนที่ดินดังกล่าว จำเลยมิได้ทำกับโจทก์ด้วยตนเอง หากแต่มอบอำนาจให้ผู้อื่นไปทำนิติกรรมแทนจำเลย จำเลยก็ไม่ทราบเลยว่าที่ดินแปลงพิพาทนี้แท้ที่จริงอยู่ไหนจนกระทั่งถูกพ้อง จำเลยไม่เคยนำโจทก์ไปชี้แนวเขตที่ดิน โจทก์ทำนิติกรรมเพราะถูกบุคคลภายนอกทำการฉ้อฉลโจทก์ หาใช่เป็นการกระทำของจำเลย นิติกรรมการซื้อขายที่ดินระหว่างโจทก์จำเลยเป็นนิติกรรมอำพราง นิติกรรมที่แท้จริงคือ บิดาโจทก์ได้ให้ ก. กู้ยืมเงินโดยหวังผลกำไร และ ดอกเบี้ย โจทก์เป็นเพียงผู้ใส่ชื่อเป็นเจ้าของนิติกรรมแทนบิดาเท่านั้น เพื่อที่จะปิดบังอำพรางในการที่บิดาโจทก์ และ ตัว

โจทก์นำเงินของบริษัทมาแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ราคาที่ดินพิพาทขณะซื้อขายกันมีราคา ๑,๐๐๐,๐๐๐ ถึง ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ที่ดินเป็นหลุมเป็นบ่อเพราะโจทก์ขุดหน้าดินไปขายเพื่อหวังผลกำไร ภายหลังที่ที่ดินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์แล้ว จำเลยมิได้กระทำ หรือร่วมกับผู้ใดทำการฉ้อโกงโจทก์ จำเลยมิได้ทำการมอบที่ดินให้โจทก์ โจทก์ไม่เคยบอกเลิกนิติกรรมกับจำเลย โจทก์ไม่มีสิทธิเพิกถอนนิติกรรมกับจำเลย จำเลยมิได้ทำให้โจทก์เสียหายแต่ประการใด.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า:

ประเด็นพิพาทมีว่า :

๑. สัญญาซื้อขายระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นนิติกรรมอำพรางหรือไม่ ?

๒. โจทก์ซื้อที่ดินพิพาทด้วยสำคัญผิดในสิ่งอันเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมหรือไม่ ?

ที่จำเลยให้การว่า จำเลยมีชื่อเป็นเจ้าของที่พิพาทโดยกลฉ้อฉลและหลงผิดนั้นไม่เป็นประเด็น เพราะจำเลยให้การต่อมาว่า การโอนที่พิพาทให้โจทก์ จำเลยให้ผู้อื่นไปทำนิติกรรมแทนจำเลย เป็นการรับว่าจำเลยเป็นผู้โอนที่พิพาทให้โจทก์จริง ประเด็นข้อ ๑ จำเลยรับว่าได้โอนที่พิพาทให้โจทก์จริง แต่ยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ว่าเป็นนิติกรรมอำพราง ภาระการพิสูจน์ตกจำเลย ประเด็นข้อ ๒ โจทก์กล่าวอ้าง จำเลยปฏิเสธ ภาระการพิสูจน์ตกโจทก์.

สำหรับประเด็นข้อ ๑ แม้ภาระการพิสูจน์ตกจำเลย แต่โจทก์ก็เข้าทำนิติกรรมรายนี้กับจำเลย ข้อเท็จจริงที่ว่าการซื้อขายเป็นนิติกรรมอำพรางหรือไม่ ย่อมอยู่ในความรู้เห็นของโจทก์อยู่ด้วย จะให้โจทก์นำสืบประเด็นข้อนี้ก่อนก็จะไม่ทำให้โจทก์เสียเปรียบ ส่วนประเด็นข้อ ๒ ข้อเท็จจริงเรื่องความสำคัญผิดในสิ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมนั้นอยู่ในความรู้เห็นของโจทก์ มิได้อยู่ในความรู้เห็นของจำเลย หากจะให้จำเลยนำสืบข้อ ๒ จะทำให้จำเลยเสียเปรียบ จึงเห็นสมควรให้โจทก์นำสืบก่อนทั้งสองประเด็น เสร็จแล้วให้จำเลยสืบแก้.

นำสืบพยานโจทก์วันที่ ..... เวลา .....

(๑๐) คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญาซื้อขาย และเรียกดอกเบี้ย

ในคดีเรื่องหนึ่ง โจทก์พ้องว่า โจทก์เป็นบริษัทจำกัดจดทะเบียนนิติบุคคล ณ กรุงสต๊อกโฮล์ม สวีเดน มีสาขาดำเนินกิจการในประเทศไทยได้มอบอำนาจให้ อ. เป็นผู้กระทำการแทนโจทก์ มีอำนาจพ้องคดีนี้ได้ ปรากฏตามหนังสือมอบอำนาจพร้อมคำแปลดังสำเนาท้ายพ้อง.

จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด จดทะเบียนตามกฎหมาย ณ หอทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง กระทรวงเศรษฐการ ใช้ชื่อในการประกอบการค้าว่า ห้างหุ้นส่วน บ. มี น. เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีอำนาจกระทำการแทนห้างจำเลยที่ ๑ และเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ ต้องรับผิดชอบชดใช้หนี้สินของห้าง ฯ จำเลยที่ ๑ โดยไม่จำกัดจำนวน.

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ จำเลยที่ ๑ โดย น. หุ้นส่วนผู้จัดการได้ติดต่อขอซื้อเครื่องโทรศัพท์อันมีตู้ชุมสายโทรศัพท์ สายสำหรับพ่วงภายใน และอุปกรณ์อื่นรวม ๑ ชุด เครื่องโทรศัพท์ดายล๊อคชนิดไม่มีหน้าปัทม์อีก ๑ ชุด รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๘๘,๒๕๐ บาท โดยจำเลยที่ ๒ แสดงออกให้โจทก์หลงผิดว่าจำเลยที่ ๑ มีฐานะทางนิติบุคคลเป็นบริษัท โจทก์หลงเชื่อ ได้ตกลงขายให้ ทั้งยอมให้จำเลยผ่อนชำระราคาซื้อขายแก่โจทก์เป็นงวด ๆ โดยจำเลยยอมชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์ตามจำนวนที่ค้างชำระในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี ปรากฏตามรายละเอียด และ เงื่อนไขในการซื้อขายตามหนังสือสัญญา ดังสำเนาท้ายพ้องหมาย ๒ ซึ่งโจทก์ขอถือเอาเป็นส่วนหนึ่งของคำพ้องนี้ด้วย โจทก์ได้ส่งมอบตู้ชุมสายโทรศัพท์ และ โทรศัพท์ชนิดดายล๊อค และ ติดตั้งให้แก่จำเลย ณ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บ. ของจำเลยตามที่ตกลงกันเรียบร้อยแล้ว จำเลยได้ตรวจรับ และ พอใจแล้ว เมื่อครบกำหนดชำระราคาค่าซื้อขายงวดแรกหลังจากโจทก์ทำการติดตั้ง และ ส่งมอบแก่จำเลยแล้วเสร็จตามสัญญา คือ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๙ โจทก์ได้ติดต่อทวงถามแล้ว จำเลยก็ไม่ชำระแก่โจทก์ จำเลยจงใจผิดนัด ประพฤติผิดสัญญา ไม่ชำระหนี้แก่โจทก์ และ ในงวดต่อ ๆ ไป จำเลยก็เพิกเฉยไม่ชำระแก่โจทก์

ตามสัญญา คงติดค้างชำระแก่โจทก์ เป็นเงิน ๘๘,๒๕๐ บาท โจทก์ไม่บังอาจบังคับเอากับจำเลยได้ จำต้องนำคดีมาสู่ศาล ขอให้ศาลบังคับ.

การกระทำของจำเลยทำให้โจทก์ขาดประโยชน์ตามสัญญา เป็นดอกเบี้ยที่จำเลยสัญญาจะชำระแก่โจทก์อีกในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี นับแต่วันจำเลยผิดนัด คือวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๙ ถึงวันฟ้อง เป็นเวลา ๑ ปี ๖ เดือน จากเงินต้น ๘๘,๒๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๔,๓๘๕ บาท เมื่อรวมกับต้นเงินที่จำเลยค้างชำระ ๘๘,๒๕๐ บาท คงเป็นเงินที่จำเลยจะต้องชำระแก่โจทก์ทั้งสิ้น ๑๐๒,๖๓๕ บาท.

จำเลยให้การว่า ข้อ ๑. โจทก์เป็นนิติบุคคลซึ่งจะได้มีการจดทะเบียนเป็นบริษัทโดยชอบหรือไม่ และ จะได้มีสาขาดำเนินการในประเทศไทยตลอดจนจะได้มีการมอบอำนาจให้ อ. เป็นผู้กระทำการแทนมีอำนาจฟ้องร้องในคดีนี้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จำเลยไม่ทราบ และ ไม่รับรอง.

อนึ่ง จำเลยทั้งสองขอตัดฟ้องของโจทก์ในปัญหากฎหมายว่า ฟ้องโจทก์นั้นเป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความหลายอย่างหลายประการ คือ เป็นฟ้องที่เคลือบคลุมประการหนึ่ง เป็นฟ้องซ้ำประการหนึ่ง และ ประการสุดท้าย เป็นฟ้องที่ไม่ครบองค์ฟ้อง เช่น เป็นฟ้องที่ไม่มีรายการ ไม่แนบเอกสารตามที่กฎหมายต้องการ กล่าวคือ (ก) ตามฟ้องของโจทก์ข้อ ๑ อ้างว่า มีหนังสือมอบอำนาจพร้อมสำเนาคำแปล ก็ไม่ปรากฏว่ามีสำเนาคำแปลเช่นที่โจทก์อ้างมา และ เป็นสาระสำคัญที่กฎหมายต้องการให้มี เช่นนี้ จึงเป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ขาดองค์สำคัญของคดีไปประการหนึ่ง (ข) ตาม (ก) นั้น จะเห็นได้ว่า ฟ้องโจทก์ที่ขาดคำแปล เป็นการขาดรายการ ขาดเอกสารที่กฎหมายต้องการไปนั้น จึงเป็นเหตุให้จำเลยต้องหลงประเด็นที่จะต้องสู้คดีได้โดยชอบธรรม ทำให้รูปคดีที่จำเลยทั้งสองต่อสู้เสียเปรียบ (ค) เนื่องจากโจทก์ได้เคยเป็นโจทก์ยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งเช่นเดียวกันต่อศาลนี้ ตามคดีแพ่งหมายเลข ดำที่..... หมายเลขแดงที่ ..... ฉะนั้น ฟ้องโจทก์ในคดีนี้จึงเป็นการฟ้องซึ่งต้องห้ามตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๘.

ข้อ ๒. ตามฟ้องของโจทก์ที่อ้างว่าจำเลยที่ ๒ แสดงออกให้โจทก์หลงผิดในฐานะการเป็นนิติบุคคลของจำเลยนั้น จำเลยขอให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ในข้อนี้ว่า ไม่เป็น

ความจริงแต่อย่างใด แท้จริงแล้วโจทก์เองเป็นผ่ายสำคัญผิดในฐานะเป็นนิติบุคคลของจำเลยเองต่างหาก ข้อนี้ จำเลยขอตัดพ้องโจทก์ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจพ้องจำเลยทั้งสองในคดีนี้ได้ เพราะการแสดงเจตนาของโจทก์เอง แสดงออกด้วยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคล ฉะนั้น นิติกรรมระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งได้ทำกันขึ้นนี้จึงตกเป็นโมฆียะ ต้องห้ามตาม ปพพ. มาตรา ๑๒๐ ตามข้อ ๑ ค. ว่าโจทก์นี้เคยเป็นโจทก์ยื่นพ้องเป็นคดีแพ่งเช่นเดียวกับคดีนี้ และ ต่อศาลนี้เช่นเดียวกัน ดังนี้ พ้องของโจทก์นอกจากจะเป็นพ้องซ้ำดังตามคำให้การของจำเลยทั้งสองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นได้ว่าจำเลยได้แสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาซึ่งเป็นโมฆียะอยู่ในตัวแล้ว ฉะนั้น นิติกรรมที่ตกเป็นโมฆียะดังที่กราบเรียนมาข้างต้น จึงตกเป็นโมฆะ โจทก์ไม่มีอำนาจพ้องจำเลยในคดีนี้.

อนึ่ง ตามที่โจทก์อ้างว่าจำเลยยอมชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์ตามจำนวนที่ค้างชำระในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี ซึ่งโจทก์อ้างสัญญาเอกสารท้ายพ้องมานั้น ปรากฏว่า เงื่อนไขในการชำระเงินข้อ ๕ ของสัญญานั้น โจทก์คิดดอกเบี้ยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ โจทก์คิดดอกเบี้ยมีจำนวนสูงกว่าอัตราตามกฎหมายระบุไว้ประการหนึ่ง และ อีกประการหนึ่ง ตัวเลขต่าง ๆ ตามสัญญาเป็นการคิดดอกเบี้ยที่ผิดไปจากความเป็นจริง ข้อนี้จำเลยได้ทักท้วง แต่โจทก์ก็มิได้ปฏิบัติตาม แก้ไขให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และในทางกฎหมาย.

ข้อ ๓. จำเลยไม่เคยได้รับการทวงถามจากโจทก์ และ จำเลยไม่เคยจงใจผิดนัด หรือประพฤติผิดสัญญาแต่อย่างใด หากแต่โจทก์มิได้แก้ไขสัญญาให้ถูกต้องตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ๒ โจทก์ จึงเป็นผ่ายผิดสัญญา จำเลยจึงต้องอาศัยสิทธิยึดหน่วงไม่ชำระเงินจนกว่าโจทก์จะได้แก้ไขข้อผิดพลาดในสัญญาให้ถูกต้อง.

ข้อ๔. ตามพ้องโจทก์ ข้อ๓ เรียกให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ๑๒ต่อปีนั้น. เมื่อจำเลยมิได้เป็นผ่ายผิดสัญญาตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒, ๓ โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ตามพ้อง และ จำเลยไม่ต้องรับผิดตามจำนวนดอกเบี้ย ตามที่โจทก์เรียกร้องมาด้วย.

ข้อ๕. นอกจากจำเลยจะได้ให้การไว้โดยแจ้งชัดในคำให้การของจำเลยฉบับนี้แล้ว จำเลยขอปฏิเสธพ้องโจทก์โดยตลอด.

อาศัยเหตุต่าง ๆ ตามที่ได้กราบเรียนมา ขอให้ศาลได้โปรดกรุณาพิจารณาพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสีย ให้โจทก์ชำระค่าธรรมเนียม และ ค่าทนายความแทนจำเลยต่อไป.

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นชี้สองสถานว่า :

จำเลยได้ทำสัญญาซื้อขายเครื่องโทรศัพท์ ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ รายละเอียดปรากฏตามสำเนาสัญญาท้ายฟ้อง จำเลยได้ตรวจรับสินค้าเป็นที่พอใจแล้ว และ โจทก์ได้ติดตั้ง และ ส่งมอบเครื่องโทรศัพท์ให้แก่จำเลยแล้วเสร็จตามสัญญา คือ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๙ โจทก์ได้ทวงถามจำเลยเมื่อครบกำหนดชำระราคาตามสัญญาแล้ว จำเลยไม่ชำระ จำเลยรับว่าได้ทำสัญญาตามฟ้อง และ โจทก์ส่งมอบติดตั้งเครื่องโทรศัพท์ให้แก่จำเลยเป็นที่พอใจแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๙ แต่จำเลยต่อสู้ว่ามีสิทธิที่จะเกี่ยงไม่ชำระหนี้ตามสัญญาได้ เพราะตามสัญญาฉบับดังกล่าวข้อ ๕ โจทก์คิดดอกเบี้ยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และ เป็นการคิดดอกเบี้ยผิดไปจากความจริง ประเด็นจึงมีอยู่ว่า :

ตามสัญญาข้อ ๕ โจทก์คิดดอกเบี้ยโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ประเด็นนี้เป็นประเด็นข้อกฎหมาย ศาลวินิจฉัยได้เอง.

ส่วนประเด็นข้อที่ว่า โจทก์คิดดอกเบี้ยตามที่ปรากฏในสัญญาผิดจากข้อเท็จจริงนั้น จำเลยมิได้กล่าว อ้างว่าคิดดอกเบี้ยผิดจากข้อเท็จจริงอย่างไร จำเลยจึงไม่มีอะไรจะสืบ.

นอกจากนี้ จำเลยยังต่อสู้ว่า :

(๑) โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง (คำให้การข้อ ๑).

(๒) ฟ้องโจทก์เคลือบคลุม ฟ้องไม่ครบองค์ฟ้อง และ ไม่สมบูรณ์ตามคำให้การข้อ ๒.

(๓) สัญญาซื้อขายรายพิพาทเป็นโมฆียะ และ ถือว่าได้บอกล้างแล้ว.

(๔) โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตามฟ้องข้อ ๓ หรือไม่ ?

ประเด็นข้อ ๑ ตกหน้าที่โจทก์นำสืบ ส่วนข้ออื่น ๆ ข้อเท็จจริงพอวินิจฉัยได้แล้ว จึงให้นัดสืบพยานโจทก์วันที่.....

ข้อสังเกต

๑. ผู้เขียนเกรงว่าการชี้สองสถานรายนี้สับสนและการกำหนดประเด็นอาจจะไม่ครบถ้วน.

๒. คดีประเภทนี้ ศาลน่าจะหาทางให้คู่ความปรองดองกันได้ด้วยดี การที่จำเลยสู้ความทำนองนี้ก็แสดงอยู่ในตัวว่า จำเลยไม่มีช่องทางจะต่อสู้ และต้องการจะประวิงเวลาชำระหนี้เท่านั้น โดยเฉพาะจำเลยเองก็รับว่าได้ทำสัญญาพิพาท เป็นแต่เพียงเกี่ยงงอนเรื่องดอกเบี้ยเท่านั้นว่า โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยหรือโจทก์คิดดอกเบี้ยผิด ถ้าหากจะเป็นความกันต่อไป กว่าคดีจะถึงที่สุด ก็อาจจะถึงสามปีหรือกว่านั้น ถ้าโจทก์ผ่อนผันให้เวลาชำระหนี้แก่จำเลยบ้าง ในแง่ของโจทก์น่าจะคุ้มกว่า ในแง่ของจำเลยก็เช่นกัน การสู้คดีต่อไปในรูปนี้อาจจะเสียทั้งเวลาและเงินทอง เพราะยากที่จะเอาชนะโจทก์ได้ ถ้าศาลใช้เวลาและหาทางพูดจาไกล่เกลี่ย ให้คู่ความเห็นผลดีผลร้ายของการดำเนินคดีต่อไป คู่ความอาจจะตกลงโอนอ่อนเข้าหากัน และ ประนีประนอมยอมความกันได้ คดีน่าจะเสร็จเรียบร้อยในวันชี้สองสถานนั่นเอง ด้วยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และมีคำพิพากษาตามยอม.

๓. ถ้าคู่ความต่างก็ไม่ยินยอมรอมชอมกัน ศาลก็น่าจะหาทางพูดจาให้คู่ความสละประเด็นที่ไม่สำคัญเสียได้ในชั้นชี้สองสถานนี้ มิฉะนั้นจะทำให้การพิจารณาคดีล่าช้าโดยใช่เหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่องโจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่? ฟ้องของโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่? ฟ้องไม่เป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ครบองค์ฟ้องหรือไม่? แต่ถ้าจำเลยไม่ยินยอมสละประเด็นเหล่านี้ ประเด็นข้อพิพาทก็จะต้องเป็นไปตามคำฟ้องและคำให้การ ในส่วนที่ขัดแย้งกันอยู่ และมีผลให้แพ้ชนะคดีด้วย.

๔. ในกรณีที่ทั้งโจทก์และจำเลยไม่ยินยอมรอมชอมกันและจำเลยไม่ยินยอมสละประเด็นข้อต่อสู้ตามคำให้การออกบางประเด็นดังกล่าวข้างต้น การชี้สองสถานน่าจะเป็นดังนี้ คือ:

'ประเด็นข้อพิพาทมีดังนี้ คือ:

๑. โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่?

๒. พ้องของโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่ ?

๓. พ้องไม่เป็นพ้องที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะขาดองค์พ้องหรือไม่ ?

๔. พ้องของโจทก์เป็นพ้องซ้ำหรือไม่ ?

๕. สัญญาซื้อขายรายพิพาทเป็นโมฆะหรือไม่ ?

๖. จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาหรือไม่ ?

๗. ถ้าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตามพ้องหรือไม่ ? ถ้าเรียกได้ เรียกได้เท่าใด ?

ประเด็นข้อ ๑ – ๒ – ๓ – ๔ และ ๕ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลวินิจฉัยได้เอง ส่วนประเด็นข้อ ๖ และ ๗ โจทก์นำสืบ แล้วจำเลยสืบแก้เฉพาะประเด็นข้อ ๖ ส่วนประเด็นข้อ ๗ นั้น จำเลยให้การเพียงว่า โจทก์คิดดอกเบี้ยผิดไปจากความเป็นจริง แต่มิได้แสดงเหตุผลประกอบว่า การคิดดอกเบี้ยผิดอย่างไร จำเลยไม่มีประเด็นที่จะสืบ นัดสืบพยานโจทก์ วันที่.....'

๕. มีปัญหาต่อไปว่าในเรื่องสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะนั้น สมควรที่จะถือเป็นปัญหาข้อเท็จจริง แล้วให้จำเลยนำสืบก่อน และโจทก์สืบแก้ หรือ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งศาลจะตัดสินชี้ขาดไปในชั้นชี้สองสถานนี้เลยจะได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาข้อนี้มีข้อเท็จจริงครบถ้วนอยู่ในคำพ้องและคำให้การ และหลักฐานอยู่ในสำนวน พอที่ศาลจะวินิจฉัยได้แล้ว จึงไม่ควรจะให้สืบข้อเท็จจริงต่อไป และ น่าจะถือได้ว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลจะวินิจฉัยได้เองทันที แต่ศาลยังไม่ควรวินิจฉัยในชั้นชี้สองสถานนี้ เพราะว่าคู่ความไม่ได้ร้องขอตามมาตรา ๒๔ ปวพ. และ แม้ว่าศาลจะวินิจฉัยได้เองตามมาตรา ๒๔ นี้ก็ตาม คำสั่งวินิจฉัยดังกล่าวจะต้องเป็นคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีตามมาตรา ๑๓๑ ปวพ. ดังนั้นศาลจึงควรจะต้องทำเป็นคำสั่งเป็นเอกเทศอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ศาลชั้นต้นก็ไม่ทำเช่นนั้น เพราะว่าจะทำให้กระบวนพิจารณายืดเยื้อโดยใช่เหตุ แต่ศาลชั้นต้นมักจะรอไว้วินิจฉัยปัญหานี้ในชั้นพิพากษาคดี ซึ่งนับว่าเป็นการเหมาะสมแล้ว.

อนึ่ง ในประเด็นที่ว่าพ้องของโจทก์เป็นพ้องซ้ำหรือไม่นั้น ศาลชั้นต้นก็อาจเรียกสำนวนคดีแพ่งดำที่จำเลยอ้างถึงของศาลนี้เอง มาประกอบการพิจารณาวินิจฉัยเมื่อใดก็ได้.

๖. ปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งคือ ถ้าท่านผู้อ่านเป็นผู้พิพากษาศาลชั้นต้นรับโอนสำนวนนี้มาดำเนินกระบวนพิจารณาต่อจากที่ท่านผู้พิพากษาผู้ทำการชี้สองสถานไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้น และบังเอิญท่านผู้อ่านเห็นว่า การชี้สองสถานควรจะเป็นดังที่ผู้เขียนกล่าวในข้อสังเกต ข้อ ๔. สมควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไป?

สำหรับผู้เขียนเองเห็นว่า ในด้านวิชาการเพื่อประโยชน์แก่การศึกษา ก็เรื่องหนึ่ง ซึ่งเราอาจแยกแยะออกมาว่า ที่ถูกที่ควรนั้น น่าจะเป็นอย่างไร แต่ในทางปฏิบัตินั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง สำหรับกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรจะปล่อยไว้ตามที่ได้มีการชี้สองสถานแล้วนั้น โดยเหตุผลดังต่อไปนี้ คือ:

หลักการสำคัญที่ควรจะต้องพิจารณาเบื้องต้นในกรณีนี้มี ๒ ประการ คือ:

ประการแรก การประสาทความยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายนั้นย่อมสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ถ้าหากศาลชี้สองสถานไว้ผิดพลาดอย่างแท้จริง ศาลย่อมมีอำนาจสั่งเพิกถอนคำสั่งที่ผิดพลาดนั้น แล้วสั่งใหม่ให้ถูกต้องได้เสมอ ตาม ปวพ. มาตรา ๒๗.

ประการที่สอง ในกรณีที่ไม่มีการผิดพลาดในการชี้สองสถานถึงขนาดกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของคู่ความ หรือจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว แม้ว่าศาลจะมีอำนาจเต็มตาม ปวพ. มาตรา ๒๗ ศาลก็มักจะไม่สั่งเพิกถอนคำสั่งชี้สองสถานเดิมนั้น ทั้งนี้แม้ว่าผู้พิพากษาที่รับโอนสำนวนมา จะไม่เห็นพ้องด้วยกับการชี้สองสถานเดิมนั้น ก็มักจะปล่อยให้เป็นไปตามเดิม โดยถือเป็นมารยาทในทางวิชาชีพในอันที่จะไม่ฉีกหน้า หรือทำลายน้ำใจเพื่อนผู้พิพากษาด้วยกัน ด้วยการเพิกถอนคำสั่งชี้สองสถานเดิมแล้วสั่งแก้ไขใหม่ เพราะเรื่องเหล่านี้อาจพลั้งพลาดกันได้เสมอ โดยเฉพาะถ้ามีคดีที่ต้องชี้สองสถานพร้อมกันหลายคดี และไม่มีเวลาตระเตรียมเพื่อนผู้พิพากษาด้วยกันมักจะหาทางช่วยกันแก้ไขให้ หรือผ่อนหนักเป็นเบาในชั้นวินิจฉัยคดีนั้น.

ตามตัวอย่างที่ ๑๐ นี้เอง จะเห็นได้ว่า ท่านผู้ชี้สองสถานไม่ได้ตั้งเรื่องฟ้องซ้ำไว้เป็นประเด็นข้อพิพาทเลย แม้กระนั้นก็ดี ในเวลาที่วินิจฉัยคดี ผู้พิพากษาที่รับโอนสำนวน อาจวินิจฉัยให้ครบทุกประเด็น โดยรวมประเด็นเรื่องฟ้องซ้ำเข้าไปในประเด็นอำนาจฟ้องโดยอนุโลมด้วยได้ กล่าวคือ ประเด็นที่ตั้งไว้ในเรื่องอำนาจฟ้องนั้น อาจแยก

พิจารณาเป็นประเด็นย่อยได้ ๒ ประเด็น คือ ประเด็นย่อยข้อแรก โจทก์เป็นนิติบุคคลและมีการมอบอำนาจฟ้องคดีโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และประเด็นย่อยข้อสองฟ้องโจทก์เป็นฟ้องซ้ำหรือไม่.

เรื่องมารยาทในวิชาชีพนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการผดุงเกียรติภูมิของศาล ย่อมเห็นพ้องต้องกันว่า การที่จะหักหาญเพิกถอนคำสั่งเดิมแล้วสั่งใหม่ แม้จะทำให้ประเด็นชัดเจนขึ้น ก็หาเป็นการสมควรไม่ ทั้งในบางกรณีอาจทำให้มองกันไปได้ว่า มีการแข่งขันกันอยู่ในทีว่า ใครมีฝีมือในเชิงพิจารณาคดีดีกว่ากัน อันหาใช่วิสัยที่ผู้พิพากษาจะพึงปฏิบัติไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เห็นได้ชัดแจ้งว่า ถึงอย่างไรก็ไม่กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดังในกรณีนี้ ตรงกันข้าม ถ้าเป็นเรื่องผิดพลาดอย่างแท้จริง และไม่มีการเพิกถอนคำสั่งชี้สองสถานเดิมเพื่อสั่งใหม่แล้ว คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็จำเป็นต้องเพิกถอนคำสั่งเดิมและสั่งใหม่อยู่นั่นเอง.

อันมารยาทในวิชาชีพในเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ ผู้พิพากษาผู้ชี้สองสถานพึงเห็นอกเห็นใจผู้พิพากษาผู้ที่จะต้องรับโอนสำนวน รวมตลอดทั้งผู้พิพากษาศาลสูงด้วยว่า ถ้าตนชี้สองสถานไม่ชัดเจน หรือไม่ครบถ้วนทุกประเด็น หรือผิดพลาดแม้แต่เล็กน้อยแล้ว ผู้พิพากษาที่จะต้องรับภาระพิจารณาคดีต่อไปนั้นจะต้องลำบากใจอย่างไรบ้าง และยิ่งกว่านั้นคู่ความอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมด้วย ดังนั้น จึงควรศึกษาสำนวนและไคร่ครวญให้ถี่ถ้วนก่อนขึ้นบัลลังก์เพื่อชี้สองสถานว่า เมื่อขึ้นบัลลังก์แล้วตนจะสอบถามคู่ความเรื่องใดบ้าง ประเด็นข้อพิพาทมีอะไรบ้าง ประเด็นข้อใดควรจะตัดออกได้บ้าง หน้าที่นำสืบในปัญหาข้อเท็จจริงประเด็นใดตกแก่คู่ความฝ่ายใด และการเรียงคำสั่งชี้สองสถานควรจะเรียงอย่างไรจึงจะชัดเจน และรัดกุม.

๗. ข้อพึงระวังในการชี้สองสถาน

ในบางกรณีคู่ความมีคำขอมาเกินกว่าที่มีอำนาจตามกฎหมาย.

โปรดพิจารณาคดีตัวอย่างข้างล่างนี้ :

อุทาหรณ์ที่ ๑. คดีเกี่ยวกับเรื่องผิดสัญญา ขอให้ส่งมอบที่ดิน คำขอท้ายฟ้องมีว่า :

(๑) บังคับจำเลยทั้งสองให้ส่งมอบที่ดินตามหมายเลขโฉนดในฟ้องแก่โจทก์ เพื่อโจทก์จะได้ปฏิบัติการตามสัญญาก่อสร้างอาคารฉบับลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๑.

(๒) ขอศาลได้โปรดมีคำพิพากษาว่า โจทก์มีอำนาจขับไล่ผู้เช่าเดิมในที่ดินดังกล่าว รวมตลอดจนมีอำนาจปลูกสร้างอาคารตามสัญญาก่อสร้างอาคารทุกประการ มีอำนาจขอหมายเลขทะเบียนประจำอาคารที่ปลูกสร้างใหม่ และติดตั้งไฟฟ้า-ประปา ได้ บังคับจำเลยทั้งสองมอบอำนาจและทำหนังสือมอบอำนาจแก่โจทก์ให้กระทำการดังกล่าวนี้ได้ ถ้าไม่สามารถบังคับจำเลยได้ ขอศาลได้โปรดมีคำพิพากษาแสดง แทนเจตนาของจำเลยทั้งสองด้วย.

(๒) ขอได้โปรดมีคำพิพากษาว่าโจทก์มีอำนาจรื้อถอนอาคารเก่าในที่ดินหมายเลขโฉนดในฟ้องที่ผู้เช่าเดิมได้อพยพขนย้ายออกไปเรียบร้อยแล้ว ให้จำเลยที่ ๑ ขอรับซากอาคารเก่าที่เป็นของจำเลยที่ ๑ ตามข้อสัญญา.

(๔) ห้ามจำเลยทั้งสองขัดขวางและขัดขืนการขับไล่ผู้เช่าเดิมในที่ดินดังกล่าว ตลอดจนการรื้ออาคารเก่าและปลูกสร้างอาคารใหม่ ตามสัญญาก่อสร้างอาคารดังกล่าวในฟ้องหรือกระทำการใดอันเป็นการขัดขวางขัดขืนโจทก์ในการปฏิบัติตามสัญญาก่อสร้างอาคารโดยชอบ.

(๕) ขอศาลได้โปรดมีคำพิพากษาว่า อายุสัญญาปลูกสร้างอาคารที่ปรากฏในสัญญาภาพถ่ายท้ายฟ้องนั้น (ข้อ ๑๑) ยังเริ่มต้นนับมิได้เลย จนกว่าจำเลยทั้งสองจะได้ปฏิบัติการตามคำขอท้ายฟ้อง ข้อ ๑-๒-๓-๔ เรียบร้อยแล้ว.

(๖) เมื่อโจทก์ปลูกสร้างอาคารใหม่ตามสัญญาก่อสร้างอาคารแล้วบังคับจำเลยทั้งสองให้ทำสัญญาเช่าโดยจดทะเบียนการเช่าอาคารใหม่กับผู้ที่โจทก์นำมาเช่าภายใต้เงื่อนไขของสัญญาก่อสร้างอาคารตามภาพถ่ายท้ายฟ้อง (ข้อ ๒) ถ้าไม่สามารถบังคับจำเลยดังกล่าวนี้ได้ ขอศาลได้โปรดมีคำพิพากษาแสดง แทนเจตนาของจำเลย.

(๗) ให้จำเลยทั้งสองชำระค่าธรรมเนียมค่าทนายความแทนโจทก์.

ในการชี้สองสถาน จำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลชั้นต้นจะต้องพิจารณาคำขอท้ายฟ้องประกอบ ถ้าโจทก์ขอมาเกินอำนาจตามกฎหมายเช่นนี้ ก็จำเป็นที่จะต้องมีคำสั่งตัดคำขอนั้นเสียในชั้นชี้สองสถานดังเช่นกรณีนี้.

คำสั่งของศาลชั้นต้นในชั้นชี้สองสถานเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวด้วยคำขอท้ายฟ้อง :

ส่วนคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ข้อ ๒ ถึง ๖ ไม่เป็นประเด็นแห่งคดี เพราะมิใช่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ ตาม ปวพ. มาตรา ๕๕ โจทก์ไม่มีอำนาจขอให้ศาลบังคับจำเลย หรือ สั่งแสดงให้ตามโจทก์ขอได้.

อุทาหรณ์ที่ ๒. เรื่องคำขอท้ายฟ้องก็เป็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการตั้งประเด็นในชั้นชี้สองสถานเช่นเดียวกัน.

ในคดีนี้โจทก์อ้างในฟ้องว่า โจทก์มีส่วนเป็นเจ้าของร่วมในที่ดินพิพาท และอ้างว่าจำเลยทั้งสามคนสมคบกันทำพินัยกรรมขึ้น เพื่อให้ผู้ตายพิมพ์ลายนิ้วมือขณะป่วยหนักไม่มีสติสัมปชัญญะ ขอให้ศาลเพิกถอนพินัยกรรม.

ศาลชั้นต้นเห็นว่า ประเด็นที่ว่าโจทก์มีส่วนเป็นเจ้าของที่ดินร่วมด้วยหรือไม่ไม่รับวินิจฉัย เพราะคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ไม่ได้กล่าวถึง และโจทก์ไม่ได้เสียค่าขึ้นศาลอย่างคดีมีทุนทรัพย์ จึงวินิจฉัยประเด็นข้อเดียวว่า พินัยกรรมตามเอกสาร ล. ๑ นั้นเป็นพินัยกรรมที่สมบูรณ์มีผลบังคับได้หรือไม่.

อุทาหรณ์ที่ ๓. คำขอที่บังคับให้ไม่ได้ ศาลพึงตัดออกตั้งแต่ชั้นชี้สองสถานนี้ มีตัวอย่างเรื่องจริงอีกเรื่องหนึ่งคือ :

ในคดีเรื่องหนึ่ง โจทก์ฟ้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย และ คำขอท้ายฟ้องข้อหนึ่งมีว่า :

'ขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายเพื่อให้มีอำนาจรวบรวมทรัพย์สินของผู้ตายเข้ากองมรดกต่อไป ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยส่งมอบทรัพย์สินอันเป็นกองมรดกของผู้ตาย และส่งมอบบรรดาหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องของกองมรดก หนังสือสำคัญแสดงสิทธิครอบครองที่ดินกับโฉนดที่ดินทุกรายที่จำเลยยึดถือไว้โดยมิชอบ

คืนให้โจทก์ ห้ามจำเลยเข้าเกี่ยวข้อง หรือกระทำการรอนสิทธิทรัพย์สินทุกอย่างของกองมรดกด้วย.'

จะเห็นได้ว่า คำขอท้ายฟ้องดังกล่าว ศาลบังคับให้ไม่ได้ เพราะสิทธิของโจทก์นั้นยังไม่ได้ถูกโต้แย้งแต่ประการใด ทั้งโจทก์เองจะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกหรือไม่ก็ยังไม่แน่ ต่อเมื่อโจทก์ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกแล้ว และถ้าจำเลยทำการขัดขวางดังกล่าว โจทก์จึงจะถูกโต้แย้งสิทธิตาม ปวพ. มาตรา ๕๕ และโจทก์จึงจะมาฟ้องตามคำขอท้ายฟ้องนี้ได้.

๘. กระบวนพิจารณาหลังการชี้สองสถาน

หลักกฎหมาย

หลังจากการชี้สองสถาน ศาลจะทำการสืบพยานหลักฐานในประเด็นข้อพิพาทที่จำเป็นต้องมีการสืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยพยานหลักฐานและฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจาของคู่ความทั้งปวง.

ข้อพิจารณา

๑. กำหนดวันสืบพยาน

การกำหนดวันสืบพยาน ซึ่งตาม ปวพ. มาตรา ๑ (๑๐) หมายถึงวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน ปวพ. มาตรา ๑๘๔ วรรคสองบัญญัติว่า ศาลจะต้องให้ระยะเวลาล่วงพ้นไปไม่ต่ำกว่าสิบวันนับแต่วันชี้สองสถาน เช่น นัดชี้สองสถานวันที่ ๑ ศาลจะนัดสืบพยานนัดแรกได้อย่างเร็วที่สุดในวันที่ ๑๒ สำหรับการสืบพยานนัดต่อ ๆ ไปนั้นศาลย่อมกำหนดนัดได้ตามที่เห็นสมควรโดยยึดถือหลักการตามที่บัญญัติไว้ใน ปวพ. มาตรา ๓๗ ที่ว่า ให้ศาลดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยไม่ต้องเลื่อนจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนพิจารณาได้ดำเนินไปโดยรวดเร็ว.

๒. การแจ้งกำหนดวันสืบพยานให้คู่ความทราบ

โดยปกติศาลจะกำหนดวันสืบพยานไว้ในรายงานกระบวนพิจารณาในวันชี้สองสถาน คู่ความที่มาศาลในวันนั้น และ ลงลายมือชื่อไว้ในรายงานกระบวนพิจารณาถือได้ว่าทราบนัดแล้ว ศาลจึงไม่ต้องออกหมายนัดส่งให้แก่คู่ความนั้น ๆ อีก แต่ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน ศาลก็ต้องออกหมายนัดแจ้งวันสืบพยานส่งให้แก่คู่ความที่ไม่มาศาลทราบ โดยต้องส่งให้ทราบล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า ๓ วันก่อนวันสืบพยาน ทั้งนี้ตามบทบัญญัติของ ปวพ. มาตรา ๑๘๔ วรรคแรก.

๓. การยื่นบัญชีระบุพยาน

ตาม ปวพ. มาตรา ๘๘ วรรคแรก คู่ความที่มีความประสงค์จะนำสืบพยานหลักฐานใดเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนในประเด็นข้อพิพาท ต้องยื่นบัญชีระบุพยาน

แสดงความจำนงที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๓ วัน เช่น วันสืบพยานวันที่ ๑๐ ก็ต้องยื่นบัญชีระบุพยานอย่างช้าที่สุดวันที่ ๖ และ หากพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานเอกสาร ปวพ. มาตรา ๙๐ บัญญัติเป็นหลักทั่วไปว่า คู่ความฝ่ายที่อ้างต้องยื่นสำเนาเอกสารนั้นต่อศาล และ ส่งสำเนาเอกสารนั้นให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๓ วันด้วย มิฉะนั้น ปวพ. มาตรา ๘๗ (๒) ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น ซึ่งหมายความว่า คู่ความนั้นไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานนั้นเข้าสืบ.

อย่างไรก็ตาม ศาลมีอำนาจอนุญาตให้นำสืบพยานหลักฐานที่ไม่ได้อ้างอิงให้ถูกต้องดังกล่าวข้างต้นได้ หากคู่ความที่ประสงค์จะนำสืบพยานหลักฐานนั้นยื่นคำร้องขอต่อศาลก่อนพิพากษาคดี โดยแสดงได้ว่ามีเหตุอันสมควรที่ตนไม่สามารถทราบได้ว่า ต้องนำพยานหลักฐานนั้นมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือ ไม่ทราบว่าพยานหลักฐานนั้นมีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด และ ศาลเห็นว่าเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานนั้น ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗ (๒) และ ๘๘ วรรคสาม.

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกานั้น ศาลอาจจะอนุญาตก็ได้ หากกรณีมิใช่เป็นการจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายข้างต้น และ การอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นทำช้ากว่ากำหนดเพียงเล็กน้อย เช่น ช้าเพียงวันเดียว (*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๓๐/๒๔๙๒, ๑๔๘/๒๔๙๖, ๑๑๙/๒๕๐๕* และ *๑๒๓๔/๒๕๐๘*) หรือไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบในการต่อสู้คดี (*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๐๔/๒๕๐๓*) หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เช่น :

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๐๓/๒๔๘๕ โจทก์ฟ้องขอให้ทำลายสัญญาซื้อขายที่ดิน ศาลนัดพิจารณา และ สั่งให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน ถึงวันนัดพิจารณาโจทก์ยื่นคำร้องขอเสนอบัญชีระบุพยาน โดยอ้างว่าที่ไม่ได้ยื่นไว้ก่อน เพราะโจทก์เป็นคนชราอายุ ๗๔ ปี เกิดป่วยกะทันหัน และ มีอาการเป็นลม และ หลงลืม เพิ่งหายป่วย และ ไปพบทนายได้เมื่อวานนี้ ทั้งได้เตรียมพยานมาเพื่อนำสืบในวันพิจารณาแล้ว ศาลรับบัญชีระบุพยานของโจทก์ได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๕/๒๕๐๙ เมื่อได้สืบพยานโจทก์ซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อนในบางประเด็นแล้ว จำเลยขออนุญาตต่อศาลของดส่งสำเนาเอกสารที่ระบุอ้างไว้ในบัญชีระบุพยานโดยขอยื่นต้นฉบับแทนเพื่อให้ฝ่ายโจทก์ตรวจดู เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ย่อมรับฟังพยานที่อ้างผ่าผืนกฎหมายนี้ได้ ตาม ปวพ. มาตรา ๘๗.

ข้อสังเกต ข้ออ้างว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมนี้ ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง ไม่สมควรที่คู่ความ และ ศาลจะยกขึ้นอ้างอย่างพุ่มเพื่อย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๖๙/๒๕๑๓ ความยุติธรรมนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายมิใช่เพื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว จึงไม่ควรยกเรื่องประโยชน์แห่งความยุติธรรมมาใช้อย่างพุ่มเพื่อย เมื่อทนายไม่ขวนขวายให้ได้รายชื่อพยานมาเพื่อระบุพยานโดยอ้างว่าหลงลืมซึ่งเป็นข้อแก้ตัวง่าย ๆ ยากที่จะรับฟังได้ และยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันนัดสืบพยานเพียง ๒ วัน ทั้ง ๆ ที่ศาลชั้นต้นได้นัดดูแผนที่พิพาทและกำหนดหน้าที่นำสืบก่อนวันนัดสืบพยานนัดแรกถึง ๑ เดือน ๙ วัน ศาลชั้นต้นไม่พึงอนุญาตให้ยื่นได้.

* * *

บ 3404 ฉ.2

KT
68
ธ514ก
2521

ธานินทร์ กรัยวิเชียร.
การชี้สองสถาน.